

Joachim Bergen Kloster
Studienr: 20184076
31. maj

**VÆSENTLIGE KONSEKVENSER
VED IMPLEMENTERING AF
CSRD FOR REGNSKABSKLASSE
B-VIRKSOMHEDER I DANMARK**

C.M.A SPECIALE 2023

Aalborg University Business School

Antal anslag: 144.206

Antal normalsider: 60

Vejleder: Hans B. Vistisen

1.0 Executive summary

This thesis addresses the topic of ESG and will examine significant aspects thereof for accounting class B companies in Denmark. The relevance of the topic arises from the implementation of CSRD, which involves many companies directly and indirectly. In the thesis, the topic is examined with several scientific methods, theories and sources of data.

Since CSRD only takes legal effect upon implementation into Danish law, the final consequences remain uncertain. It also has an impact on the understanding of the conclusion as presented here. However, the thesis is relevant as there is still a need to discuss the implementation of CSRD and create opportunities for voluntary reporting on ESG. In addition, the thesis is relevant for companies in the preparation for ESG data collection, as it also helps avoiding or minimizing a wide range of indirect consequences.

The conclusion of the thesis presents several significant consequences of both a positive and negative nature. The positive effects include that it will be possible for accounting class B companies to report ESG according to recognized standards. Negative consequences include the challenges the companies face based on the expected use of resources. This is expected to affect both financially as well as on the company's other resources.

However, each company must individually relate to ESG and how the consequences of CSRD are expected to affect their business. For these purposes, the presented consequences and studies can be used as inspiration to identify significant footprints and expected areas in which ESG data should be disclosed to customers, suppliers as well as other stakeholders.

2.0 Indholdsfortegnelse

1.0 EXECUTIVE SUMMARY	2
2.0 INDHOLDSFORTEGNELSE	4
3.0 INDLEDNING TIL SPECIALET	5
4.0 BESKRIVELSE AF PROBLEMFELT FOR CSRD	5
4.1 PROBLEMSTILLING VEDRØRENDE CSRD	7
4.2 UNDERSPØRGSMÅL TIL PROBLEMSTILLINGEN	7
5.0 AFGRÆNSNING AF EMNET	8
6.0 METODISKE OVERVEJELSER TIL BEHANDLING AF CSRD	9
6.1 OPBYGNING AF SPECIALET	9
6.2 ANVENDELSEN AF EMPIRI	10
6.3 KVANTITATIV METODE	12
6.4 KVALITATIV METODE	13
6.5 KILDEKRITISKE OVERVEJELSER	14
7.0 TEORETISK BEHANDLING AF CSRD	15
7.1 JURIDISK GRUNDLAG	15
7.2 TEORI OM DATAANALYSE	17
8.0 ANALYSE AF CSRD'S VIRKNING PÅ REGNSKABSKLASSE B	18
8.1 HISTORISK UDVIKLING FOR BÆREDYGTIGHEDSRAPPORTERING	18
8.2 ANALYSE AF FORESLÅEDE MÅLTAL FRA FSR	25
8.3 ANALYSE AF VÆSENTLIGE PUNKTER I CSRD	32
8.4 ANALYSE AF EFRAG'S UDCAST TIL BÆREDYGTIGHEDSRAPPORTERING SAMT COST-BENEFIT-ANALYSE AF ESRS-STANDARDERNE	36
8.5 ANALYSE AF C25-VIRKSOMHEDERS ANVENDELSE AF MÅLTAL	41

8.6 ANALYSE AF DATA FRA SPØRGESKEMA – LEDELSENS IGANGSATTE HANDLINGER.....	45
8.7 ANALYSE AF INTERVIEW MED KRISTIAN KOKTVEDGAARD	53
<u>9.0 DISKUSSION OG OVERVEJELSER VEDRØRENDE CSRD.....</u>	<u>57</u>
9.1 DISKUSSION OM ANVENDT METODE	57
9.2 DISKUSSION AF DELKONKLUSIONER	58
<u>10.0 KONKLUSION</u>	<u>61</u>
<u>11.0 KILDELISTE</u>	<u>64</u>
11.1 LITTERATURLISTE	64
11.2 LISTE OVER ANVENDTE LOVE	69
11.3 INDEX OVER FIGURER.....	70
<u>12.0 BILAG.....</u>	<u>71</u>
12.1 INTERVIEWGUIDE	71
12.2 EKSEMPEL PÅ ESG-HOVED- OG NØGLETALSOVERSIGT FRA FSR	73
12.3 DATASÆT MED SPØRGSMÅL – 5 RÆKKER	74

3.0 Indledning til specialet

I dette speciale undersøges ESG ud fra CSRD og dets påvirkning på regnskabsklasse B-virksomheder i Danmark. Specialet rummer både begrundelse for de metodiske overvejelser, såvel som en dybdegående analyse, til inspiration for virksomhedslederen. Derudover bliver diskussionen relevant, da der fortsat er en lang række usikkerheder i forbindelse med implementeringen. Diskussionen nuancerer analysen, inden der endeligt præsenteres konklusioner på de opstillede forskningsspørgsmål og problemformuleringen.

Specialet er skrevet i foråret 2023 efter vedtagelsen af CSRD men inden implementeringen af direktivet i dansk lov. Det er derfor ønsket, at undersøgelsen bidrager til diskussionen og forståelsen af både direktivet samt konsekvenserne af det. Herunder også til hvordan regnskabsklasse B-virksomheder kan påbegynde ESG-rapportering.

De efterfølgende afsnit i kapitel 3 vil introducere emnet ESG¹ og indsnævre emnet til at omhandle et konkret aspekt af emnet. Afsnit 4.0 vil udfolde emnet og åbne de indledende overvejelser op, inden der fokuseres på et emne der belyses med de indledende overvejelser om problemstillingens indhold. I afsnit 4.1 vil der således formuleres en konkret problemstilling, som søges besvaret gennem metode, teori, empiri og diskussion. Afsnit 4.2 indeholder yderligere forskningsspørgsmål som undersøges.

4.0 Beskrivelse af problemfelt for CSRD

I 2023 er vi alle afhængige af virksomheder, på den ene eller anden måde. Det kan være gennem de produkter de udbyder, de arbejdspladser der er tilgængelige, de bidrag selskaberne gør til samfundet inklusiv de mange flere perspektiver på virksomhedens rolle i samfundet i dag. Kort sagt er vi alle i berøring med selskabers valg på daglig basis på godt og ondt. Nogle af de mest omdiskuterede valg som selskaber har foretaget sig indenfor de senere år, er indenfor bæredygtighed², fokus på stress og arbejdskultur³, holdninger til menneskerettigheder i en global verden⁴ med mere.

Virksomheder kan blive eksponeret positivt eller negativt baseret på deres valg. Med stigende krav til virksomhedens valg og strategi på de ovennævnte faktorer, er det også nærliggende for virksomheden at tage styringen i egen hånd, gennem blandt andet værktøjer som ESG. ESG rummer nemlig både de miljø-, samfunds- og ledelsesmæssige faktorer⁵ af en virksomhedens valg og strategi.

¹ ESG står for Environment (Miljø), Social (samfund) og Governance (ledelse), (Erhvervsstyrelsen, 2022)

² (Publicity, 2023)

³ (Akademikerbladet, 2021)

⁴ (Sampension, 2022)

⁵ (Erhvervsstyrelsen, 2022)

Derfor er det også interessant at EU i et direktiv, kaldet CSRD⁶, fremover skal udarbejde måltal på alle tre faktorer og rapportere på dette ifm. årsregnskabsaflæggelsen. Det får effekt for regnskabsklasse D pr. 01. januar 2024⁷, og effekten øges med trinvis implementering for yderligere virksomheder i de to efterfølgende år. I alt bliver cirka 2.300 danske virksomheder omfattet af rapporteringskravene⁸. De selskaber der kvalificerer sig som regnskabsklasse C eller D har altså et konkret stykke arbejde foran dem grundet de nye lovkrav. Men eftersom blandt andet de miljømæssige konsekvenser af selskabernes aktiviteter ikke udelukkende kan rapporteres på de direkte konsekvenser af deres virksomheds udledning, eller de arbejdsforhold de udstikker for deres medarbejdere, for en komplet rapportering⁹, vil dette formentlig også få betydning for SMV'erne. Dette skyldes, at virksomhederne typisk anvender underleverandører, der også har betydning for de miljømæssige faktorer, og som derfor skal medtages i virksomhedens samlede regnskab. Endvidere er selskabernes valg af underleverandør, herunder om disse anvender arbejdskraft i strid med menneskerettighederne, også potentielt en del af den ESG-rapport der skal udarbejdes.

Det er altså nærliggende at antage, at særligt leverandørkravene fra selskaberne i regnskabsklasse C og D vil få en indflydelse på de virksomheder, der er at finde i regnskabsklasse B som agerer underleverandører. Men også de muligheder, der angiveligt må være i forbindelse med at kunne rapportere på faktorer, som potentielle kunder er optaget af. Derigennem kan virksomheder formentlig også opnå en markeds-mæssig merværdi.

Så på trods af at de unoterede selskaber i regnskabsklasse B i Danmark ikke direkte er omfattet af CSRD¹⁰, så vil de alligevel med høj sandsynlig skulle tage stilling til hvordan de forholder sig til det. Men grundet størrelsen, defineret af en regnskabsklasse B virksomhed, opstår problemet, om de overhovedet har ressourcerne til at udarbejde ESG rapporter. Herunder også hvorvidt at de kan levere retvisende ESG-data, som er tilfredsstillende som underleverandør. Derudover opstår også udfordringen om de har ressourcer til at opsøge en branding som ansvarlig virksomhed gennem ESG-rapportering.

Dette ønskes undersøgt i denne rapport, med fokus på de konsekvenser, direkte som indirekte, der er ved at større danske virksomheder fremover skal rapportere på ESG. Dette indebærer både de strategiske valg i forbindelse med om virksomheden fremover bør udarbejde ESG rapporter som et strategisk værktøj, såvel som konsekvensen ved ikke at gøre det. Og dermed potentielt at miste muligheden for, at forblive underleverandør. Det er nærliggende i samme ombæring, at undersøge for de virksomheder som ikke er underleverandør, såvel som dem som er, hvilke konsekvenser der er ved ikke at udarbejde

⁶ (Den Europæiske Unions Tidende, 2022)

⁷ (Erhvervsstyrelsen, 2023)

⁸ (Erhvervsstyrelsen, 2022)

⁹ (KPMG, 2023)

¹⁰ (Erhvervsstyrelsen, 2023)

ESG. Der undersøges altså i et helhedsperspektiv for at afdække de konsekvenser som virksomhederne måtte stå overfor af.

4.1 Problemstilling vedrørende CSRD

Ovenstående afsnit leder frem til en undren og en problemstilling, som ønskes undersøgt. Denne problemstilling lyder;

Hvilke væsentlige konsekvenser forventes der ved implementering af CSRD i Danmark for regnskabsklasse B-virksomheder?

Af problemformuleringen forstås det, at konsekvenserne både kan være positiv og negativ. Dermed undersøges implementeringen af CSRD ikke kun for de udfordringer som direktivet medfører, men også de muligheder der åbnes op for. Desuden bunder problemstillingen i et direktiv, CSRD, som her danner hovedfokus i forbindelse med, at dette implementeres i dansk lovgivning og dermed for danske virksomheder. Hertil fokuseres der på regnskabsklasse B-virksomheder, som defineres ud fra dansk lovgivning. Afgrænsning beskrives nærmere i afsnit 5.0.

4.2 Underspørgsmål til problemstillingen

Ovenstående problemformulering leder desuden hen til nogle vigtige underspørgsmål, for virksomhedsledere i netop regnskabsklasse B-virksomheder. Disse underspørgsmål ønskes medtaget i denne undersøgelse for at nuancere og udbygge undersøgelsen på baggrund af den i afsnit 4.1 beskrevne problemstilling. Underspørgsmålene lyder;

Hvordan har den historiske udvikling på CSRD været i EU?

Hvilke væsentlige punkter for regnskabsklasse B-virksomheder indeholder CSRD?

Hvilke væsentlige indirekte konsekvenser forventes regnskabsklasse B-virksomheder at møde ved gennemførslen af CSRD?

Hvordan kan regnskabsklasse B-virksomheder forberede sig bedst muligt på samarbejdet med virksomheder omfattet af CSRD?

Hvordan kan virksomhedsledere for regnskabsklasse B-virksomheder i Danmark, komme i gang med at rapportere på ESG?

Af underspørgsmålene forstås den mere lavpraktiske tilgang til ESG-rapportering, hvor fokus er på at give konkrete råd, der kan anvendes bredt. Dermed tages der ikke stilling til den enkelte virksomheds behov, men det bør bidrage til at inspirere virksomheder med at igangsætte oprettelsen af måltal og ESG-rapportering, hvor dette vurderes relevant og værdiskabende. Derudover bidrager underspørgsmålene med vigtige forskningsspørgsmål indenfor problemformuleringen og giver en struktureret undersøgelse af de væsentlige konsekvenser, der fremkommer ved implementeringen af CSRD, angående hvordan virksomheder bedst muligt forbereder sig på de kommende krav samt den historiske udvikling op til CSRD.

5.0 Afgrænsning af emnet

For at holde undersøgelsen relevant er en afgrænsning nødvendig. I problemformuleringens ordlyd er der nogle oplagte afgrænsninger, som fremgår direkte af problemformuleringen, mens der yderligere i dette afsnit vil blive beskrevet nogle flere afgrænsninger som tilvælges.

Den første afgrænsning er baseret på den geografiske placering. Eftersom emnet vedrører CSRD, som er et europæisk direktiv og derfor gældende i de europæiske lande tilknyttet EU, er der i dette projekt valgt at afgrænse til et dansk perspektiv. Grundet projektets omfang vurderes det nødvendigt at sikre et snævert geografisk fokus, da bredden ellers vurderes være en risiko for at mindske relevansen af undersøgelsen. Dette øger også relevansen, baseret på særligt underspørgsmålene, hvortil danske virksomheder kan drage nytte af undersøgelsen.

Den anden afgrænsning er baseret på regnskabsklassen og typen. Derudover er der valgt en afgrænsning fra fysiske personer og således udelukkende en fokusering på juridiske personer i regnskabsklasse B. Fonde, foreninger og virksomheder i regnskabsklasse A, C og D er altså fravalgt i undersøgelsen. Definitionen på juridiske personer er baseret på straffelovens¹¹ §26 som tilskriver fonde, selskaber (herunder aktie-, anparts- og andelsselskaber), foreninger, men også enkeltmandsvirksomheder, under hensyn til størrelse og organisation jf. STRFL §26, stk. 2. Endvidere afgrænses der fra andre juridiske personer end dem som defineres som regnskabsklasse B jf. årsregnskabslovens¹² §7, stk. 2. Efter denne bestemmelse er en regnskabsklasse B-virksomhed et selskab, som i to på hinanden følgende regnskabsår ikke overskrider to af følgende størrelser:

¹¹ Herefter kaldt STRFL

¹² Herefter kaldt ÅRL

- a) en balancesum på 44 mio. kr.,
- b) en nettoomsætning på 89 mio. kr. og
- c) et gennemsnitligt antal heltidsbeskæftigede i løbet af regnskabsåret på 50.

Der afgrænses yderligere fra juridiske personer, der ikke er aktie- eller anpartsselskaber, eftersom aktie- og anpartsselskaberne vurderes som værende hovedfokus for undersøgelsen. Hertil har disse en række fælles karaktertræk, der gør indsnævringen relevant for begge typer af selskaber, mens fonde, kommuner mv. har en række andre faktorer, der gør, at de adskiller sig, og dermed ikke i samme grad vil bidrage til en dybdegående og relevant undersøgelse, hvis disse medtages.

Den sidste afgrænsning der foretages, er for selskaber, der aflægger regnskab efter andre principper end ÅRL. Hertil er det bestemt i ÅRL § 137, at selskaber, der ikke juridisk er påkrævet at aflægge regnskab efter internationale standarder, frivilligt kan tilvælge at aflægge regnskab efter IFRS. De virksomheder i regnskabsklasse B, der måtte tilvælge dette, vil derfor ikke blive behandlet i denne undersøgelse. Dette igen for at holde undersøgelsen relevant. På trods af at der er mange ligheder mellem ÅRL og IFRS, fravælges sidstnævnte altså ud fra princippet om ikke at gå i dybden med, hvordan hver virksomhed evt. måtte forholde sig forskelligt til emnet ESG alt afhængig af regnskabsprincip.

Opsummeret afgrænses der altså til juridiske enheder, beliggende i Danmark, og som aflægger regnskab som regnskabsklasse B-virksomhed. Herunder fokuseres der på de virksomheder, der aflægger årsregnskab efter ÅRL og som er enten aktie- eller anpartsselskaber.

6.0 Metodiske overvejelser til behandling af CSRD

De efterfølgende afsnit vil afklare og beskrive den anvendte metode, som er bindeleddet mellem teorien og analysen. Det metodiske afsnit søger derfor at afklare overfor læseren, hvilke overvejelser der ligger bag analysen samt den anvendte fremgangsmåde. Herunder både opbygningen af undersøgelsen, anvendelsen af empiri samt anvendt kvantitativ og kvalitativ metode.

6.1 Opbygning af specialet

Projektet er bygget op på fem dele med dertilhørende underpunkter. Heraf fremgår det af afsnit 1 – 2, at indholdet bygger på præsentationen af projektets indhold. Dette for at øge bevidstheden hos læseren om kernen af projektet. Derudover også for at bidrage til yderligere forskning, hvor indholdet af dette projekt er relevant.

Afsnit 3 – 7 indeholder de overvejelser og grundlæggende forudsætninger, der er for de senere afsnit. Dette er altså genstand for mulig kritik ved andres tolkning af konklusionen, men også de forudsætninger og metoder der afklarer, hvordan den præsenterede konklusion er fremkommet. Dette er dermed afsnit der lægger grundlaget for undersøgelsen.

Afsnit 8 – 9 undersøger emnet på baggrund af de i afsnit 3 – 7 præsenterede overvejelser og forudsætninger. I disse afsnit vil emnet analyseres, diskuteres og perspektiveres til lignende forhold eller materiale. På denne måde vil emnet både blive behandlet i dybden gennem afsnit 8, hvor fokus fastholdes på emnet, men der fastholdes også et kritisk syn i afsnit 9, hvor analysen diskuteres og holdes op mod den umiddelbare kritik. Herunder foreligger der en diskussion på baggrund af de delkonklusioner, der fremkommer i analysen.

Afsnit 10 præsenterer konklusionen på baggrund af arbejdet i de foregående afsnit. Konklusionen på den under afsnit 4.1 opstillede problemstilling er således kulminationen på en undren, der er behandlet videnskabeligt. Derudover indeholder konklusionen også besvarelsen på de øvrige forskningsspørgsmål præsenteret under afsnit 4.2. Konklusionen er dermed en vigtig del af projektet, men den kan ikke stå alene. Konklusionen skal således forstås på baggrund af de overvejelser, empiri og metoder, der er anvendt.

Afsnit 11 – 12 præsenterer det dertilhørende kildegrundlag samt bilag. Litteraturlisten er dermed læserens mulighed for at validere den indsamlede empiri. Den er ligeledes anvendt som præsentation af de kilder som er anvendt, og den kan dermed også potentielt bidrage til anden forskning. Afsnit 12 præsenterer de bilag der jævnligt refereres til i løbet af arbejdet med problemstillingen. Dette for at læseren kan sammenholde den præsenterede data med relevante modeller mv.

Analysen vil blive udarbejdet med base i retsdogmatisk metode, hvor gældende ret bliver udgangspunktet. Formålet med dette er at beskrive retstilstanden som den er. Dermed anvendes allerede eksisterende lovgivning til at bearbejde casen. Dele af analysen vil dog indeholde vedtagne love og direktiver, der endnu ikke har haft retslig betydning i Danmark endnu. Her vil udkast og praksis på området blive anvendt som inspiration til fremtidig behandling, analyse og diskussion. Dette gælder eksempelvis for, hvordan virksomhederne skal opfylde den vedtagne lovgivning, og for at besvare problemstillingen fastsat under punkt 4.1.

6.2 Anvendelsen af empiri

For at øge validiteten og reliabiliteten anvendes både kvalitativt og kvantitativt data, samt primær og sekundær empiri, for at opnå en så objektivt og kvalificeret besvarelse som muligt. I de følgende afsnit vil der blive beskrevet, hvordan anvendelsen af empiri er sammensat for at opnå dette.

Af kvalitativ empiri vil der i arbejdet med problemstillingen både blive anvendt primær og sekundær empiri. Af primær empiri vil der blive anvendt interview af en udpeget ekspert på området. Denne empiri vil bidrage som selvindsamlet data, der bidrager positivt til selvstændigheden af denne undersøgelse. Desuden bidrager den primære empiri med specifikke data, indsamlet på baggrund af netop denne problemstilling, og anvendes derfor til at undersøge denne problemstilling.

Af sekundær empiri vil der blive anvendt både empiri fra relevante artikler, undersøgelser og videnskabelige artikler. Kildekritik til den sekundære empiri beskrives under afsnit 6.4. Artikler forstås her som nyhedsartikler, indlæg på hjemmesider der behandler emnet, samt andet materiale af form som artikler. Undersøgelserne rummer både spørgeskemaundersøgelser såvel som analyser af emnet. Videnskabelige artikler vil således adskille sig fra de førnævnte artikler. Under videnskabelige artikler vurderes det også, at tidligere specialeafhandlinger, Ph.d.-afhandlinger og artikler udgivet af forskere fra Universiteter vil kunne anvendes. Denne empiri indsamles og giver tilsammen et grundlag af allerede eksisterende viden, som ved den anvendte metode bidrager til ny viden.

Af kvantitativ empiri anvendes en af Asnet udarbejdet spørgeskemaundersøgelse, der igen bidrager med ny viden. Både på baggrund af at spørgsmålene der stilles, bidrager med ny viden, samt at respondenterne alt andet lige er anderledes sammensat end i andre undersøgelser. Spørgeskemaundersøgelsen skal bidrage ved at teste de faktorer, der medfører selskabernes frivillige tilvalg af ESG. Herunder kan undersøgelsen sammenholdes komparativt med den indsamlede sekundære empiri. Både for at undersøge nye tendenser, men også for at sikre en selvstændig behandling af emnet.

Målet er, som nævnt, at anvendelsen af både primær og sekundær empiri, samt kvantitativt og kvalitativt data, skal øge undersøgelsens validitet og sikre, at der måles på det, der ønskes undersøgt. Her bidrager alle fire dele med hvert sit, som beskrevet ovenfor. Alt sammen noget der styrker trianguleringen i den anvendte metode ved at undersøge det samme på forskellige måder. Endvidere sigtes der med ovenstående redegørelse på, at pålideligheden af undersøgelsen sikrer en relevans og anvendelighed overfor læser og i et forskningsperspektiv. Dette kan udfordres af mange faktorer, hvorfor netop beskrivelsen af anvendt metode og tilgangen til undersøgelsen får sin relevans i forhold til konklusionen. Der bestræbes altså på, at metoden sikrer at konklusionen både er pålidelig og gyldig i form af, at det der ønskes undersøgt også er blevet undersøgt på tilstrækkelig vis og måde.

6.3 Kvantitativ metode

Til den kvantitative indsamling af data er der indgået aftale om et samarbejde med bestyrelsesnetværket Asnet¹³ om udlevering af datasæt vedrørende en spørgeundersøgelse udarbejdet fra september til oktober i 2022¹⁴. Med mere end 1.300 besvarelser fra bestyrelsesmedlemmer og ejere giver udleveringen af data et unikt indblik grundet omfanget af besvarelser. Der foreligger et deskriptivt analysearbejde udarbejdet af Asnet, men dette er ikke formålet med samarbejdet. Eftersom samarbejdet sikrer den rå data, som bliver udleveret til egen analyse, muliggøres anvendelsen af dataanalyse. Disse data belyser hvad de pågældende personer allerede har igangsat, og hvorvidt de allerede nu rapporterer på ESG. Derfor kommer analysen til at give et mere nuanceret og fuldstændigt billede ved at supplere med data vedrørende allerede igangsatte initiativer på området.

Selve spørgeundersøgelsen er baseret på et spørgeskema med 30 spørgsmål, hvor der delvist er anvendt *closed-ended questiones*¹⁵. Dette medfører, at respondenterne får stillet en række lukkede spørgsmål med opstillede svarmuligheder. Dette øger sammenligneligheden i svarene og sikrer, at svarene er indenfor fokusområdet som ønskes verificeres eller falsificeret. Dette medfører dog en manglende nuancering af svarene.¹⁶ Derudover er der primært anvendt teorien om likert skala¹⁷, hvortil respondenterne tilkendegiver i hvor høj grad respondenterne er enig eller uenig med et opstillet udsagn. Respondenterne besvarer udsagnet omkring deres forventninger på en skala fra 1 – 6 svarende til, at 1 betyder de er meget uenige og 6 angiver en meget høj grad enighed. Respondenterne har mulighed for ikke at besvare spørgsmål, hvilket giver den styrke, at spørgsmål hvor respondenterne er indifferent, kan respondenterne undlade at besvare, og dermed mindskes risikoen for falske datapunkter. Det styrker også en korrelation analyse baseret på at graden af enighed kan vurderes ud fra deres besvarelser. Dette kan det eftersom graden af deres enighed i udsagnet, indikerer hvorvidt det er en vigtig faktor for om de rapporterer på ESG eller ej. De opstillede spørgsmål skaber dog en vis bias i besvarelsen, eftersom de fire svarmuligheder angiver et positivt udtryk til udsagnet, mens to af svarmulighederne angiver en negativ holdning.

Besvarelserne er indhentet via LinkedIn og Asnet sekretariats netværk via SurveyMonkey. Dette sikrer en bred og tilfældig udvalgt respondentgruppe, eftersom udvælgelsen af respondenter sker tilfældigt via de sociale medier. Anvendelsen af SurveyMonkey sikrer desuden backup af data. Der er både indhentet

¹³ (Asnet, 2023)

¹⁴ (Asnet, 2022)

¹⁵ (Glasow, 2005, s. 13-14)

¹⁶ (Glasow, 2005, s. 13)

¹⁷ (Likert, 1932, s. 46)

kvantitative og kvalitative data, hvor der primært anvendes den kvantitative data indhentet i undersøgelsen.¹⁸

Til analyse af den indsamlede data anvendes supervised machine learning¹⁹ i programmeringssproget Python²⁰. Med dette opnås unikke fordele i form af korrelation, mellem besvarelse og det forventede output, samt muligheden for at fremføre en algoritme til brug for virksomheder når de skal vurdere, om de bør udarbejde ESG rapporter. Dermed kan sammenhænge i respondenternes besvarelse mere nøjagtigt fremkomme. Risikoen ved anvendelsen af supervised machine learning er, at det typisk kræver et enormt antal datapunkter, hvorfor den tilsigtede mængde data indsamlet via spørgeskemaet ikke nødvendigvis giver et resultat med høj nok validitet og reliabilitet. Dog kan arbejdet med supervised machine learning give en indikation, og i sammenhæng med den kvalitative data bidrage til, at give et kvalificeret bud på en konklusion. Teorien om supervised machine learning vil yderligere blive beskrevet under afsnit 7.2.

6.4 Kvalitativ metode

Kvalitativ metode bliver primært baseret på empiri indhentet via dokumentstudier. Hertil vil analyse af allerede eksisterende viden og skriftlige produkter blive anskuet i et kildekritisk syn. Se også under afsnit 6.5 for uddybelse af kildekritiske overvejelser. Ved dokumentstudiet opnås nyttig viden, og sammenfatter et allerede eksisterende grundlag indenfor emnet, mens det ved analyse og sammenholdelse med egen indhentet empiri bibringes ny og brugbar viden. Dokumentstudiet udgør derfor en essentiel del af for forståelsen af emnet, såvel som den videre analyse. Dokumentstudiet udvider også den kvantitative metodes resultater med nye nuancer, der kan afklare flere strukturer og mekanismer, der bidrager til det opståede fænomen.

Derudover indhentes empiri også via interview. Målet med dette er, ligesom med spørgeskemaundersøgelsen, at verificere eller falsificere de opstillede hypoteser i denne undersøgelse. Tilgangen til interview er baseret på det semistrukturerede interview²¹. Her ønskes specifikke svar på den opstillede problemformulering, men under åbne rammer for interviewpersonen. Det giver et planlagt men fleksibelt interview. Dette giver mulighed for at indhente beskrivelser og dermed fortolkninger af interviewpersonens meningsfortolkning, af de spørgsmål, der stilles²². Interviewet vil være præget af, at det defineres

¹⁸ (Asnet, 2022, s. 5)

¹⁹ (Datacamp, 2022)

²⁰ (Python, 2023)

²¹ (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 177-178)

²² (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 411)

som et eliteinterview, hvor interviewpersonen anses som værende i en magtfuld stilling, og interviewer skal dermed være opmærksom på rammerne herfor.²³

Metoden for udarbejdelsen af interviewet følger 'interviewets syv faser'; *tematisering, design, interview, transskription, analyse, verifikation og rapportering*²⁴. I de faser udarbejdes der også en interviewguide som fremgår af bilag 1. Her vil overordnede temaer, emner samt forskningsspørgsmål opstilles for at fokusere samtalen i åbne rammer. Eftersom det semistrukturerede interview fastlægger en kurs, men åbner for afvigelser under interviewet, vil der ved aktiv lytning²⁵ kunne stilles opfølgende spørgsmål til temaerne eller forskningsspørgsmålene. Dette ønskes at bidrage til øget dynamik samt at åbne muligheden for ny viden. Derudover vil der blive brugt den narrative interviewform²⁶, som tager sit udgangspunkt i at åbne op for fortællinger og historier. Dette på baggrund af interviewpersonens erfaring med erhvervsledere og virksomhedsejere. Interviewet afdækker endvidere flere strukturer og mekanismer indenfor området. Interviewet vil blive optaget med digitale værktøjer via Microsoft Teams. Interviewet er gennemført den 28. marts 2023 med Kristian Koktvedgård, medarbejder hos Dansk Industri og EFRAG, der altså bidrager til udarbejdningen af ESRS. Interviewet blev endvidere gennemført gennem Microsoft Teams med godkendelse af interviewpersonen om optagelse af interviewet. Interviewpersonen har i øvrigt gennemset citaterne og givet sin godkendelse af de præsenterede citater.

6.5 Kildekritiske overvejelser

I de ovenstående afsnit er der præsenteret forskellige typer af kilder. I de efterfølgende afsnit vil disse kilder, og hvordan de behandles, blive gennemgået. Dette for at give et indblik i det arbejde der ligger forud for konklusionen.

Kildekritikken varierer meget efter den indhentede type. Eksempelvis vil de lovtekster der indhentes, såsom ÅRL og CSRD, som vedtagne lovtekster anvendes fra officielle sider, og med en forståelse af kildens type, hvorfor der er mindre fokus på potentiel subjektivitet og tolkning. Omvendt anvendes blandt andet European Financial Reporting Advisory Group's²⁷ udkast til regnskabspraksis, på en række områder indenfor ESG, med større forsigtighed som konsekvens af, at de endnu ikke er vedtaget, og derfor er subjekt for ændringer.

²³ (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 201)

²⁴ (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 154-155)

²⁵ (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 193-194)

²⁶ (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 209-210)

²⁷ Herefter kaldt EFRAG

Endvidere er kilder indhentet og udvalgt ud fra den fastsatte afgrænsning. Havde afgrænsningen været bestemt anderledes, ville dette også have indflydelse på de kilder, der kunne være blevet anvendt. Kilderne anses altså ikke som udtømmende. De anses som bedste bud på relevante kilder indenfor problemstillingen med de forudsætninger, der er fremsat i projektet.

Anvendelsen af kilder vil altså primært være til informationssøgning om emnet, herunder de lovvedtagelser der har fundet sted, samt sekundær empiri som denne undersøgelse kan have gavn af at basere sin videre forskning på. Men også til den videre undren eftersom de inspirerer og afdækker området. Omvendt anvendes også en generel skepsis, herunder forbehold for subjektive holdninger eller meninger, som fremgår af den sekundære empiri. Lige så vel som der i diskussionen også sættes fokus på validiteten i den indhentede primære empiri og bearbejdningen af dette.

Der stræbes efter, i videst mulig udstrækning, at anvende anerkendte forfattere og bidragsydere af empirien for at sikre kvaliteten og relevansen af den indsamlede empiri. Desuden søges der anvendt officielle afsendere på områder som lovtekster og lignende. Dette for at undgå genfortællinger og sikre senest opdaterede forhold der er gældende. Den generelle skepsis baserer sig på almindelige kildekritiske spørgsmål. Her fastholdes et fokus på kildens relevans for undersøgelsen, overvejelser om kildens formål, samt hvornår kilden er udgivet og af hvem.

7.0 Teoretisk behandling af CSRD

De efterfølgende afsnit vil præsentere den anvendte teori og de hovedbestanddele disse udgøres af. Det teoretiske afsnit vil præsentere det juridiske grundlag for dansk ret, i forhold til et EU-direktiv, samt teori om dataanalyse.

7.1 Juridisk grundlag

For at fastslå konsekvenserne for regnskabsklasse B-virksomhederne i Danmark er en beskrivelse af det juridiske grundlag nødvendig. Eftersom CSRD er vedtaget af EU er sammenhængen til danske virksomheder nødt til at blive udspecificeret.

Danmark har siden 1973 været medlem af den europæiske union²⁸. Som del af medlemskabet har Danmark også forpligtet sig til at samarbejde med de øvrige EU-medlemslande, herunder også at implementere de retsakter, der vedtages blandt medlemslandene. En retsakt, også kaldet EU-lov, består typisk af forordninger eller direktiver²⁹.

²⁸ (Udenrigsministeriet, 2023)

²⁹ (EU-oplysningen, 2023)

Forordninger er bindende retsakter med direkte virkning i medlemslandene. Med en forordning kan EU altså beslutte, hvordan de danske domstole og myndigheder anvender retsakten udstedt af EU. Et direktiv er modsat et fælles opstillet mål af medlemslandene, som efter vedtagelsen i EU skal implementeres i medlemslandenes egen lovgivning. Implementeringen af et direktiv kan derfor se forskellig ud fra medlemsland til medlemsland, men skal være med baggrund i at opfylde det fælles mål opstillet i direktivet.³⁰ Efter vedtagelsen af et EU-direktiv skal det udgives i EU-Tidende, hvorefter det 20 dage efter udgivelsen træder i kraft. Fra den dato har medlemslandet 18 måneder til at implementere reglerne i egen lovgivning.³¹

Det tidligere direktiv, udstedt fra EU vedrørende ikke-finansiell rapportering, Non-Financial Reporting Directive³², er implementeret i årsregnskabslovens §§ 99 a-b og 107 d, og var gældende for børsnoterede selskaber samt regnskabsklasse C-stor. CSRD er dog vedtaget for at erstatte NFRD, og udvider de krav der stilles til virksomhedernes rapportering på miljø, sociale og ledelsesmæssige faktorer.³³ Både i omfanget af antal virksomheder, det gælder for, samt kravene til selve rapporteringen. Ændringerne hertil er dog ikke endeligt vedtaget i dansk ret, og der mangler således en endelig udstedelse af en bekendtgørelse eller ændring af årsregnskabsloven, for endeligt at implementere CSRD i dansk lov. Det forventes dog, at der blot er tale om en opdatering af de allerede gældende regler for NFRD.³⁴

De virksomheder der ikke er omfattet af CSRD kan, jf. dansk ret, frivilligt tilvælge at efterleve disse regelsæt til højere regnskabsklasser³⁵ jf. ÅRL § 53, stk. 1. En regnskabsklasse B-virksomhed må således gerne frivilligt rapportere på ESG i forbindelse med årsrapporten, selvom der ikke stilles krav herom. Foretager selskabet det tilvalg, skal det dog nævnes i anvendt regnskabspraksis³⁶ og i øvrigt følge ÅRL § 53 stk. 1 vedrørende redegørelsen for indregningsmetoder og målegrundlag anvendt i både balancen, resultatopgørelsen, noter og i ledelsesberetningen. Eftersom ESG indgår i ledelsesberetningen, som følge af ÅRL §§ 99 a-b og 107 d, skal indregningsmetoder og målegrundlag altså, uanset frivilligt tilvalg eller ej, oplyses i anvendt regnskabspraksis.

³⁰ (EU-oplysningen, 2023)

³¹ (FSR, 2022)

³² Herefter kaldt NFRD

³³ (Plesner, 2022)

³⁴ (Plesner, 2022)

³⁵ (BDO, 2017)

³⁶ (BDO, 2017)

7.2 Teori om dataanalyse

Til brug i dataanalysen anvendes supervised machine learning. Det, samt de omkringliggende værktøjer til dette, bliver beskrevet i afsnit 7.3. Herunder både supervised machine learning, python samt klassificering.

Python er et programmeringssprog, som blandt andet indeholder tilføjelsesmoduler og pakker³⁷, der kan anvendes til blandt andet dataanalyse. Python er gratis at anvende, og koderne kan genanvendes på forskellige projekter. Python blev udviklet i 1980'erne af Guido van Rossum, og er organiseret i en nonprofitorganisation, der vedligeholder og udvikler programmeringssproget. De tilføjelsesmuligheder der er tilgængelige til Python udvikles blandt andet af brugere, som sikrer en datastruktur til kompleks behandling af specifikke emner. Det er således også anvendt af mange større virksomheder, herunder Google, Microsoft, Netflix og Uber. En af de relevante tilføjelser, som vil blive beskrevet i de kommende afsnit, er muligheden for data science og machine learning, herunder tilføjelserne Pandas og Numpy.³⁸

Machine learning består både af unsupervised og supervised machine learning, som har forskellige formål. Der afgrænses fra unsupervised machine learning for at fokusere på anvendelsen af supervised machine learning. Der refereres til supervised machine learning som machine learning i fremtidig behandling.

Machine learning anvendes som kunstig intelligens og kan således imitere menneskelig adfærd og løse komplekse opgaver på en måde, som minder om menneskers metoder. Machine learning kan således anvendes til at genkende visuelle problemer, forstå tekster eller gøre en fysisk handling. Det blev først defineret af Arthur Samuel i 1950'erne med formålet; "the field of study that gives computers the ability to learn without explicitly being programmed".³⁹

Det kræver data som input, for at det kan give et output. Output kan være deskriptiv, forudsigelse eller anbefalende. Input kan, som nævnt, være alt fra billeder, tekst eller tal, og bruges til at træne computeren til at træffe beslutninger. Derigennem skabes en algoritme, som kan anvendes på lignende data til at forudsige et udfald. Ved supervised machine learning indlæses et datasæt med data, hvori der fremgår en række X faktorer, som giver et output Y.⁴⁰ Gennem træningsdata kan den lære at genkende mønstre og sammenhænge for at kunne forudsige et givent output, også kaldt klassificering. Klassificering udføres af en række forskellige modeller og er således algoritmens bud på, at kategorisere et givent data

³⁷ (Python, 2023)

³⁸ (Opensource, 2023)

³⁹ (MIT, 2021)

⁴⁰ (MIT, 2021)

input med binære output.⁴¹ Her kunne "True" være lig med, at maskinen forventer at selskabet udarbejder ESG-rapporter. I dette projekt er X-faktorerne de besvarelser, som beskriver hvad virksomhederne forventer at gøre, eller allerede har gjort, og Y-faktoren er, om de allerede har indført, eller forventer at indføre, ESG-rapportering som rapporteringsform. Ved at udarbejde en algoritme, der, baseret på data, kan forudsige, om en virksomhed indfører ESG-rapportering i selskabet eller ej, opnås vigtig viden om hvilke faktorer der har størst indflydelse på dette. Det skabes både gennem korrelationen og de mønstre, der danner grundlaget for maskinens intelligens. Formålet med analysen er derfor at få en videnskabelig model for hvilke faktorer, der har størst indflydelse på om selskaber vælger frivilligt at implementere ESG-rapporter i selskabet.

8.0 Analyse af CSRD's virkning på regnskabsklasse B

Afsnit 8 omhandler præsentationen af data samt analysen heraf. De efterfølgende afsnit vil derfor omhandle udviklingen frem til og med ESG. CSRD vil også blive gennemgået hvor der analyseres udpluk af de mest væsentlige elementer for regnskabsklasse B-virksomhederne i CSRD. Også EFRAG's udkast til ESRS vil herunder blive analyseret. Derudover indeholder afsnittene en analyse af C25-virksomhedernes anvendelse af ESG-rapportering, de foreslåede ESG-nøgletal fra FSR samt spørgeskemaundersøgelsen. Empiriafsnittet indeholder derfor både kvantitativ og kvalitativ empiri der behandles analyserende.

8.1 Historisk udvikling for bæredygtighedsrapportering

Historien for bæredygtighedsrapportering stammer tilbage fra 1950'erne og er fortsat under udvikling i dag. De indledende tanker og ideer for virksomheders sociale ansvar opstod i 1950-1960'erne, med Howard R. Bowens bog "Social Responsibilities of the Businessman" fra 1953⁴² og W.C. Frederick's bog "The Growing Concern over Business Responsibility" fra 1960⁴³. Bowens hovedpointe var at socialt ansvar var baseret på;

*"The obligations of businessmen to pursue those policies, to make those decisions, or to follow those lines of action that are desirable in terms of the objectives and values of our society"*⁴⁴.

Med dette mener Bowen, at virksomhedsejere skal bidrage positivt til samfundets mål, og at de således også skal være opmærksomme på, hvilke konsekvenser deres strategiske valg har på samfundet. Bowen

⁴¹ (IBM, 2023)

⁴² (Bowen, 2013)

⁴³ (Frederick, 1960, s. 54-61)

⁴⁴ (Bowen, 2013, s. 6)

argumenterer blandt andet for, at virksomhedsejere skal afvige fra besvigelser, bevare sikkerheden og sørge for sundhed, samt sikre menneskerettighederne for både kunder og medarbejdere.⁴⁵ Han argumenterer altså for, at virksomheder ikke kun skal agere i aktionærernes interesse men også i samfundets generelle interesse i en sådan grad, der både er mulig og fornuftig.⁴⁶ Grundlæggende tanker der også argumenteres for i forbindelse med CSR.

Frederick italesætter hans tanker om virksomheders sociale ansvar ved at påpege, at forretningsførere bør udforme et økonomisk system, som opfylder samfundets forventninger. Dette skal, ifølge Frederick, forstås sådan, at metoderne for produktion bør udføres på en sådan måde, at det forøger den socioøkonomiske velfærd såvel som den profitmæssige i selskabet. Endvidere anvender Frederick nye fremherskende ledelsesteorier, der blandt andet påpeger selskabers forøgede potentiale ved gode arbejdsforhold og medarbejderpleje, der bidrager positivt til øget effektivitet. Frederick adresserer også, at det herskende profitsyn og egeninteresse, frem til dette tidspunkt, ikke skal erstattes af et interessefokus på samfundet, men at selskaber i højere grad skal balancere både profit og socialt ansvar. Slutteligt argumenterer han for, at socialt ansvar ikke opstår tilfældigt men ved bevidste og strategiske valg. Socialt ansvar skal altså opstå ved virksomheders implementering i strategien.⁴⁷

I perioden fra 1962 til 1979 blev en række værker udgivet, som adresserede de miljømæssige udfordringer. De blev startskuddet på den teoretiske udarbejdelse af bæredygtighedsrapportering. Af skelsættende værker kan blandt andet nævnes "Silent Spring" af Rachel Carson fra 1962, "The Economics of the Coming Spaceship Earth" af Kenneth Boulding fra 1966, "Limits of Growth Report" af Meadow et al. fra 1972. "Silent Spring" skabte et miljøfokus og påpegede de negative konsekvenser af kemisk brug i landbruget. Udgivelsen af "Silent Spring" skabte en bevægelse der gjorde op med virksomheders negative påvirkning på miljøet. Dette blev fulgt op af Boulding, som påpegede udfordringerne ved den stigende tendens til øget velfærd, opnået ved større ressourceforbrug. Boulding sammenlignede jorden med et rumskib med begrænsede ressourcer og plads.⁴⁸

I "Limits of Growth Report" blev en række scenarier opstillet på udviklingen for at besvare deres undren omkring, hvordan jorden vil se ud i fremtiden, hvis de samme tendenser op til 1972 fortsatte. Hovedkonklusionen blev, at det ikke var holdbart uanset hvilket scenarie, som blev opstillet. Dette var også med til at fremprovokere en respons i videnskabelige kredse og blev modargumenteret med, at forudsætningerne var for subjektive og baseret på, at de begrænsede ressourcer var mindre end de egentlig var. Alle disse indspark var blandt andet med til at starte en diskussion på området, der betød, at FN i

⁴⁵ (Bowen, 2013, s. 28)

⁴⁶ (Bowen, 2013, s. 30)

⁴⁷ (Frederick, 1960, s. 60-61)

⁴⁸ (Gokten, Ozerhan, & Gokten, 2020, s. 103-104)

1972 etablerede FN's miljøorganisation, også kaldt UNEP. UNEP har og havde til formål at skabe en samlet indsats, på basis af de dengang 58 medlemslande mod miljø- og socialrelaterede spørgsmål.⁴⁹

Det teoretiske grundlag for de værktøjer, der blev skabt for bæredygtig udvikling, skete i 1980'erne. Her blev koblingen mellem de miljømæssige udfordringer og det økonomiske aspekt skabt. UNEP udviklede i samarbejde med The International Union for Conservation of nature, også kaldt IUCN, en rapport ved navn "World Conservation Strategy" i 1980. De tre vigtigste nedfaldspunkter var fokus på en bæredygtig udvikling, genetisk diversitet og at bevare økosystemer. Rapporten gav samtidig de første koncepter omkring bæredygtig rapportering. Endvidere blev der i 1987, af FN, udgivet en rapport "Our Common Future", som blev stadfæstet ved fælles godkendelse af medlemslandene. Indholdet var med fokus på økonomisk vækst, beskyttelse af miljøet og social lighed. Dette skabte samtidig et globalt accepteret fænomen og fælles mål, der forenede tanken om vækst og miljø.⁵⁰

I 1989 blev de første selvstændige miljørapporter frigivet. De blev udarbejdet af nogle af de største multinationale selskaber på daværende tidspunkt. Den første metode for selskaber til bæredygtighedsrapportering kom fra Elkington i 1993. Dette blev udgivet med interessenter for øje, herunder særligt investorer. Dette blev senere til et fokus på miljømæssig rapportering, stadfæstet gennem værktøjet den tredobbelte bundlinje, som blev introduceret i 1994, også præsenteret af Elkington. Den tredobbelte bundlinje havde fokus på de tre P'er, People, Planet, Profit.⁵¹

Den tredobbelte bundlinje udvider altså selskabernes forståelse af vækst til ikke kun at kigge på profit men tilføjer people, som rummer det samfundsmæssige aspekt, og planet, som rummer det miljømæssige aspekt. For selskaber er det således almindeligt at danne strategier baseret på økonomisk gevinst. Dette er også omfattet af det første P, profit. People handler ikke om aktionærene, men om de andre interessenter involveret i virksomhedens værdiskabelse, herunder medarbejdere, kunder m.fl. Selskaber har både rapporteret på praksis angående deres ansættelsesmetoder, opfordring til frivillighed og strategiske partnerskaber med velgørende organisationer mv. Planet vedrører virksomheders bidrag til klimaforandringer og selskabets ansvar i forhold til dette. Det kan blandt andet være reducere af energiforbrug, etiske overvejelser i værdikæden eller reduktioner på CO2 udledning. Formålet er dermed ikke kun at tjene penge på bekostning af andre men også at forene høj indtjening med socialt ansvar.⁵²

⁴⁹ (Gokten, Ozerhan, & Gokten, 2020, s. 105)

⁵⁰ (Gokten, Ozerhan, & Gokten, 2020, s. 106-107)

⁵¹ (Gokten, Ozerhan, & Gokten, 2020, s. 109)

⁵² (Harvard Business School, 2020)

Efter introduktionen af den tredobbelte bundlinje steg forventningerne til rapporteringen og standarderne for måden, dette blev udført på. Det medførte, at der i 1997 blev introduceret ”the Global Reporting Initiative”⁵³. Her blev forskellige interessentgrupper samlet for at præcisere formålet med GRI, og det blev startskuddet på at rapportere på økonomiske og samfundsmæssige faktorer såvel som miljømæssige.⁵⁴ GRI skabte en rapporteringsstandard, der, over en seksårig periode, medførte, at tæt på en tredjedel af alle bæredygtighedsrapporter anvendte GRI’s rapporteringsstandards. Standarderne blev ikke blot anvendt af virksomheder, men blev også i 2010 anerkendt af FN som den anbefalede standard for bæredygtighedsstandards under navnet ISO 26000. Det medførte, at der i 2014 blev nedsat en arbejdsgruppe kaldt ”Global Sustainability Standards Board”⁵⁵. De udgav i 2016 et sæt rapporteringsstandards, som gjorde rapporteringen attraktiv for investorer i og med, at den sikrede en vis sammenlignelighed blandt virksomheder.⁵⁶ Som en del af ISO 26000 og GRI’s standarder indgår også CSR⁵⁷.

CSR anvendes om selskabers praksis vedrørende sociale og miljømæssige områder. I ISO 26000 beskrives CSR som et begreb direkte tilknyttet bæredygtig udvikling gennem transparens og etisk adfærd. I 2000’erne var CSR en tiltagende del af rapporteringen blandt de 250 største virksomheder i verden. Det nåede sit topniveau på 95% af virksomhederne, der rapporterede på netop CSR. Selvom CSR er frivilligt at rapportere på, kan virksomheder, der ønsker at rapportere på deres tiltag, anvende standarderne som angivet i GRI’s standarder.⁵⁸

I 2004 blev FN’s rapport *Principles for Responsible Investment*⁵⁹ udgivet, som introducerer begrebet ESG for første gang. Rapporten kom med en opfordring til selskaberne om i højere grad at anvende principper og politikker for miljø, samfund og ledelse samt at rapportere herpå. Dette opfordres der ligeledes til at virksomhederne rapporterer på, gennem årsrapporten, til brug for regnskabsbrugerne i lige så høj grad som de finansielle oplysninger.⁶⁰ Rapporten kommer som følge af et arbejde igangsat i år 2000 for at skabe standarder der anvendes universelt. Rapporten henvender sig til alle interessenter involveret i dette fokus, herunder særligt virksomheder og investorer. Dermed inspirerede rapporten

⁵³ Herefter kaldt GRI

⁵⁴ (Gokten, Ozerhan, & Gokten, 2020)

⁵⁵ Herefter kaldt GSSB

⁵⁶ (EnergyElephant, 2022)

⁵⁷ (HEC Paris, 2023)

⁵⁸ (HEC Paris, 2023)

⁵⁹ Herefter kaldt PRI

⁶⁰ (The Global Compact, 2004, s. iii)

også til en stærkere forbindelse mellem miljø, samfund og ledelsesmæssige faktorer og investeringsbeslutninger.⁶¹ En lang række institutioner i den finansielle industri blev udvalgt som arbejdsgruppe og skabte udkastet udgivet af FN⁶².

I 2009 blev det lovpligtigt for regnskabsklasse store C og D-virksomheder at redegøre for deres arbejde med samfundsansvar jf. ÅRL § 99 A. Dette indeholder ikke udarbejdelse af politikker, men selskaberne skal redegøre med begrundet forklaring om eventuelle fravalg på områder, hvor de ikke udarbejder dette. Det vedrører blandt andet beskrivelse af forrentningsmodel, ikke-finansielle nøgletal samt risici. Også i dansk lovgivning accepteres GRI som alternativ ved valg af regnskab efter internationale standarder. Indholdet af samfundsansvaret skal således give læseren en forståelse af virksomhedens udvikling, resultat og situation, samt hvordan den påvirker klima, sociale forhold og personaleforhold. Der skal minimum rapporteres i et omfang, der sikrer nødvendig forståelse af de ovennævnte forhold og skal således støtte regnskabsbrugerens økonomiske beslutninger.⁶³

Udover ovenstående er det ligeledes et krav, at virksomheden skal redegøre på væsentlige områder, herunder altså at vurdere, hvilke oplysninger der er væsentlige. Der skal følges princippet for dobbelt væsentlighedsprincip, hvilket betyder, at der både skal vurderes på væsentlige forhold vedrørende virksomhedens påvirkning på samfundet, samt samfundets påvirkning på virksomheden. Dog skal selskaberne rapportere på basis af følg-eller-forklar princippet, hvilket medfører at selskaber, der ikke opstiller politikker for samfundsansvar og er omfattet af ÅRL § 99 A, skal redegøre for, hvorfor de ikke har opstillet politikker. Det gælder fire forhold: miljøforhold, sociale forhold, respekt for menneskerettigheder og antikorruption. I 2018 blev der dog indsat en bestemmelse i ÅRL § 99 A, stk. 4, der sikrer, at selskaber kan undlade redegørelse, hvis offentliggørelsen vil volde betydelig skade for virksomheden.⁶⁴

Som der tidligere er redegjort for, så er det muligt for selskaber frivilligt at tilvælge krav fra en højere regnskabsklasse. Kravene i forbindelse med frivilligt tilvalg af redegørelse for samfundsansvar er med base i ÅRL § 7, stk. 6, der betyder, at det skal ske systematisk og konsekvent. Tilvælges redegørelse for samfundsansvar, skal der altså redegøres efter de regler, som hænger naturligt sammen med det, der ønskes oplyst. Et selskab, der frivilligt tilvælger dette, kan dog godt udvælge et af de fire ovenstående forhold som det eneste, der redegøres for. Men i så fald skal redegørelsen tage stilling til politikker, metode for gennemførelse, resultater heraf, væsentlige risici og nøgleresultatindikatorer. Det bør desuden indeholde en klar beskrivelse af, hvilke krav der tilvælges. Selskaber, der frivilligt tilvælger højere regnskabskrav, skal dog samtidig være opmærksom på, at hvis redegørelsen i sin substans fremstår som samlet redegørelse for samfundsansvar, skal alle bestemmelserne jf. ÅRL § 99 A overholdes. Desuden

⁶¹ (The Global Compact, 2004, s. vii)

⁶² (The Global Compact, 2004)

⁶³ (Erhervsstyrelsen, 2021)

⁶⁴ (Erhervsstyrelsen, 2021)

må det ikke være vildledende og skal opfylde de almindelige krav om også at være retvisende. Kravene i ÅRL § 99 A er en implementering af NFRD men er på enkelte områder mere omfattende, i forhold til direktivet.⁶⁵

Indtil NFRD blev indført i 2014 var bæredygtighedsrapportering dog kun et frivilligt tilvalg⁶⁶. Formålet med indførslen af NFRD var, jf. punkt 21, at øge relevansen, konsistensen og sammenligneligheden af de oplysninger, som virksomheder i EU skal offentliggøre⁶⁷. Dette skulle altså bidrage til, at blandt andet investorer bedre kunne vurdere selskabets værdiskabelse og risici. Derudover var ønsket, at dette motiverede selskaberne til at arbejde med sociale og miljømæssige udfordringer.⁶⁸ NFRD blev effektivt for cirka 11.700 selskaber⁶⁹. Ud over NFRD, og de andre ovennævnte tiltag, er der i perioden 2013-2018 indført mere end 4.000 initiativer på verdensplan vedrørende ikke-finansiell rapportering⁷⁰. Indholdet af NFRD er der i store træk redegjort for i ovenstående afsnit om ÅRL § 99 A. Af punkt 9 i NFRD fremgår det endvidere, at anvendelsen af GRI eller ISO 26000 som rapporteringsstandard er tilstrækkeligt for at opfylde kravene til NFRD. Derudover undersøger NFRD jf. punkt 14 SMV'erne fra kravene og fastsætter kravene, som der også efterfølges i ÅRL § 99A.⁷¹

I 2015 blev det på en konference vedtaget af FN at forpligte sig til 17 verdensmål, også kaldt SDG. Målene blev oprindeligt diskuteret i 2012, hvor der blev nedsat en arbejdsgruppe, som præsenterede et udkast på målene, der blev endeligt vedtaget i 2015. Som det fremgår af navnet, indeholder aftalen 17 mål med 169 målpunkter og 232 indikatorer. Aftalen er gældende frem til 2030 og anses som universel med relevans for alle lande.⁷² Derudover er aftalen baseret på, at målene er sammenhængende, forstået på den måde, at fremgang på ét område medfører fremgang på andre områder også. Målene rummer både samfundsmæssige ansvar såvel som miljømæssige, og er indgået på tværs af de lande, der i FN har tilsluttet sig aftalen.⁷³ SDG erstatter de tidligere mål fastsat ved MDG i FN, som primært berørte områder som reduktion af fattigdom, forbedring af sundhed samt uddannelse i udviklingslande. SDG er derfor ikke første forpligtelse indgået i FN, men det er en videreudvikling på disse forpligtelser.⁷⁴ SDG'erne er som nævnt indgået af medlemslandene i FN, men en præmis i aftalen er at selskaberne påtager sig deres andel af ansvaret for at drive forretning i f.eks. Danmark. Dette skyldes den direkte

⁶⁵ (Erhvervsstyrelsen, 2021)

⁶⁶ (EnergyElephant, 2022)

⁶⁷ (Den Europæiske Unions Tidende, 2014)

⁶⁸ (IFLR, 2022)

⁶⁹ (Risma, 2023)

⁷⁰ (Datamaran, 2023)

⁷¹ (Den Europæiske Unions Tidende, 2014)

⁷² (Food and Agriculture Organization of the United Nations, 2023)

⁷³ (UNDP, 2023)

⁷⁴ (GRI, United Nations Global Compact, & wbcscd, 2016, s. 7)

konsekvens af, at virksomhederne skal opfylde krav til lovgivning. De forventes derudover at respektere universelle rettigheder.⁷⁵

Danske virksomheder er også med i udviklingen af nøgle- og hovedtal til brug for ESG-rapportering. I 2019 udgav FSR, i samarbejde med CFA Society Denmark og Nasdaq Copenhagen, en rapport som vandt international anerkendelse på United Nations Conference on Trade and Development samme år. Publikationen fokuserer på standardiserede nøgletal for at øge den ensartede rapportering, og dermed sammenligneligheden. Samarbejdet præsenterer både revisornes involvering via FSR og investorernes involvering via CFA Society Denmark og Nasdaq Copenhagen. Et af formålene er endvidere, at måltallene skal skabe pålidelig rapportering og således være målbart med høj sikkerhed. Udgivelsen i 2019 er en videreudvikling af de principper, der blev udgivet af Nasdaq i 2017, og som er blevet tilpasset til nordiske virksomheder.⁷⁶

I 2020 blev der sammensat en arbejdsgruppe fra The World Economic Forum⁷⁷, the International Business Council⁷⁸ og ”the Big Four”⁷⁹. De udgav 22 specifikke måltal i Davos Manifesto 2020 med forslag til hvordan en organisation kan rapportere på ESG med relevans for markedet⁸⁰. Også en udvidet mængde måltal blev foreslået med i alt 34 nye måltal. Arbejdet blev tæt forbundet med selskabers allerede eksisterende viden, samt let tilgængelige viden og de indgåede aftaler om SDG. Dermed knyttes ESG rapporteringen, som foreslået i Davos manifesto 2020, altså tæt op på de af FN udarbejdede mål.⁸¹

NFRD blev skærpet yderligere, da man i november 2022 vedtog CSRD. CSRD er en viderebygning af kravene i NFRD og øger blandt andet mængden af virksomheder som er omfattet. Tiltagene betyder, at cirka 50.000 virksomheder i EU fremover skal efterleve kravene i CSRD. Formålet er at udvide de oplysninger, der er tilgængelige for interessenter, herunder særligt investorer, i forhold til investeringsrisiko på bæredygtighedsproblemer. Desuden skal selskaberne følge European Sustainability Reporting Standards⁸² som er udviklet af EFRAG. Disse standarder forventes gennemført medio 2023.⁸³ Indholdet af CSRD vil blive gennemgået i afsnit 8.3.

⁷⁵ (GRI, United Nations Global Compact, & wbcscd, 2016, s. 10)

⁷⁶ (FSR, 2019)

⁷⁷ Herefter kaldt WEF

⁷⁸ Herefter kaldt IBC

⁷⁹ The Big Four udgøres af selskaberne Deloitte, PwC, KPMG og Ernst & Young

⁸⁰ (Forbes, 2020)

⁸¹ (Forbes, 2020)

⁸² Herefter kaldt ESRS

⁸³ (European Commission, 2023)

Figur 1 – Opsamlende tidslinje for den historiske udvikling beskrevet i afsnit 8.1

8.2 Analyse af foreslåede måltal fra FSR

I januar 2022 udkom en publikation med titlen 'ESG-hoved- og nøgletal i årsrapporten'. Publikationen blev udgivet i samarbejde mellem finansforeningen, FSR og Nasdaq og indeholder et motiveret bud på 15 nøgletal, som danske virksomheder kan anvende i deres ESG-rapportering. Deres formål var både at inspirere virksomhedsejere til, hvordan de kan gribe ESG-rapportering an, men i lige så høj grad til

at skubbe til udviklingen og sikre højere grad af sammenlignelighed og troværdighed blandt de rapporterende enheder. Dette for at långivere, såvel som investorer, i højere grad kan vurdere risici.⁸⁴ Et skema over eksempel på ESG-rapportering kan findes i bilag 2 som uddrag fra publikationen.

Nøgletallene er baseret på øvrige eksisterende standarder, herunder 'The Greenhouse Gas Protocol – corporate standard' af WRI og 'Measuring Metrics and consistency Reporting of sustainable value creation' af WEG.⁸⁵ Eftersom denne publikation udkom før EFRAG's udkast, er det naturligt at EFRAG's nøgletal ikke inkorporeres her. Derfor vil analysen både analysere de foreslåede 15 nøgletal men også sammenligne, hvor de evt. måtte adskille sig fra de standarder, der direkte bliver tilknyttet i forbindelse med CSRD. Sidstnævnte fremgår af afsnit 8.4.

Overordnet set bør ESG-rapporteringen indeholde de samme grundlæggende forudsætninger som ved rapportering på finansielle oplysninger. Dette bør både ske i forhold til afgrænsning, konsolidering, perioden samt med beskrivelse af regnskabspraksis. Derudover også performance og udvikling, som opfordrer selskaberne til at perspektivere indholdet af ESG-nøgletallene i relation til udviklingen over en periode på 3-5 år. Dermed er det oplagt, at ESG-rapporteringen altså følger de finansielle regler for konsolidering, men også at der rapporteres på samme periode som vedrører de finansielle oplysninger. Ligesom med de finansielle oplysninger er det også rapportens klare anbefaling at sikre en erklæring på denne del af rapporteringen. Enten ved tredjepart eller ved revisorerklæring. Her er opfattelsen således, at selv en assistanceerklæring på ESG bidrager til højere tillid, hvilket i analysearbejdet øger værdien for investorer eller långivere.⁸⁶

På samme måde, som at virksomheden skal sikre interne processer for at kunne rapportere på finansielle nøgletal, kræver ESG-rapportering det samme. Forud for rapporteringen på de 15 nøgletal kræver det altså, at virksomhederne afsætter ressourcer til at sikre indsamling af data, opsætte effektive kontroller, samt at dokumentationen for de to førnævnte punkter er til stede og er effektive. Etableringen af en pålidelig ESG-rapportering er altså ressourceintensiv men forventningen er, at det er rentabelt på lang sigt.⁸⁷

Der præsenteres fem nøgletal vedrørende E₁; CO₂e scope 1, CO₂e scope 2, energiforbrug, vedvarende energiandel og vandforbrug. CO₂e scope 1 præsenteres i metriske tons på baggrund af udledt emission. Efter emissionen af drivhusgasser (GHG) er fastlagt, på baggrund af information om forbrug af hver enkelt type brændsel, normaliseres tallet til CO₂-ækvivalenter med følgende formel;

⁸⁴ (FSR, Finansforeningen, & Nasdaq, 2022, s. 3-6)

⁸⁵ (FSR, Finansforeningen, & Nasdaq, 2022, s. 5)

⁸⁶ (FSR, Finansforeningen, & Nasdaq, 2022, s. 8)

⁸⁷ (FSR, Finansforeningen, & Nasdaq, 2022, s. 8)

$$\text{Emission: } CH_4 = \sum (\text{brugt brændselstype i tons} * CH_4 \text{ konverteringsfaktor pr. brændselstype})$$

$$\text{Normalisering: } CO_2e = CO_2 + (28*CH_4) + (273*N_2O) + (25.200*SF_6) + (GWP \text{ faktor}*HFC) + (GWP \text{ faktor}*PFC) + (17.400*NF_3)^{88}$$

Scope 1 fokuserer på virksomhedens direkte udledning af emission fra egen forbrænding af brændsel og materialer. Dataindsamlingen er kvantitativ, og hver type brændsel eller materiel har forskelligt drivhuspotentiale. Derfor normaliseres udledningen for at øge sammenligneligheden. Måltallet relaterer sig direkte til SDG 9.4.1 og giver indsigt i selskabets omstilling til mindre anvendelse af fossile brændsler.⁸⁹

CO₂e scope 2 måles også i metriske tons og svarer til virksomhedens forbrug af elektricitet, fjernvarme og fjernkøling. Opererer selskabet i flere lande, måles dette per land. Efter opgørelse af forbrug på de ovenstående faktorer normaliseres dataene endnu engang til CO₂-ækvivalenter ud fra følgende formel;

$$\text{Emission: } CH_4 = \sum (\text{købt MWh eller GJ} * CH_4 \text{ konverteringsfaktor pr. land})$$

$$\text{Normalisering: } CO_2e = CO_2 + (28*CH_4) + (273*N_2O)^{90}$$

Hvor scope 1 svarer til den direkte udledning for selskabet, svarer scope 2 til den udledning der sker, ved selskabets forbrug af indirekte emission fra energi, købt af tredjepart. Køb af energi fra vedvarende energi som vind, sol og jordvarme har dermed en lavere faktor end energi fra kul. Dette nøgletal giver altså indblik i selskabets udledning af indirekte emission på baggrund af, hvor de får energien fra. Også scope 2 relaterer sig til SDG-indikator 9.41.⁹¹

Energiforbrug viser selskabets samlede forbrug af energi, og adskiller sig dermed fra de to foregående måltal ved at se bort fra emissionen. Det rapporteres i gigajoule⁹² som svarer til 277,78 kWh. Dette beregnes ud fra følgende formel;

$$\text{Energiforbrug} = \sum (\text{brugt brændselstype (t)} * \text{energifaktor pr. type brændsel}) \text{ pr. brændselstype} + (\text{brugt elektricitet (inkl. vedvarende energi) (MWh)} * 3,6) + (\text{brugt fjernvarme/ fjernkøling inkl. vedvarende kilder til varme/køling (GJ)}).^{93}$$

Nøgletallet kræver samme data som i scope 1 og 2 ved at anvende data på forbrug af brændsel per brændselstype multipliceret med forskellige konverteringsfaktorer for at kunne rapportere i GJ. Hvor

⁸⁸ (FSR, Finansforeningen, & Nasdaq, 2022, s. 10)

⁸⁹ (FSR, Finansforeningen, & Nasdaq, 2022, s. 10)

⁹⁰ (FSR, Finansforeningen, & Nasdaq, 2022, s. 10)

⁹¹ (FSR, Finansforeningen, & Nasdaq, 2022, s. 10)

⁹² Herefter kaldt GJ

⁹³ (FSR, Finansforeningen, & Nasdaq, 2022, s. 11)

vedvarende energi ikke har den store effekt på scope 2, så vil forbruget dog fortsat blive vist her. Måltallet giver et indblik i selskabets relative brug af energi, sammenholdt med f.eks. udvikling i omsætning, for at påvise hvorvidt energiforbruget mindskes relativt. Dette har direkte relevans til SDG-indikator 7.3.1.⁹⁴

Vedvarende energiandel viser forholdet mellem anvendt vedvarende energi ud af det samlede energiforbrug, og den beregnes i procent med nedenstående formel. Forholdstallet er således let sammenligneligt og kan vise selskabets arbejde med øget anvendelse af vedvarende energi. Det relaterer sig til SDG-indikator 7.21 og fremkommer på en relativt let måde når data er indsamlet.⁹⁵

$$\text{Vedvarende energiandel} = (\text{Vedvarende energi} / \text{Energiforbrug}) * 100.^{96}$$

Vandforbrug viser selskabets samlede forbrug af alle typer kilder til vand, herunder regnvand, grundvand og kommunevand. Måltallet relateres til SDG-indikator 6.4.1. I måltallet kan selskabets egen indhentning eller rensning af vand ikke modregnes, men kan, hvis vurderet relevant, udgøre sit eget måltal. Vandforbrug er også simpelt at beregne via nedenstående formel.⁹⁷

$$\text{Vandforbrug} = \text{Summen af alt forbrugt vand - brutto}.^{98}$$

De første fire måltal har krav til indhentning af de samme data. Sikres effektive processer for indhentning, registrering og opsætning af data til beregning af CO₂-ækvivalenter, så kan virksomheden typisk rapportere på alle fire måltal, og dermed sikre en solid base for E'et. Hertil opdateres omregningsfaktorerne, som er data der kan indhentes fra selskabets energileverandører for perioden. Såfremt det ikke er muligt at indsamle præcise data til rapportering på E'et, så kan selskabet fortsat rapportere på området baseret på skøn. Hertil forventes det dog at selskabet, i så fald, opstiller forudsætningerne samt usikkerhederne i anvendt regnskabspraksis. Virksomheder, der ønsker at rapportere på E'et, kan altså i praksis starte med at indhente data på forbrug af hver type brændsel.⁹⁹

Til udregning af scope 1 og 2 kan virksomheden desuden anvende det af erhvervsstyrelsen udarbejdede klimakompas udbudt på Virksomhedsguiden. Her kan selskaber også få hjælp til indhentning af data samt trin-for-trin guides til beregninger og klimaregnskab. Tallene kan altså bruges som udgangspunkt i det materiale, man ønsker erklæring på.¹⁰⁰

⁹⁴ (FSR, Finansforeningen, & Nasdaq, 2022, s. 11)

⁹⁵ (FSR, Finansforeningen, & Nasdaq, 2022, s. 11)

⁹⁶ (FSR, Finansforeningen, & Nasdaq, 2022, s. 11)

⁹⁷ (FSR, Finansforeningen, & Nasdaq, 2022, s. 11)

⁹⁸ (FSR, Finansforeningen, & Nasdaq, 2022, s. 11)

⁹⁹ (FSR, Finansforeningen, & Nasdaq, 2022, s. 11)

¹⁰⁰ (Virksomhedsguiden, 2022)

Af sociale data præsenteres 7 måltal: fuldtidsarbejdsstyrke, kønsdiversitet, kønsdiversitet for øvrige ledelseslag, lønforskel mellem køn, medarbejderomsætningshastighed, sygefravær og fastholdelse af kunder. Fuldtidsarbejdsstyrke har længe været et måltal påkrævet i regnskabsklasse B, C og D jf. ÅRL § 68, dog uden opgivelse af midlertidig arbejdskraft¹⁰¹. Måltallet bidrager til en forståelse af arbejdskraften tilknyttet de finansielle resultater. Måltallet rapporteres i Full Time Equivalenter¹⁰² og anvendes i en lang række af de andre præsenterede måltal indenfor S'et. Fuldtidsarbejdsstyrke er den samlede opgørelse af gennemsnitligt antal medarbejdere (fuldtidsansatte, kompenseret overarbejde og omregnede timeansatte), tillagt midlertidige ansatte eller vikarer. Dette omregnes til fuldtidsækvivalenter. Ved at inkludere den midlertidige arbejdskraft normaliseres måltallet og sikrer øget sammenlignelighed ved at udligne forskelle i brancher, hvor der indgår mere eller mindre mængde af midlertidig arbejdskraft.¹⁰³ Måltallet beregnes ud fra følgende formel;

$$\text{Fuldtidsarbejdsstyrke} = \text{FTE'er} + \text{midlertidig arbejdskraft}.^{104}$$

Kønsdiversitet angiver virksomhedens eventuelle skævheder, og beregnes både for FTE'er, midlertidig arbejdskraft og summeret. Måltallet anbefales på baggrund af undersøgelser, der viser sammenhæng mellem kønsdiversitet og bedre finansiell performance. Måltallet præsenteres i procent og beregnes på følgende måde;

$$\text{Kønsdiversitet} = ((\text{Kvindelige FTE'er} + \text{Kvindelige midlertidige medarbejdere})/(\text{Fuldtidsarbejdsstyrken})) * 100.^{105}$$

Kønsdiversitet for øvrige ledelseslag viser selskabets kønsfordeling i ledelseslagene og præsenteres i procent. Ledelseslagene bør defineres som både medarbejdere i ledende stillinger med personaleansvar og/eller fagligt ansvar, samt direktionsmedlemmer. Definitionen afgøres dog individuelt alt afhængig af organisationens struktur. Måltallet relaterer til SDG-indikator 5.5.2 men anbefales også på baggrund af undersøgelser, der viser sammenhæng mellem kønsdiversitet og bedre finansiell performance. Endvidere er måltallet særligt relevant for en række investorer, hvor netop kønsdiversitet vægter højt. Det beregnes ud fra følgende formel;

$$\text{Kønsdiversitet for øvrige ledelseslag} = ((\text{Kvindelige ledere})/(\text{Alle ledere})) * 100.^{106}$$

¹⁰¹ (FSR, Finansforeningen, & Nasdaq, 2022, s. 15)

¹⁰² Herefter kaldt FTE

¹⁰³ (FSR, Finansforeningen, & Nasdaq, 2022, s. 12)

¹⁰⁴ (FSR, Finansforeningen, & Nasdaq, 2022, s. 12)

¹⁰⁵ (FSR, Finansforeningen, & Nasdaq, 2022, s. 12)

¹⁰⁶ (FSR, Finansforeningen, & Nasdaq, 2022, s. 12)

Lønforskel mellem køn præsenteres som en gangefaktor forstået på den måde, at måltallet viser, hvor mange gange den kvindelige medianløn, eller gennemsnitsløn, dækkes af den mandlige medianløn eller gennemsnitsløn. Der anbefales at bruge data på baggrund af median frem for gennemsnit for at tage højde for outliers i aflønningen. I praksis kan både median og gennemsnit dog anvendes, hvis anvendelsen af medianen vurderes byrdefuldt. Lønnen skal endvidere inkludere både grundløn, bonus, pension mm. Måltallet er relevant set i forhold til SDG-indikator 8.5.1, men også for potentielle nye medarbejdere eller investorer, der investerer med diversitet som fokus. Det beregnes ud fra nedenstående formel;

$$\text{Lønforskel mellem køn} = \text{Median mandlig løn} / \text{Median kvindelig løn}.^{107}$$

Medarbejderomsætningshastigheden angiver virksomhedens evne til at fastholde medarbejdere. Måltallet præsenteres i procent og beregnes både på baggrund af frivillige såvel som ufrivilligt forladende medarbejdere. Her anvendes ikke midlertidig arbejdskraft, men kun på baggrund af virksomhedernes egen tilknyttede arbejdskraft. Det beregnes ud fra følgende formel;

$$\text{Medarbejderomsætningshastighed} = ((\text{Frivillige} + \text{Ufrivillige forladende FTE'er}) / \text{FTE'er}) * 100.^{108}$$

Sygefravær angiver antallet af fulde arbejdsdage, som selskabets medarbejdere er syge, i forhold til FTE'ere. Dog er barselsorlov ikke inkluderet. Udadtil kan det være relevant for at afsøge indikationer på ringe medarbejdertilfredshed eller sikkerhedsproblemer. Lav performance herpå kan samtidig lede til ringere tiltrækningsevne blandt mulige talenter. Sygefravær beregnes på følgende måde;

$$\text{Sygefravær} = (\text{Antal sygedage for alle egne FTE'er i perioden}) / (\text{Total FTE'er}).^{109}$$

Fastholdelse af kunder viser virksomhedens evne til at fastholde kunder fra forrige periode til rapporteringsperioden. Måltallet er primært relevant i tilfælde af, at kunderne er kendte returnerende kunder, og hvor varen eller ydelsen har kort købscyklus. Måltallet er et forsøg på et mere sammenligneligt måltal end kundetilfredsheden og præsenteres ligeledes i procent. Det beregnes ved følgende formel;

$$\text{Fastholdelse af kunder} = (((\text{Antal kunder ved afslutningen af perioden}) - (\text{Nye kunder der er kommet til i perioden})) / (\text{Antal kunder ved begyndelsen af perioden})) * 100.^{110}$$

¹⁰⁷ (FSR, Finansforeningen, & Nasdaq, 2022, s. 12-13)

¹⁰⁸ (FSR, Finansforeningen, & Nasdaq, 2022, s. 13)

¹⁰⁹ (FSR, Finansforeningen, & Nasdaq, 2022, s. 13)

¹¹⁰ (FSR, Finansforeningen, & Nasdaq, 2022, s. 13)

Fælles for de syv præsenterede måltal under S'et er, at det alt sammen er data der findes i selskabet. Et selskab der ønsker at udarbejde ESG rapportering, bør derfor være optaget af at sikre systemer, der indhenter eller gør dataene let tilgængelig ved beregning af nøgletallene. Ressourceforbruget i denne beregning består altså i at indhente og bearbejde data, og må derfor alt andet lige vurderes lettere at indsamle og rapportere på, end data der skal indhentes udefra.

Under G'et præsenteres 3 måltal; bestyrelsens kønsdiversitet, tilstedeværelse på bestyrelsesmøder og lønforskel mellem CEO og medarbejdere. Bestyrelsens kønsdiversitet præsenteres i procent som den andel af kvinder, der sidder i bestyrelsen på balancedagen. Årsagerne til præsentation af måltallet læner sig op ad de øvrige måltal under S'et med kønsdiversitet men beregnes naturligvis anderledes. Forslaget til dette måltal relaterer sig til SDG-indikator 5.5.2 og beregnes på følgende måde;

$$\text{Bestyrelsens kønsdiversitet} = ((\text{Kvindelige generalforsamlingsvalgte bestyrelsesmedlemmer})/(\text{Alle generalforsamlingsvalgte bestyrelsesmedlemmer})) * 100. ^{111}$$

Tilstedeværelsen på bestyrelsesmøder præsenteres i procent og anbefales på baggrund af Komitéen for god Selskabsledelses anbefaling om bestyrelsesevaluering. Har selskabet eksempelvis lav eller faldende tilstedeværelse, kan dette være indikator på manglende opmærksomhed på bestyrelsesarbejdet. Dette kan medføre en større risiko i ledelseskulturen. Risikoen består i at virksomhedens direktør kan være overbetalt og dermed indikere for høj indflydelse eller for stor magt og evt. lede til besvigelser. Måltallet er naturligvis udelukkende relevant for de selskaber hvor der er indsat en bestyrelse. Måltallet udregnes ved følgende formel;

$$\text{Tilstedeværelse på bestyrelsesmøder} = ((\sum \text{Antal bestyrelsesmøder, hvor man har været tilstede}) \text{ pr. bestyrelsesmedlem } / (\text{Antal bestyrelsesmøder} * \text{Antal bestyrelsesmedlemmer})) * 100. ^{112}$$

Lønforskel mellem CEO og medarbejdere angives ligesom lønforskel mellem køn, i antal gange medarbejderens medianløn kan dækkes af lønnen til selskabets administrerende direktør. Herunder gælder samme overvejelser som under lønforskel mellem køn vedrørende anvendelsen af median- eller gennemsnitsløn. Stigende lønforskel kan være udtryk for selskabets stigende værdiansættelse af direktøren og kan sammenholdes med de finansielle nøgletal. Er sidstnævnte faldende, mens lønforskellen mellem CEO og medarbejderne er stigende, så kan dette være en indikator på risici forbundet med aflønning af direktøren eller en risikabel ledelseskultur. Det beregnes ud fra nedenstående formel;

¹¹¹ (FSR, Finansforeningen, & Nasdaq, 2022, s. 14)

¹¹² (FSR, Finansforeningen, & Nasdaq, 2022, s. 14)

$$\text{Lønforskel mellem CEO og medarbejdere} = \text{CEO compensation} / \text{Median medarbejderløn.}^{113}$$

Ligesom under S'et er måltallene under G'et let tilgængelige for selskaberne. Dette kræver dog fortsat effektiv opsætning af interne processer for at indhente og registrere data, for at kunne rapportere herpå. For regnskabsklasse B-virksomheder uden en bestyrelse vil anbefalingerne til måltal fra publikationen være af begrænset relevans, da der i så fald kun er ét nøgletal anbefalet i form af lønforskel mellem CEO og medarbejdere. Derfor bør disse virksomheder søge inspiration i andre måltal, som eksempelvis EFRAG's udkast, som beskrevet i afsnit 8.3, for en mere komplet rapportering på G'et.

Nøgletallene påvirkes forholdsmeæssigt mere af små ændringer i regnskabsklasse B-virksomheder end i virksomheder med større volumen, hvor der forekommer små udsving. Dette skyldes f.eks. at opsigelsen af en medarbejder, ud af f.eks. en samlet medarbejdertotal på 40, har en forholdsvis større indflydelse på måltallene, end hvis virksomheden havde 250. Det samme er gældende for udsving i de miljømæssige måltal, hvor også en ændring i forbruget vil give relativt større udsving. Udfordringen i ESG-rapportering for regnskabsklasse B-virksomheder består altså i at understøtte de kvantitative måltal med kvalitative forklaringer på ændringer fra år til år. Omvendt giver det også muligheder i positiv retning ved, at virksomhedens små ændringer efter første rapportering medfører større positivt udslag i udviklingen i måltal.

8.3 Analyse af væsentlige punkter i CSRD

De kommende afsnit vil udpege væsentlige nedfaldspunkter i CSRD-aftalen¹¹⁴ med henblik på at belyse de elementer, som SMV-segmentet særligt skal være opmærksom på. Derudover vil afsnittene beskrive de væsentligste indholdspunkter af formålet med CSRD, som SMV-virksomheder kan tilvælge at rapportere efter.

Jævnfør punkt 18 i aftalen er formålet om udvidet rapporteringspligt beskrevet med henblik på at udvide antal af virksomheder, der er omfattet. Dette skyldes den stigende opmærksomhed på også større ikke-børsnoterede virksomheders ansvarlighed og bidrag. Her lægges særlig vægt på værdikæden, hvilket også fremgår af EFRAG's udkast, hvor netop værdikæden er i fokus, og dermed er CSRD af særlig relevans for de virksomheder, som ikke er omfattet, men indgår i værdikæden hos de virksomheder, der er omfattet. Desuden fremgår det af punkt 21, at små- og mellemstore virksomheder der indgår i værdikæden, kan anvende standarderne præsenteret i ESRS og indholdet af CSRD, når de skal vurdere, hvad deres kunder kan anmode om data på. For de regnskabsklasse B-virksomheder, der indgår i værdikæden hos større virksomheder, kan de altså med fordel proaktivt sætte sig ind i CSRD og ESRS, for

¹¹³ (FSR, Finansforeningen, & Nasdaq, 2022, s. 14)

¹¹⁴ (Den Europæiske Unions Tidende, 2022)

at forstå den data de forventes at skulle udlevere. Derudover kan det også anvendes som inspiration til at påbegynde egen ESG-rapportering.¹¹⁵

Særligt punkt 22¹¹⁶ bliver vigtig ved implementeringen i dansk lovgivning eftersom formålet her beskrives som noget der ikke skal give unødvendige administrative byrder for SMV'erne. Herunder også måder hvorpå frivilligt tilvalg af bæredygtighedsrapportering lempes, så ikke de omfattes af de fulde ESRS ved tilvalg af ESG-rapportering. Det er også nærmere beskrevet i punkt 43¹¹⁷, at ingen virksomheder omfattet af CSRD bør forpligtes til en unødvendig administrativ byrde. Dermed må man også antage, at den administrative byrde ved at indhente data fra leverandører, forsøges minimeret. Derudover beskriver punkt 43, at virksomheder, der allerede anvender bæredygtigheds rapporteringsstandarder, skal opleve færrest mulige ændringer i forhold til de i ESRS fremførte punkter. Regnskabsklasse B-virksomheder der allerede i dag har fokus på ESG-rapportering, med godkendte frameworks, har derfor relativt mindre tilpasningsarbejde end hvis man først nu påbegynder rapporteringen. Af punkt 46 tydeliggøres endvidere formålet, da det her specifikt udpeges at virksomheder i værdikæden ikke ønskes ramt af uforholdsmæssige administrative eller omkostningsmæssige byrder som indirekte påføres ved CSRD.

Punkt 30 beskriver rapporteringsområderne og nævner specifikt fem områder: forretningsmodel, politikker, resultater af politikkerne, risici og risikostyring samt nøgleresultatindikatorer med relevans for forretningsaktiviteten. Dermed bliver rapporten individuel for hver virksomhed, da der forud for rapporteringen skal identificeres relevante risici ud fra det dobbelte væsentlighedsprincip. Det dobbelte væsentlighedsprincip er nærmere beskrevet i punkt 29, der definerer det som: *”indvirkningen af virksomhedens aktiviteter på mennesker og miljø og om, hvordan bæredygtighedsspørgsmål påvirker virksomheden”*.¹¹⁸ Virksomheder skal dermed indgå i en proces, hvor de tager højde for begge perspektiver, herunder også som regnskabsklasse B-virksomhed, hvis man ønsker at være på forkant med de krav, der fremover sandsynligvis vil blive stillet, hvis man indgår i en værdikæde blandt omfattede virksomheder.¹¹⁹

Det fremgår af punkt 33, at virksomhederne skal præsentere kvalitative og kvantitative data, såvel som at de skal opdele oplysningerne i kort-, mellem- og langsigtede tidshorisonter. Derudover skal de oplyse om virksomhedens samlede værdikæde. Sidstnævnte fremhæves endnu engang, hvilket tydeliggør problemstillingen for regnskabsklasse B-virksomheder, der indgår i værdikæder hos omfattede virksom-

¹¹⁵ (Den Europæiske Unions Tidende, 2022, s. 20)

¹¹⁶ (Den Europæiske Unions Tidende, 2022, s. 21)

¹¹⁷ (Den Europæiske Unions Tidende, 2022, s. 29)

¹¹⁸ (Den Europæiske Unions Tidende, 2022, s. 24)

¹¹⁹ (Den Europæiske Unions Tidende, 2022, s. 24)

heder. Dog lempes kravene ved, at der i punkt 33 defineres en tilpasningsperiode på tre år efter vedtagelsen af foranstaltningerne. I denne periode er kravene til værdikæden mindre. Selskaberne der er rapporteringspligtige må, i tilfælde af at data fra underleverandører ikke kan fremskaffes, dog redegøre for de bestræbelser de har gjort sig for at fremskaffe data. Dette giver altså regnskabsklasse B-virksomhederne tre år til at oparbejde systemer til at tilfredsstille kundens behov indenfor ESG-data.¹²⁰

Frem til CSRD har virksomheder selv haft mulighed for at bestemme, hvordan de har opgivet oplysninger i henhold til NFRD jf. punkt 37.¹²¹ Dette søges nu gjort til obligatoriske fælles standarder for bæredygtighedsrapportering for at øge sammenlignelighed og øge værdien af ikke-finansiell rapportering. Hertil skeles der til internationale rapporteringsrammer. Men vurderes af EU, at ingen af de allerede udviklede rammer opfylder målet fastsat i CSRD alene, hvorfor der udgives et sæt rammer for CSRD i form af ESRS. Dette for at understøtte de øvrige fælles mål i EU om blandt andet klimaneutralitet i 2050, jf. punkt 38. ESRS skal udarbejdes af EFRAG som beskrevet i punkt 39.¹²²

EU har lagt op til, at CSRD også skal understøtte målene fastsat i FN i form af SDG'erne, som anvendes som referenceramme for ansvarlig virksomhedsadfærd, socialt ansvar og bæredygtig udvikling. Dette fremgår af punkt 45. Her nævnes også andre rammer, som kan virke som inspiration til den gode ESG-rapport. Virksomheder kan altså blandt andet bruge SDG'erne til at vurdere risici på baggrund af det dobbelte væsentlighedsprincip. Denne slags referencerammer øger også forståelsen for virksomhedslederne i regnskabsklasse B, da der er en konkret og udbredt referenceramme at tage stilling til.¹²³

SDG'erne og de sociale faktorer i ESG får også i punkt 49 en hovedrolle. Her skal virksomheder i regnskabsklasse B, som indgår i værdikæden hos CSRD-omfattede virksomheder, også forvente at oplyse om menneskerettigheder til kunden. Dette forventes i kraft af, at de jf. punkt 49 også skal berette om risici i værdikæden vedrørende menneskerettigheder, herunder tvangsarbejde og børnearbejde. Dermed tilføjes endnu en indirekte effekt af CSRD for de virksomheder som ikke er omfattet.¹²⁴

Dog fremgår det af punkt 53, at der forventes at være visse vanskeligheder ved dataindsamling fra leverandører til de omfattede virksomheder, her primært ved små- og mellemstore virksomheder. Af punkt 53 stræbes der efter, at oplysningskrav skeler til omfang og kompleksitet samt kapacitet og karakteristika, så at data, der indsamles, står i rimeligt forhold hertil. Derudover fremgår det, at oplysningskravene ikke må medføre, at der indhentes oplysninger, som ikke indgår i de standarder der udar-

¹²⁰ (Den Europæiske Unions Tidende, 2022, s. 25)

¹²¹ (Den Europæiske Unions Tidende, 2022, s. 26-27)

¹²² (Den Europæiske Unions Tidende, 2022, s. 27-28)

¹²³ (Den Europæiske Unions Tidende, 2022, s. 29)

¹²⁴ (Den Europæiske Unions Tidende, 2022, s. 30-31)

bejdes for SMV'erne. I den administrative byrde er dette en vigtig pointe for regnskabsklasse B-virksomhederne, da de dermed må forventes at kunne afgrænse den data der indhentes. Hvordan dette udspiller sig i praksis, ligger ude i fremtiden og kan derfor ikke måles pålideligt endnu.¹²⁵

Tilvælger en regnskabsklasse B-virksomhed at rapportere efter CSRD, er der desuden i punkt 60 påkrævet krav om erklæring med begrænset sikkerhed. Dette ønskes på sigt at øges til krav om høj grad af sikkerhed, altså revision af bæredygtighedsrapporteringen. Dermed øges omkostningerne gradvis, men rammer mindre hårdt ved første rapportering i forhold til, når ESG-rapporterne er en mere integreret del af årsrapporterne. Målet er, som tidligere nævnt, og som angivet i punkt 60, at erklæringssikkerheden og pålideligheden af den ikke-finansielle rapport skal opnå samme sikkerhed og pålidelighed som den finansielle del.

Ved at udvide erklæringsarbejdet risikerer det at udfordre uafhængigheden mellem revisor og kunde. Dette kan både ske i kraft af risiko for selvrevision, ved revisors indgående involvering, eller indirekte økonomiske interesse øges. Derfor præciseres det i punkt 61¹²⁶, at også tredjeparts udbydere må afgive erklæring på bæredygtighedsrapporteringen. Hvor dette på den ene side kan sikre foranstaltninger mod manglende uafhængighed, kan dette blive en ekstra administrativ byrde for virksomheder, der frivilligt tilvælger at rapportere efter CSRD, grundet størrelsen på disse selskaber. Her vil man med fordel kunne gøre brug af revisor, da antallet af involverede i regnskabsaflæggelsesprocessen minimeres. Omvendt kan revisors manglende kompetencer eller kapacitet til at hjælpe kunden med en pålidelig rapportering eller fyldestgørende rådgivning til oparbejdelse af effektive kontroller og dataindsamling, medføre, at virksomheden ikke kan tilfredsstille kundens informationsbehov eller afgive pålidelig bæredygtighedsrapportering. Her vil man med fordel kunne anvende tredjepartsudbydere til at assistere på dette område.

Ovenstående effekt gennemføres i etaper, hvortil de virksomheder, der allerede nu er omfattet af NFRD, skal rapportere for regnskabsåret 2024. Større virksomheder, herunder primært regnskabsklasse C, påkræves rapportering for regnskabsåret 2025, og børsnoterede SMV'er skal rapportere for regnskabsåret 2026.¹²⁷ Er man som regnskabsklasse B-virksomhed en del af værdikæden hos de ovenstående virksomheder, skal man altså forvente et øget fokus i virksomhedssamarbejdet med kunden efter de ovenstående frister.

¹²⁵ (Den Europæiske Unions Tidende, 2022, s. 32)

¹²⁶ (Den Europæiske Unions Tidende, 2022, s. 35-36)

¹²⁷ (Brightest, 2023)

8.4 Analyse af EFRAG's udkast til bæredygtighedsrapportering samt cost-benefit-analyse af ESRS-standarderne

De kommende afsnit analyserer og fremhæver væsentlige punkter i EFRAG's udkast, som er udgivet indtil nu. Aftalen er dog endnu ikke fastlagt, og der er således kun tale om et udkast, mens endelige versioner forventes senere i 2023. Disse afsnit giver således eksempler på konkrete rapporteringsforhold for virksomheder, der ønsker at rapportere på ESG. Hertil udgives der senere sektorspecifikke standarder samt standarder for frivilligt tilvalg.

ESRS 1 indeholder de grundlæggende forudsætninger for bæredygtighedsrapportering og gælder uanset de identificerede risici der rapporteres på, som beskrevet i CSRD-aftalen. Af ESRS 1 punkt 2 fremgår det, at hvis en virksomhed er omfattet af CSRD, eller tilvælger dette, skal man tage højde for alle ESRS-standarderne baseret på risici og indflydelse. Dette kan både være af positiv og negativ art.¹²⁸ Derudover er det krævet i punkt 67¹²⁹, at virksomheder skal tage højde for påvirkning i hele værdikæden. Både upstream og downstream aktiviteter. Dette resulterer i, at ikke kun regnskabsklasse B-virksomheder som er leverandører, men potentielt også kunder, skal videregive data. Dog præciseres det i punkt 68¹³⁰, at dette ikke nødvendigvis skal være oplyst på baggrund af samtlige aktører i værdikæden, men der også her skal tages højde for relevansen eller risiciene fra den enkelte, jf. punkt 70¹³¹. Derfor vil nogle virksomheder opleve, at de vurderes som værende ubetydelige, målt på risici og ud fra det dobbelte væsentlighedsprincip.

Tilvælger en regnskabsklasse B-virksomhed at rapportere efter CSRD, skal rapporteringsperioden være for samme periode som de finansielle tal. Som nævnt under afsnit 8.2 skal dette ligeledes opdeles i kort-, mellem- og langsigtede data, som i punkt 82 defineres som; (a) kortsigtet er svarende til rapporteringsperioden, (b) medium sigte er fra afslutning af det kortsigtede og fem år frem mens (c) de langsigtede data er mere end fem år ude i fremtiden.¹³²

Af punkt 12 fremgår det, at ESRS udgives i sektorspecifikke og generelle standarder. Dette betyder at de generelle standarder vurderes relevant for alle at tage stilling til i bæredygtighedsrapporteringen, mens de sektorspecifikke standarder tilføjer yderligere standarder, der skal rapporteres på, men kun hvis virksomheden opererer indenfor den givne sektor.¹³³ Dette skal bidrage til øget sammenlignelighed for investorer blandt virksomheder, der har samme risici. Det er samtidig en understøttende forudsætning,

¹²⁸ (EFRAG, 2022, s. 5)

¹²⁹ (EFRAG, 2022, s. 15)

¹³⁰ (EFRAG, 2022, s. 15)

¹³¹ (EFRAG, 2022, s. 16)

¹³² (EFRAG, 2022, s. 17)

¹³³ (EFRAG, 2022, s. 6)

som også er opstillet i punkt 18, hvortil virksomhederne også skal tage højde for sammenligneligheden til andre lignende virksomheder i udvælgelsen af relevante måltal og rapporteringer.¹³⁴

ESRS 2 vedrører de generelle punkter, der skal medtages i rapporteringen. Herunder beskrivelse af virksomhedens markedsposition, strategi, forretningsmodel og værdikæden.¹³⁵ Dermed kan ESRS blive et værktøj for virksomhedsejeren til at arbejde med egen forretningsforståelse og udvikling, til at identificere relevante risici, samt til at forstå, hvor virksomhedens kunder ser risici i deres forretning. Sidstnævnte er særligt relevant i de tilfælde hvor regnskabsklasse B-virksomhederne ikke udarbejder ESG-rapporter men skal levere data til kunden. Det skyldes at man herved får et indblik i hvilken type data der forventeligt skal indsamles.

ESRS-standarderne udgøres af 32 kategorier, hvor hver kategori præsenterer ét måltal eller mere. De miljømæssige faktorer går på klimaforandringer, forurening, vand- og havressourcer, biodiversitet og økosystemer samt ressource og cirkulær økonomi. Der er her præsenteret 15 kategorier i de fem standarder. Vedrørende sociale måltal er der fire standarder; egen arbejdsstyrke, medarbejdere i værdikæden, samfund og forbrugere der sammenlagt har 16 kategorier. De ledelsesmæssige måltal præsenterer én standard, Forretningsetik, som er fordelt på tre kategorier.¹³⁶

Flere af de præsenterede nøgletal, som forventes rapporteret på i ESRS, går igen i de af FSR udarbejdede anbefalede nøgletal, som beskrevet i afsnit 8.4. Af de 15 måltal, som er præsenteret af FSR, er de miljømæssige repræsenteret i ESRS E1 via Scope 1 og 2 på udledning af CO2 som beskrevet i punkt 42. Energiforbrug og fordelingen af vedvarende energi som andel af det totale energiforbrug er beskrevet i punkt 35.¹³⁷ Vandforbruget fremgår af punkt 27 i ESRS E4.¹³⁸

Vedrørende de sociale måltal er fuldtidsarbejdsstyrken samt medarbejderomsætningshastigheden præsenteret i punkt 51¹³⁹ i ESRS S1. Kønsdiversitet for øvrige ledelseslag er præsenteret i punkt 65¹⁴⁰ i ESRS S1. Dog forventes det ikke præsenteret generelt blandt medarbejdere. Lønforskelle mellem kvinder og mænd fremgår af punkt 92 i ESRS S1.¹⁴¹ Sygefravær indgår imidlertid ikke i ESRS standardernes første udkast. Det gælder ligeledes for fastholdelse af kunder.

¹³⁴ (EFRAG, 2022, s. 7)

¹³⁵ (EFRAG, 2022, s. 11)

¹³⁶ (EFRAG, 2023)

¹³⁷ (EFRAG, 2022, s. 10-11)

¹³⁸ (EFRAG, 2022, s. 7)

¹³⁹ (EFRAG, 2022, s. 13)

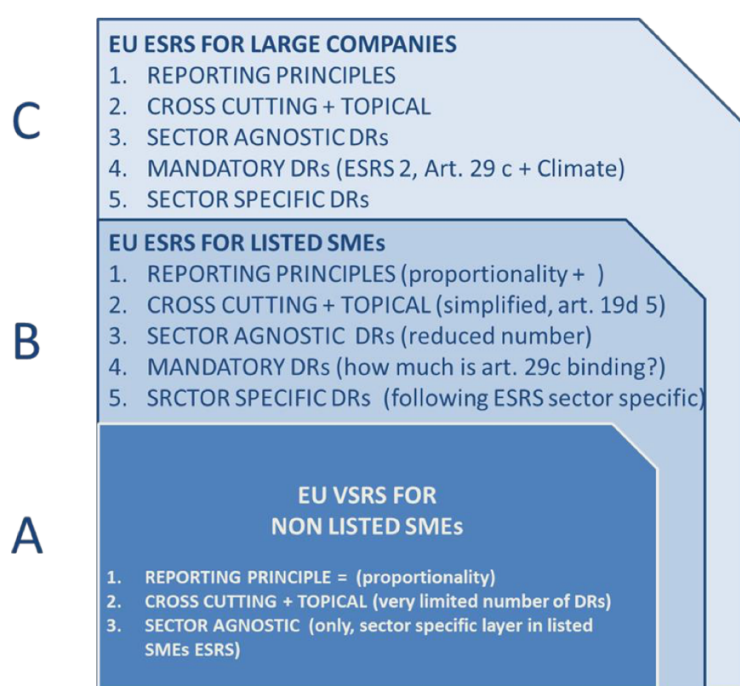
¹⁴⁰ (EFRAG, 2022, s. 15)

¹⁴¹ (EFRAG, 2022, s. 18)

Vedrørende ledelsesdata er hverken bestyrelsens kønsdiversitet eller tilstedeværelse på bestyrelsesmøder til stede i ESRS-standarderne. Dog er lønforskel mellem CEO og medarbejderne præsenteret, men ikke klassificeret som ledelsesdata, men derimod som sociale data. Dette beskrives under punkt 92 b i ESRS S1.¹⁴² Det, som ESRS-standarderne lægger vægt på i den ledelsesmæssige del, er derimod korruption, lobbyisme, politisk indflydelse og betalingsbetingelser.¹⁴³

EFRAG's udkast er med andre ord meget omfattende for en virksomhed af begrænset størrelse. Dette skyldes blandt andet kravet om fuld efterlevelse af de standarder, der måtte være relevant på baggrund af risici vurderet i forretningsmodellen. Dette er udarbejdet med fokus på, hvad de af CSRD omfattede virksomheder vurderes rimeligt at kunne rapportere på. Dog vil det være begrænset hvor mange mindre virksomheder, som ikke er omfattet af kravet, der vil have ressourcer til frivilligt at tilvælge dette sæt standarder.

Derfor er det også positivt, at et såkaldt 'building block' system er under udarbejdelse. Med 'building block' systemet skal virksomheder der opfylder visse størrelsesgrænser og kriterier, rapportere på baggrund af forskellige standarder. Herunder skal de virksomheder, der i første omgang omfattes af CSRD, rapportere på den fulde pakke, mens det frivillige tilvalg om bæredygtighedsrapportering kan efterfølge kravene uden at skulle rapportere på den fulde pakke.¹⁴⁴

Figur 2 - Udkast over building blocks til brug for bæredygtighedsrapportering

¹⁴² (EFRAG, 2022, s. 18)

¹⁴³ (EFRAG, 2022)

¹⁴⁴ (EFRAG, 2022, s. 19)

Ovenstående building blocks er fremkommet i EFRAG's arbejde med standarder for frivillig rapportering på bæredygtighed for SMV'er, der ikke omfattes af CSRD, jf. punkt 2.¹⁴⁵ Her tilvælges VSRS frem for ESRS, hvilket altså lemper de krav der er til rapporteringen, og øger sandsynligheden for, at dette kan anvendes af danske regnskabsklasse B-virksomheder. Dermed vil regnskabsklasse B-virksomhederne opleve indirekte konsekvenser af CSRD gennem deres placering i værdikæden blandt omfattede virksomheder, men samtidig opnår de muligheder ved at kunne anvende en ny begrebsramme, VSRS, tilpasset størrelsen og de ressourcer der er til stede i virksomheden. Eftersom dette udelukkende er arbejdspapirer, og dermed ikke vedtagne standarder, er der fortsat tale om væsentlig usikkerhed i implementeringen af VSRS¹⁴⁶.

Ifølge VSRS-udkastet er det muligt at anvende "følg eller forklar" princippet, hvortil alle de standarder, som er påkrævet, skal følges eller forklares, hvorfor netop disse kan udelukkes af virksomhedens ESG-rapportering. Desuden giver manglende mulighed for indhentning af data også en valid årsag til ikke at rapportere på enkelte områder jf. punkt 14. Det dobbelte væsentlighedsprincip er fortsat en del af risikovurderingen for VSRS. Dette udkast på VSRS afviger derfor ikke væsentligt på principper sammenholdt med ESRS, men søges at være i forenelighed med ESRS-standarderne. Forskellen ligger i, hvad der er påkrævet, at der rapporteres på.¹⁴⁷

I udkastet for VSRS fremgår en række principper som skal følges. Principperne er væsentlig reduceret i forhold til ESRS-principperne. Her forventes virksomheden først og fremmest at give en række basale oplysninger samt at beskrive en eventuel strategi for bæredygtighed, fastsatte mål og en beskrivelse af opfyldelsen af de fastsatte mål.¹⁴⁸ I alt præsenteres 9 kategorier men med væsentlig færre måltal end i ESRS.

Miljømæssigt er de væsentlige nøgletal fordelt på to kategorier, hvortil der fremhæves måltal på energiforbrug, scope 1 og 2 og vandforbrug. Herunder lægges der også vægt også på beskrivelser af disse områder samt strategiske tiltag indenfor forurening, CO2 udledning og affaldshåndtering. Dette fremgår af princip 12 og 14.¹⁴⁹ Alle måltal lægger tæt op ad FSR's bud på måltal. Måltallene er ikke på samme måde værdikædebaseret, hvilket også lemper den administrative byrde.

Sociale måltal præsenteres ved princip 6-9. De måltal, som her kan fremhæves, er FTE'er, fordeling af køn og alder, uheld registreret på arbejdspladsen samt investering i udvikling af medarbejdere.¹⁵⁰ Disse

¹⁴⁵ (EFRAG, 2022, s. 1)

¹⁴⁶ (EFRAG, 2022, s. 3-4)

¹⁴⁷ (EFRAG, 2022, s. 7-8)

¹⁴⁸ (EFRAG, 2022, s. 11)

¹⁴⁹ (EFRAG, 2022, s. 13-14)

¹⁵⁰ (EFRAG, 2022, s. 11-12)

måltal er interne for virksomheden, og dermed kan der i de fleste tilfælde dermed rapporteres herpå, ved et effektivt HR-system.

Ledelsesdataene baseres primært på beskrivelser af procedurer og forretningsbetingelser overfor leverandører og kunder. De primære kvantitative måltal er her andelen af leverandører ud af den totale mængde leverandører, som anvender frivillig bæredygtighedsrapportering, samt andelen af leverandører som indsamler eller deler ESG-data i værdikæden, som virksomheden indgår i. Dette fremgår af princip 10, 11 og 13.¹⁵¹

Dermed er der forsøgt at sikre pålidelig bæredygtighedsrapportering for SMV'erne ved at sikre standarder, som kan anvendes til at rapportere herpå, men også ved at sikre, at omfanget ikke umuliggør arbejdet for virksomheder af en begrænset størrelse og med begrænset kapacitet. Dermed mindskes den omkostningen også, finansielt såvel som mht. den afsatte menneskelige kapacitet, som er nødvendig, for at udarbejde ESG-rapporter. Dette dog som direkte konsekvens af tilvalget af VSRS.

EFRAG har ligeledes udarbejdet en cost-benefit-analyse af konsekvensen for SMV'erne ved gennemførslen af CSRD og ESRS-standarderne¹⁵². Dette præsenterer de indirekte omkostninger forbundet hermed og kaldes "trickle-down" effekten.

For regnskabsklasse B-virksomheder er udgivelsen af rapporten særligt interessant, eftersom den giver et bud på hvilke dele af kategorierne de forventes at bidrage til, samt hvordan virksomhederne umiddelbart forsøger at indhente nødvendige data. Det forventes, at virksomheder i værdikæden blandt CSRD-omfattede virksomheder skal bidrage med data på klima, medarbejdere i værdikæden og forretningsledelse, risikohåndtering samt interne kontroller. For førstnævnte område forventes det, at der indhentes data via spørgeskemaer eller offentligt og privat data. De fleste af de omfattede virksomheder forventer ikke at reagere på dataindsamling på medarbejdere i værdikæden mens de på sidstnævnte punkt forventer at anvende offentligt og privat data. Trods den forventede begrænsede data der skal udleveres som regnskabsklasse B virksomhed, så kan antallet af virksomheder, der skal indsamle data, fortsat medføre væsentlige omkostninger for den enkelte virksomhed.¹⁵³

Omkostningerne forbundet med CSRD, set fra de virksomheder som ikke er omfattet, opdeles i henholdsvis engangsomkostninger og gentagende omkostninger. De indirekte omkostninger afhænger blandt andet af, hvor mange værdikæder virksomheden indgår i, deres allerede igangsatte kontroller, dataindsamlingsmetoder og databehandlingsmetoder på særligt de miljømæssige faktorer, samt deres

¹⁵¹ (EFRAG, 2022, s. 13-14)

¹⁵² (EFRAG, 2022)

¹⁵³ (EFRAG, 2022, s. 48-49)

kapacitet til selv at behandle og levere data. Det vurderes at SMV'erne i gennemsnit får ekstra administrationsomkostninger svarende til 0,03% af omsætningen, der omregnet svarer til 2.000 euro ekstra årligt i gennemsnit.¹⁵⁴

Ovenstående kan sammenholdes med undersøgelsens bud på inkrementelle omkostninger, som udgør de omkostninger der skyldes den ændrede lovgivning. Heraf vurderes det, at 50% af de administrative omkostninger præsenteret i ovenstående afsnit, kan forklares med ændring af lovgivning, mens den anden halvdel havde været omkostninger, som alligevel burde foretages som en del af god virksomhedsledelse.¹⁵⁵

Det konkluderes i rapporten, at omkostningsniveauet medført af CSRD er på et moderat niveau, men at omkostningerne generelt vil være mærkbare ift. rentabiliteten.¹⁵⁶ Omkostningen er baseret på antal forventede SMV-virksomheder der skal levere data, og den interne tid, samt eksterne ekspertise, der skal indhentes for at opfylde kravene. Omkostningsniveauet præsenterer således kun de indirekte ekstra omkostninger.¹⁵⁷

8.5 Analyse af C25-virksomheders anvendelse af måltal

I afsnit 8.5 vil en analyse af C25-virksomhedernes rapportering for 2021 på ESG blive gennemgået og sammenholdt med 2020 regnskaberne for at se udvikling i tendenser og måltal. Dette gøres med det formål at belyse det eventuelle behov for regnskabsklasse B-virksomheder, som indgår i kundeforhold med C25-virksomhederne. Disse forventes at bidrage med ESG-data. Alternativt kan afsnittet virke som inspiration til, hvilke måltal der kan anvendes samt hvad formålet kan være. Analysen vil i de følgende afsnit der fokuserer på E, S og G hver for sig.

Af C25-virksomheder er virksomheder som FLSmidth, Novo Nordisk, Vestas og DSV. Store virksomheder, som alle vil blive omfattet af lovkravet om ESG-rapportering ved implementeringen af CSRD. Her har størstedelen allerede valgt at udarbejde frivillige ESG-rapporter i forbindelse med regnskabsaflæggelsen, og analysen afspejler derfor de nøgletal disse virksomheder anvender. Overordnet set er der størst sammenlignelighed på E, mens S har størst antal forskellige måltal, men med færrest antal virksomheder der rapporterer på hvert måltal. G har både det laveste antal måltal og laveste antal virksomheder der rapporterer på det.¹⁵⁸ Selskaberne er endvidere begyndt at opdele måltallene i forskellige

¹⁵⁴ (EFRAG, 2022, s. 49)

¹⁵⁵ (EFRAG, 2022, s. 51-52)

¹⁵⁶ (EFRAG, 2022, s. 53)

¹⁵⁷ (EFRAG, 2022, s. 10)

¹⁵⁸ (We Love People, 2022, s. 14-16)

tidshorisonter, hvortil disse kan opdeles i kort-, mellem- og langsigtede mål. De kortsigtede mål vedrører 2022, de mellemsigtede mål er gældende for 2023-2025 mens de langsigtede mål går ud over 2026.¹⁵⁹

Fra 2020 til 2021 er der en stigende rapportering på E'tet. Særligt bør det fremhæves at der i stigende grad rapporteres på CO2-udledning for scope 3. Dette er steget med 8 procentpoint og er i 2021 rapporteringen således medtaget af 79% af C25-virksomhederne.¹⁶⁰ Som det mest udviklede område at rapportere på i ESG, er det heller ikke overraskende at 96% af C25-virksomhederne rapporterer på mindst ét miljømål. Herunder er de mest anvendte måltal vedrørende CO2 udledning, energi, vandforbrug, transport/rejser og virksomhedens cirkulære økonomi.¹⁶¹

Ud af C25-virksomhederne rapporterer 76% af selskaberne på mål, der er fastsat som langsigtede mål, og 45% af virksomhederne rapporterer på korte eller mellemlange mål.¹⁶² Samtidig udgør måltal, relateret til E'tet 44% af de samlede måltal i rapporteringen. Kendetegnende for både de kortsigtede og mellemsigtede mål er, at de typisk er baseret på reduktion af CO2 eller affaldshåndtering, herunder reduktion og genanvendelse. Tendensen er dog, at der primært rapporteres i langsigtede mål, og de opsatte mål sigter derfor langsigtet mod den globale samfundsmæssige udvikling. Dette adskiller sig dermed også fra den måde, der rapporteres på S- og G'tet, eftersom disse primært anvendes kortsigtet, operationelt og rettet mod virksomheden selv.¹⁶³

Af konsekvenser for regnskabsklasse B-virksomhederne fremhæves særligt C25-virksomhedernes brug af CO2-mål i scope 3, som altså vedrører hele værdikæden. Dette stiller altså samtidig krav til eventuelle leverandører i forhold til udlevering af pålidelige data. Dette vedrører primært upstream-aktiviteterne set i forhold til den måde der i dag rapporteres på. Det mest anvendte datapunkt vedrører indkøbte varer og tjenesteydelser, forretningsrejser samt transport og distribution. Downstream-aktiviteterne rapporteres i mindre grad, hvor det mest anvendte måltal er transport og distribution, samt behandling/bortskaffelse af solgte produkter. Der er altså et tydeligt billede af, at selskaberne generelt har bedre kontrol med værdikæden fra leverandørerne end for kunderne. Der efterspørges derfor også mere data fra leverandørerne, hvilket potentielt kan gå ud over regnskabsklasse B-virksomhederne, ved indgåelse af et kunde-leverandørforhold.¹⁶⁴

¹⁵⁹ (We Love People, 2022, s. 26)

¹⁶⁰ (We Love People, 2022, s. 17)

¹⁶¹ (We Love People, 2022, s. 25)

¹⁶² (We Love People, 2022, s. 26)

¹⁶³ (We Love People, 2022, s. 27)

¹⁶⁴ (We Love People, 2022, s. 30-32)

Stigningen i anvendelsen af scope 3 som måltal, indikerer også at dette kan forventes at blive standard i ESG-rapporteringen. Selvom dette måltal er under udvikling, gives der fortsat udtryk for, at dataindsamlingen fortsat er usikker. Heraf giver 32% af virksomhederne udtryk for, at de er i proces med at indhente bedre datapunkter for at give et mere retvisende billede. De selskaber i C25, der ikke udarbejder scope 3 måltal, angiver desuden, at dette er under udarbejdning og forventes rapporteret på i nærmeste fremtid.¹⁶⁵

Derfor må man forvente at regnskabsklasse B-virksomhederne, der indgår i kunde- eller leverandørforhold med selskaber som fremadrettet har en lovpligtig ESG-rapportering, fremover vil blive mødt med krav om at kunne udarbejde og fremvise data vedrørende særligt CO2 udledning.

S'et præges af kvalitativ rapportering og har både fremgang i rapporteringen på nogle parametre, mens andre er i tilbagegang. Af negativ udvikling ses både rapporteringen på medarbejderudviklingen, stress, fastholdelse af kunder og sygefravær. Det er alle parametre, der hverken er særlig udbredt blandt C25-virksomhedernes ESG-rapporteringer, men hvor også færre vælger at rapportere på netop disse områder. Omvendt rapporterer flere på fuldtidsarbejdsstyrke og medarbejderomsætningshastighed, hvor begge bliver rapporteret i 79% af tilfældene. Sammen med nøgletal for arbejdsulykker og kønsdiversitet er disse de fire mest etablerede måltal vedrørende S'et i ESG-rapportering blandt C25.¹⁶⁶ Dermed er det også et oplagt sted for regnskabsklasse B-virksomheder at påbegynde rapporteringen, da det øger sammenligneligheden og er et etableret nøgletal, hvortil praksis let kan tilgås.

Cirka 92% af C25 virksomhederne præsenterer minimum ét måltal, relateret til S'et, hvoraf 46% af målene vedrører kort sigt, 58% vedrører mellemlang sigt og kun 21% af målene vedrører lang tidshorisont.¹⁶⁷ Derudover udgør S'et cirka 37% af alle ESG-mål i rapporterne fra C25 selskaberne. På kort sigt rapporterer selskaberne hyppigst på arbejdsulykker, mål om velgørenhed, kønsdiversitet og medarbejdertilfredshed. Dette er også de mest anvendte på mellemlang sigt, men her vedrører måltallene om diversitet ikke kun køn men også andre underrepræsenterede grupper. Både i teams og på bestemte positioner i selskabet. På lang sigt præsenteres primært mål om kønsdiversitet og arbejdsulykker, men det er ikke lige så udbredt. Dette skyldes formentligt, at det er mere målrettet individet eller medarbejderen, som typisk vil forvente resultater på den korte bane.¹⁶⁸ Således oplyser 71% et øget fokus på medarbejdertilfredshed med dertilhørende nye tiltag, initiativer og interne mekanismer, mens 67% af rapporterne arbejder mod diskrimination via politikker, træning og vurdering på området.¹⁶⁹

¹⁶⁵ (We Love People, 2022, s. 32)

¹⁶⁶ (We Love People, 2022, s. 18)

¹⁶⁷ (We Love People, 2022, s. 26)

¹⁶⁸ (We Love People, 2022, s. 28)

¹⁶⁹ (We Love People, 2022, s. 40)

Kun 71% af selskaberne rapporterer på G'et med minimum ét mål. Herunder kunne et mål være kønsdiversiteten i bestyrelsen, leverandørhåndtering, virksomhedskultur eller CEO-løn ratio.¹⁷⁰ Mønsteret i tidshorizonten for G'et ligner S'et og har også generelt kortere tidshorisonter end på de miljømæssige mål. Her er 38% af målene kortsigtede, 46% på mellemlang sigt mens kun 21% er langsigtede mål.¹⁷¹

G'et er det mindst udviklede af alle og forklarer formentlig også, hvorfor det er mindst udbredt. Ud af alle de præsenterede måltal er kun 19% af de måltal i rapporterne blandt C25-virksomheder vedrørende G'et. Af kortsigtede mål præsenteres typisk mål indenfor compliance og leverandørhåndtering. Compliance måler typisk på virksomhedens interne kontroller samt behandling af etik, code of conduct og andre relaterede emner. Herunder også virksomhedens tilgang overfor leverandørerne og de dertil understøttede retningslinjer, krav til miljømæssig behandling eller krav af social karakter. På mellemlang sigt fremgår indgående samarbejder med leverandører, sammen med bestyrelsens kønsdiversitet og leverandørhåndtering. Der er også her eksempler på måltal om bæredygtig markedsføring hvor der afsættes mål om at bruge en bestemt andel af virksomhedens markedsføring på bæredygtige produkter.¹⁷²

På lang sigt fylder primært leverandørhåndtering, hvorfor dette også må forventes i de kommende år at blive omsat til stigende krav til virksomheder i regnskabsklasse B. 96% af selskaberne fortæller kvalitativt om leverandørhåndtering, mens det kun er 33% der rapporterer på emnet. 71% af selskaberne har dog planlagt nye aktiviteter for leverandørhåndtering med start i 2022. Det kan blandt andet være i forbindelse med politikker om medarbejderne i værdikæden, hvor virksomhederne dermed ønsker at sikre sig mod, at der ikke anvendes uetisk arbejdskraft i skabelsen af deres produkter. Hertil viser tendensen, at der i første omgang dannes samarbejder mellem de rapporterende selskaber og leverandørerne, inden der senere bliver indført kontroller til bevis. Derfor må regnskabsklasse B-virksomheder, som handler med selskaber omfattet af CSRD også forvente at samarbejde i højere grad med deres kunder omkring data og informationer vedrørende G'et.¹⁷³

For C25-virksomhederne har omkring 17% valgt at integrere ESG-rapporteringen direkte i årsrapporten, mens 25% udgiver en udvidet ESG-publikation. Derudover anvender 80% af selskaberne enten navnet Sustainability rapport eller ESG-rapport. Gennemsnitsstørrelsen på en ESG-rapport er på 54 sider i 2021 rapporteringen.¹⁷⁴ Dette er naturligvis for virksomheder af en anden størrelse, og med en større tilslutning af interessenter der læser rapporten, hvorfor en regnskabsklasse B-virksomhed ikke

¹⁷⁰ (We Love People, 2022, s. 25)

¹⁷¹ (We Love People, 2022, s. 26)

¹⁷² (We Love People, 2022, s. 29)

¹⁷³ (We Love People, 2022, s. 34-36)

¹⁷⁴ (We Love People, 2022, s. 37-38)

nødvendigt i deres forretningsførelse vil vurdere, at så omfattende en rapport skal udarbejdes. Alligevel angiver størrelsen på rapporterne en indikation for virksomhedsejerne om det omfattende arbejde ved at udarbejde ESG.

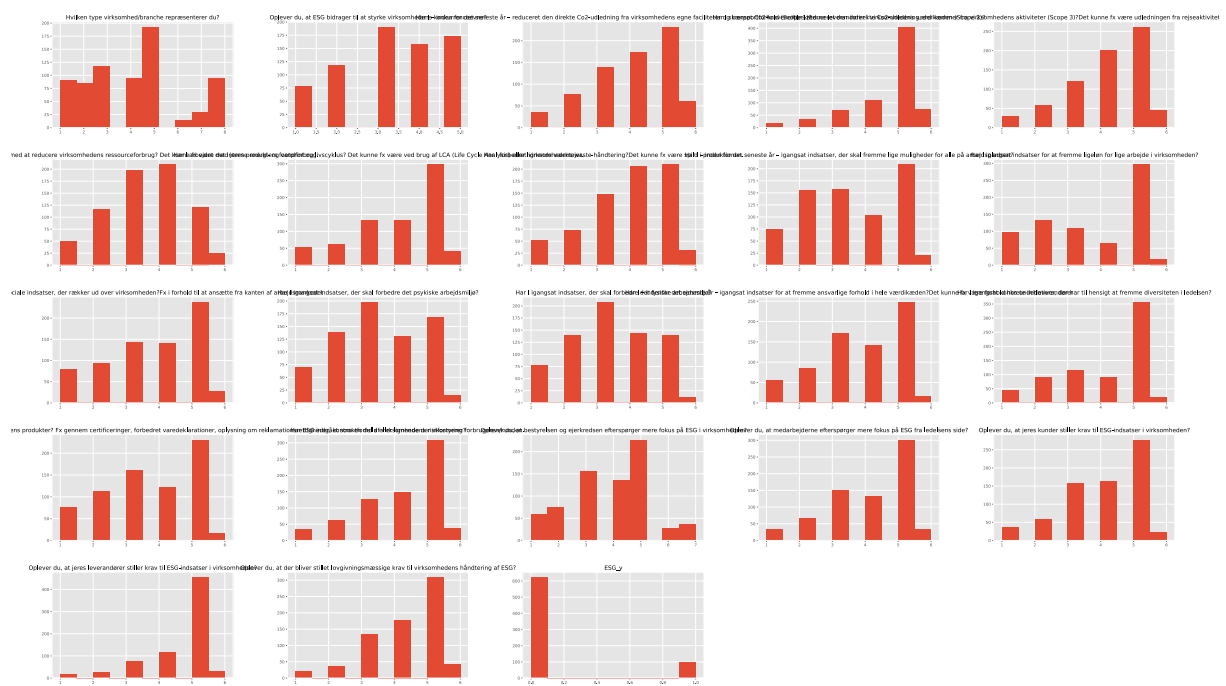
8.6 Analyse af data fra spørgeskema – ledelsens igangsatte handlinger

Som det fremgår af afsnit 6.3, er der indhentet data fra en undersøgelse udarbejdet af Asnet i efteråret 2022. Datasættet indeholder 30 spørgsmål og har 1.328 besvarelser. Dataene vil i afsnit 8.6 blive undersøgt og analyseret, for at bidrage til afdækning af problemstillingen.

For at øge sammenligneligheden af faktorerne frasorterer jeg i første omgang de spørgsmål hvor respondenterne kan komme med en kvalitativ besvarelse. De spørgsmål, der frasorteres, er blandt andet ”Har I gjort andet for at fremme de sociale forhold på arbejdspladsen?” eller ”Hvad er jeres største motivation for at arbejde med ESG?”. Ligeledes frasorterer jeg de besvarelser, hvor der ikke er afgivet fuld besvarelse, og som derfor er ufuldstændige. Det medfører at der er 1.250 besvarelser med 26 datakolonner med svar på 26 spørgsmål tilbage i datasættet.

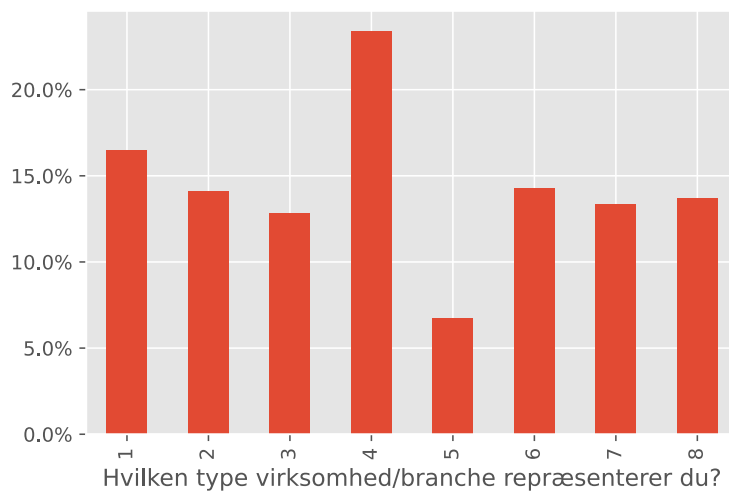
Eftersom besvarelserne ikke er kategoriseret på forhånd i regnskabsklasser, opstiller jeg kriterier på baggrund af deres besvarelse om antal medarbejdere og omsætningsniveau for at danne en klassifikation af, om respondenterne kommer fra en regnskabsklasse B-virksomhed eller ej. Klassifikationen sker ved at antage, at de respondenter, der har en omsætning på under 100 mio. kr. og under 50 medarbejdere er regnskabsklasse B. Selvom omsætnings-kriteriet afviger fra det fastsatte i ÅRL, så antages det her tilnærmelsesvist, da alternativet er at udelukke de virksomheder der har mellem 50-100 millioner i omsætning. Det medfører, at 719 af de 1.250 respondenter er regnskabsklasse B-virksomheder.

For at danne en Y-faktor, anvender jeg spørgsmålet ”Har I – inden for det seneste år – arbejdet med ESG?” hvortil de respondenter der svarer ”ja, i meget høj grad” eller ”ja, i høj grad” klassificeres som dem der aktivt arbejder med ESG måling. Af dem, der regnes som regnskabsklasse B-virksomheder, er der 96 af de 719 der arbejder med ESG, mens 623 ikke gør. De to ovennævnte klassifikationer bibeholdes i datasættet, mens de rækker der danner forudsætningen for at klassificere altså udgår af datasættet. Herunder også respondentens rolle i virksomheden. Alle besvarelser, der ikke er klassificeret som regnskabsklasse B fjernes fra datasættet hvorfor der nu er 719 besvarelser fordelt på 23 datarækker. Disse fjernes eftersom der fokuseres på regnskabsklasse B-virksomheder. Fordelingen af besvarelser på hver datarække er fremvist i nedenstående figur.

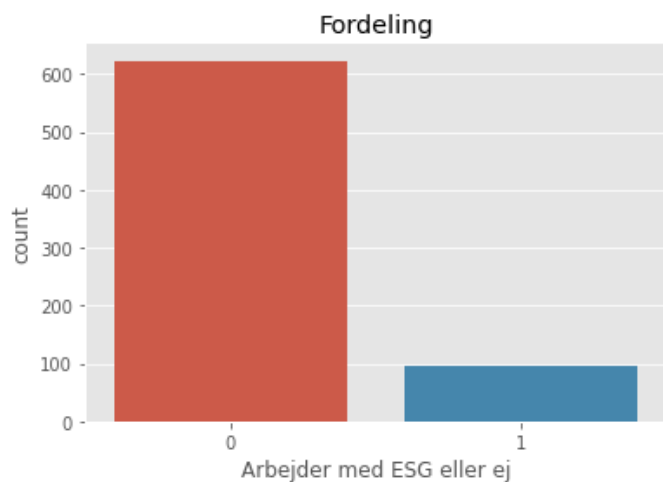
Figur 3 - Overblik over data

Af ovenstående dataoverblik fremgår det, at der ikke er nogle faktorer der har entydig besvarelse, hvorfor alle kolonnerne antages at have relevans. Efterfølgende undersøges det hvilke brancher, der særligt har arbejdet med ESG, blandt regnskabsklasse B-virksomheder indenfor det sidste år. I figur 3 fremgår det, at der er en meget lige fordeling med afvigelser på 4 og 5, hvor 4 repræsenterer virksomheder der er videns baseret, og 5 repræsenterer serviceydelser. Virksomheder indenfor viden har altså generelt oftere arbejdet med ESG end de øvrige brancher, mens selskaber, der yder serviceydelser, generelt har arbejdet mindre med ESG.

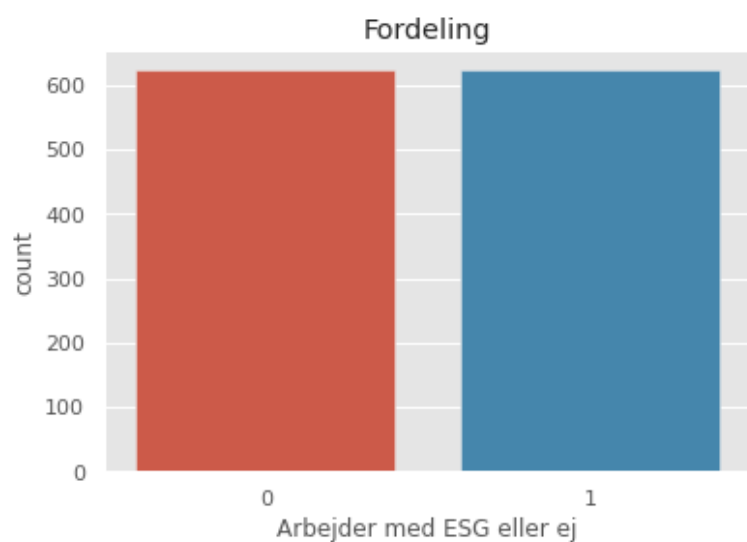
Figur 4 - Andel i hver branche der har arbejdet med ESG

For at udarbejde en algoritme, der kan forudsige om en virksomhed udarbejder ESG eller ej, har datasættets vægt på Y-faktoren, som tidligere beskrevet, en særlig relevans. Fordelingen mellem de virksomheder, der udarbejder ESG eller ej, fremgår af figur 4. Fordelingen vurderes ikke anvendelig til videre analyse. 0 betyder at der ikke arbejdes med ESG, mens 1 betyder der arbejdes med ESG.

Figur 5 - Fordeling af besvarelser hvor der arbejdes med ESG

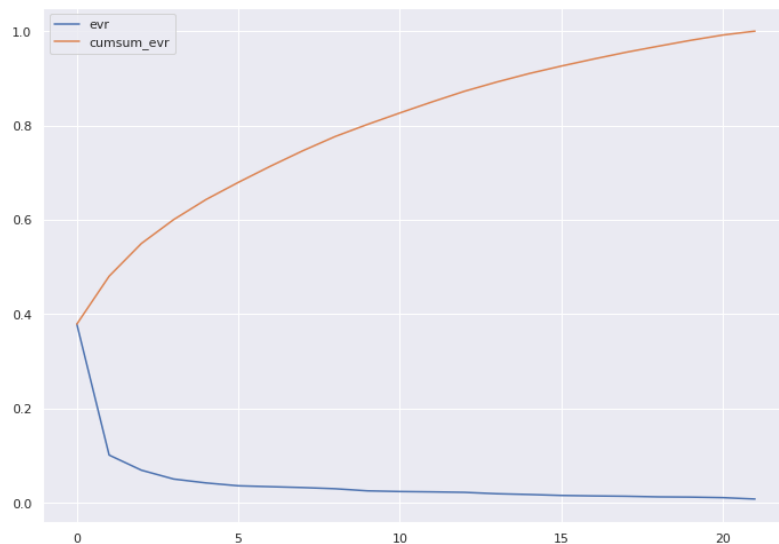
Eftersom der tilstræbes en lige fordeling for bedre at træne en algoritme, foretages der en upsampling af de data hvor der arbejdes med ESG. Dermed består datasættet nu af 1.246 besvarelser med en fordeling, der er lige jf. figur 5.

Figur 6 - Fordeling efter upsampling

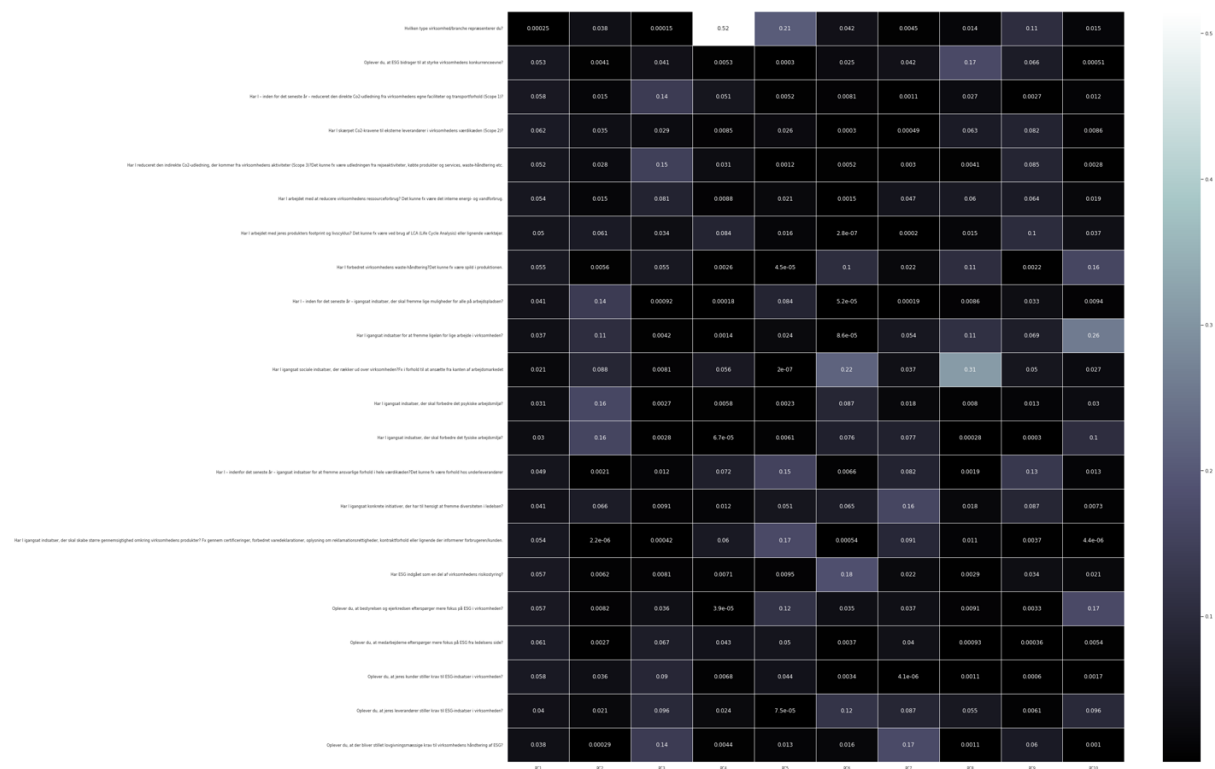
Der foretages en indledende PCA-analyse af datasættet, hvor datasættet opdeles i mindre enheder. Her sigtes der efter at reducere mængden af data ved at undersøge antal dele, som dataene kan opdeles i, uden at komme under 80% af den samlede data i undersøgelsen. PCA-analysen skal ultimativt give et indblik i korrelation mellem de vigtigste faktoreres indflydelse på, om der udarbejdes ESG eller ej. Som det fremgår af nedenstående figur 6, kan komponenterne inddeles i 22 enheder, der til sammen giver

100% af dataene. Jo flere enheder der opdeles i, jo mindre er bidraget fra hver enkelt komponent. Der sigtes efter at opnå 80% forklaring af dataene ved at opdele dataene i PCA-komponenter. Dette aflæses til 10 komponenter. Der foretages kontrollerende beregninger som bekræfter aflæsningen og giver et resultat på 80,23% af den samlede data, hvorfor 10 PCA-komponenter anvendes.

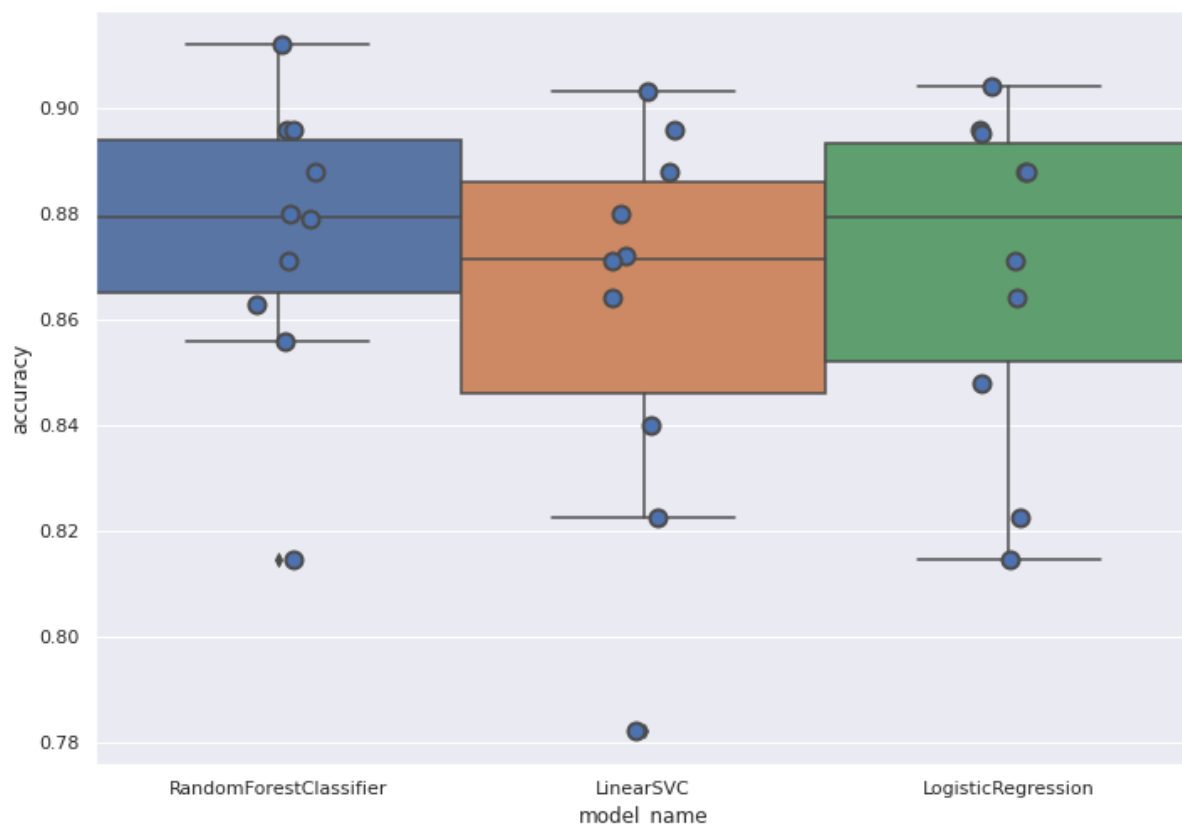
Figur 7 - PCA komponenternes akkumulerede og individuelle bidrag til den samlede data

De 10 komponenter præsenteres på x-aksen, mens hver datarække fra spørgsmålene repræsenteres på y-aksen. I nedenstående figur 7 fremgår korrelationen ved, at jo lavere talværdi og mørkere boks, desto mindre sandsynligt er det, at dette påvirker udfaldet på, om der arbejdes med ESG eller ej. Dermed vil man potentielt kunne se bort fra yderligere datarækker. Der er dog ikke nogen datarækker der udelukkende har lav værdi gennem alle PCA-komponenterne, hvorfor det ikke vurderes at yderligere rækker kan udelukkes. Alle faktorerne vurderes altså at have en relevans i forhold til, om der udarbejdes ESG eller ej.

Figur 8 - Korrelation i PCA-analyse

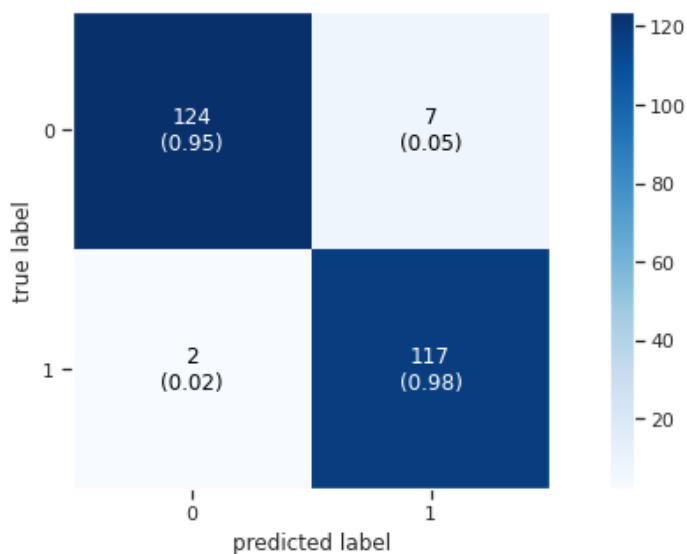
For at udarbejde en algoritme skaleres dataene, så de bliver mere sammenlignelige, da en forskel i middelværdi, som følge af forskellige typer besvarelser, vil påvirke med forskellig vægt på en uretmæssig måde. Efterfølgende opdeles der i et træningssæt, som består af 80% af de data, der er i datasættet, og et testsæt med 20% af de data, der er i datasættet. Der er således 996 datarækker i træningssættet, og 250 datarækker i testsættet, som algoritmen testes på. Endvidere er der en fordeling på 52,4% der arbejder med ESG i testsættet, mens 47,6% ikke gør. Dette vurderes tilfredsstillende, eftersom der ikke er en overvægt af hverken dem der arbejder med ESG, og dem der ikke gør.

Figur 9 - Test af modeller

Figur 9 repræsenterer en forundersøgelse af modellernes anvendelighed, til at udarbejde en algoritme, som kan forudsige om en virksomhed udarbejder ESG eller ej. Denne viser, at i alle tre tilfælde er der gennemsnitligt en sikkerhed på 87% eller derover, for at modellen kan forudsige med et korrekt udfald. Der arbejdes derfor videre med modellerne. Der fokuseres primært på RandomForestClassifier, som er et maskinbaseret beslutningstræ til at forudsige udfaldet.

Efter at have anvendt træningsdatasættet, og tilpasset dette på RandomForestClassifier, kan der nu opnås 96% sandsynlighed for at forudsige korrekt. Efter at modellen er trænet med træningsdataene, anvendes det på testdatasættet, hvortil de, med op til 96% sandsynlighed for korrekt forudsigelse om udfald, bevises i figur 9. Af x-aksen fremgår den klassifikation, hvor algoritmen forudsiger, mens y-aksen præsenterer det oprindelige udfald. Ud af 250 situationer er der altså kun 9 tilfælde hvor algoritmen tager fejl.

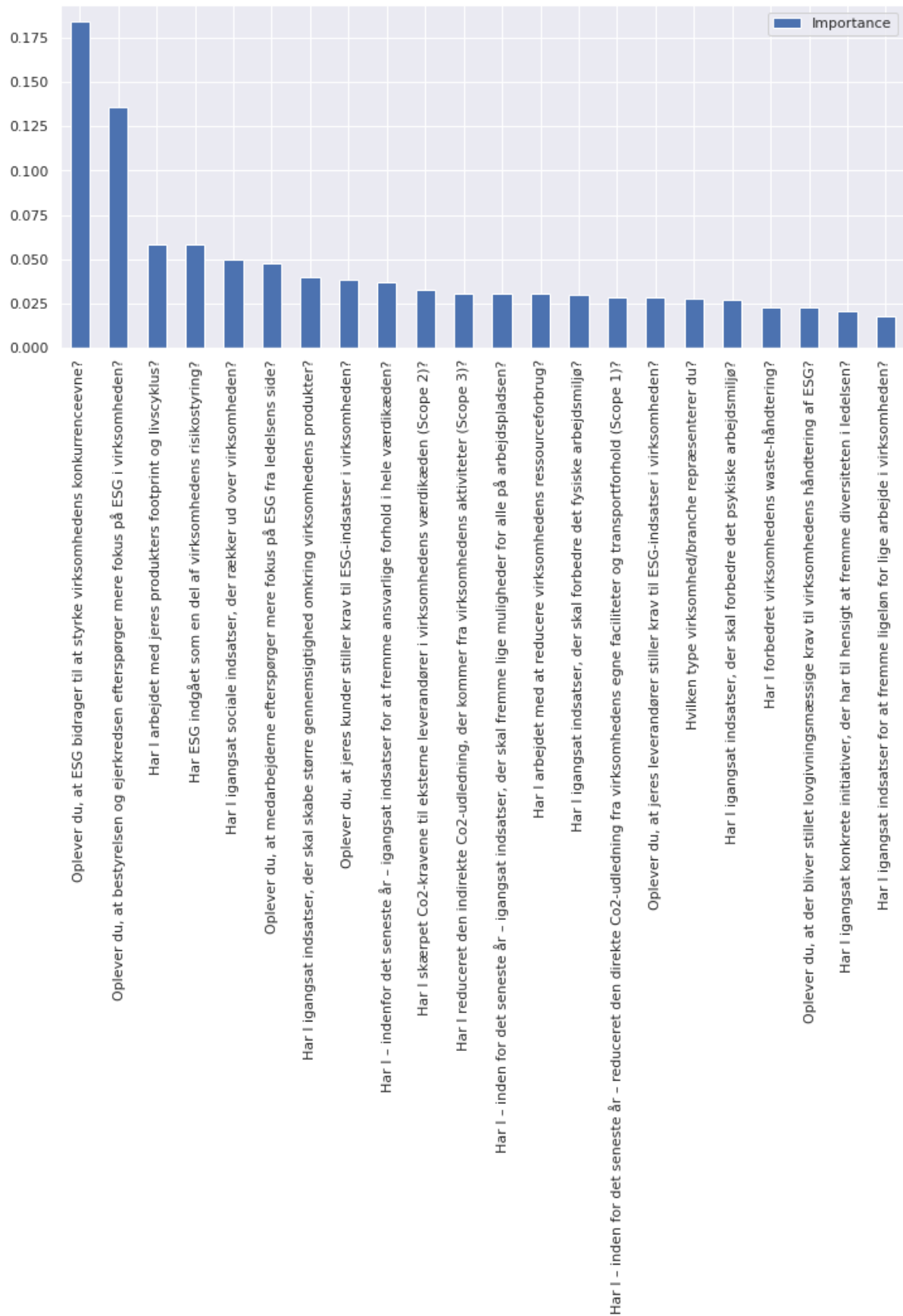
Figur 10 - Confusion matrix vedrørende udfald på ESG

Ovenstående analysepunkter betyder med andre ord, at man, baseret på de svar en respondent giver, på alle de faktorer som er inkluderet i bilag 3, med baggrund heri, kan forudsige, om en virksomhed har arbejdet med ESG eller ej, uden at vide dette på forhånd. Derudover er det bevist, at alle faktorerne inkluderet i datasættet har en korrelation i højere eller mindre grad til denne konklusion.

Derfor undersøges det yderligere hvilke faktorer, der har størst indflydelse på algoritmens udfald. Der tages igen udgangspunkt i RandomForestClassifier for at beregne de vigtigste faktorer i 1.000 tilfældige besvarelser.

Resultatet af ovenstående undersøgelse er præsenteret i figur 10, hvor spørgsmålenes indflydelse er sorteret efter højeste værdi først. Dette viser, at den vigtigste faktor, for om virksomheden har arbejdet med ESG eller ej, er besvarelsen af spørgsmålet ”Oplever du, at ESG bidrager til at styrke virksomhedens konkurrenceevne?”. Dette er umiddelbart ikke så overraskende eftersom virksomheder typisk vil foretage de handlinger de vurderer, har positiv indflydelse på deres muligheder for at vækste.

En anden vigtig faktor for selskabets arbejde med ESG er efterspørgslen fra bestyrelsen eller ejerkredsen. Denne scorer også højt i undersøgelsen og indikerer, at dette har større indflydelse end medarbejdernes, kundernes eller leverandørernes krav til ESG-rapportering. Dette kan skyldes ejerkredsens eller bestyrelsens forventninger til fremtiden eller et ønske om at positionere sig anderledes i markedet, mens kravene fra leverandører eller kunder endnu ikke er trådt i kraft, eftersom effekten af CSRD ikke er gennemført endnu.

Figur 11 - Vigtigste faktorer for arbejdet med ESG

De øvrige faktorer ligger tilnærmelsesvis med samme indflydelse, hvorfor de to førstnævnte faktorer altså scorer betydeligt højere målt på faktorens indflydelse. Af de øvrige faktorer har virksomhedernes arbejde med produktets footprint og livscyklus størst relevans for deres beslutning om at arbejde med ESG. Det kan skyldes den store mængde information og debat om CO2, at virksomheden er startet her. Faktoren for de virksomheder som bruger ESG i deres risikostyring, har i lige så høj grad en indflydelse på om de arbejder med ESG. Noget overraskende har virksomhedens anvendelse af ESG som risikostyringsværktøj altså ikke den største indflydelse på, om de arbejder med ESG, men vurderes fortsat relevant grundet indflydelsen påvist i figur 11.

Respondenterne har også haft mulighed for at sætte egne ord på deres motivation for at arbejde med ESG. En stor del af besvarelserne vedrører virksomhedens mulighed for økonomisk gevinst, generel ansvarlighed i samfund, ansvarlighed overfor medarbejderne samt krav fra kunder. Dette er kvalitative beskrivelser der ligger i tråd med hvad de kvantitative undersøgelser viser i undersøgelsen i de øvrige afsnit. Af nye bidrag er virksomhedens krav fra banker eller kapitalfonde, der begge stiller krav til ESG. Det er dog et fåtal af respondenterne, der i undersøgelsen tilkendegiver dette.

Analysen af spørgeundersøgelsen viser altså, at man med basis i at indhente besvarelse på en række spørgsmål, med 96% sandsynlighed kan forudsige, om en virksomhed arbejder med ESG eller ej. Samme undersøgelse viser at den største motivation for selskaberne i regnskabsklasse B er deres opfattelse af ESG som en mulighed for at øge virksomhedens konkurrenceevne. Denne opfattelse vil typisk være delt med bestyrelsen eller ejerkredsen, hvorfor det ikke er overraskende, at begge faktorer scorer højt på indflydelse.

8.7 Analyse af interview med Kristian Koktvedgaard

De efterfølgende afsnit vil analysere interviewet med interviewperson Kristian Koktvedgaard¹⁷⁵, medarbejder hos Dansk Industri og EFRAG. Analysen er foretaget på baggrund af de metodeovervejelser, der er beskrevet i afsnit 6.3, og vil bidrage til at verificere og nuancere problemstillingen. Effekten af CSRD vurderes ud fra to perspektiver. Det ene perspektiv går på virksomhedens mulighed for selv at udarbejde ESG rapporter, og det andet går på de indirekte konsekvenser, herunder nye krav fra kunder og leverandører, samt hvordan virksomheden skal forholde sig til dette.

På baggrund af gennemførelsen af CSRD vurderer Kristian, at det vil berøre en stor del af regnskabsklasse B-virksomhederne. Risikoen for at dette får indflydelse på en virksomhed, baserer han primært på baggrund af virksomhedens rolle, herunder om de indgår i en værdikæde, samt kundesegmentet. Indgår man i en værdikæde hos en større virksomhed er vurderingen, at man vil blive påtvunget ESG-data udlevering. Han vurderer også, at størrelsen på virksomheden er afgørende for, hvorvidt man som

¹⁷⁵ Herefter kaldt Kristian

virksomhedsejer skal forvente at forholde sig til ESG-spørgsmål. Undgår man den umiddelbare effekt på kort bane, vurderer Kristian dog at man på lang sigt i et eller andet omfang, vil blive mærket af CSRD og skulle forholde sig til det.

Overvejer man som virksomhed at udarbejde ESG-rapporter, vil de umiddelbare udfordringer byde på adgangen til viden, herunder de ressourcer og kompetencer virksomheden besidder internt, samt hvor meget virksomheden kan og vil investere i det. Han råder dog til, at virksomheder ikke forventer en komplet ESG-rapport fra dag et. Han opfordrer i stedet virksomhederne til at de lader det tage tid at oparbejde ESG-rapporter og starter med deres største aftryk. For at identificere de største indvirkninger skal der tages udgangspunkt i virksomhedens forretningsmodel, samt hvor der gøres den største forskel, positivt såvel som negativt. Hertil kan det være en fordel at læse sine kunders ESG-rapportering, hvis disse er udarbejdet. Dermed kan man komme på forkant med de krav, der må forventes at blive stillet til ens virksomhed som eventuel underleverandør, ud fra væsentlighedsbetragtninger. Kristian udtaler blandt andet;

Så udfordringen, er man ikke ved, hvordan man skal starte og starter med alt.

Man skal prøve at finde ud af, hvad det er for en forretning, man har.

Hvor er det man har sine væsentlige aftryk. Hvor er det ens kunder ser risiciene.

Og så simpelthen tage en dyb indånding og så stille og roligt gå i gang. – Citat

Kristian Koktvedgaard

Ifølge Kristian så vil ESG-rapportering efter de nuværende ESRS-standarder ikke være muligt for en regnskabsklasse B-virksomhed. Derfor udarbejdes de frivillige SMV-standarder, VSRS. Muligheden for at aflægge ESG-rapportering afhænger dog i vid grad af implementeringen i lovgivningen. Hertil udtaler han;

Hvis vi får en implementering så man kan vælge elementer til, og ikke det øjeblik

man begynder at skrive noget bliver anset for at tilvælge hele store C apparatet,

men man kan vælge nogle klumper eller andet, så kan vi godt se det her flytter ind

i årsrapporten, ellers vil det her ligge udenfor. – Citat Kristian Koktvedgaard

Det er derfor Kristians vurdering, at størstedelen af regnskabsklasse B-virksomhederne vil blive udelukket fra udarbejdelsen af ESG-rapportering hvis ikke den frivillige ESG-rapport sker uden at skulle opfylde kravene i CSRD, som de er i dag.

Ønsker en virksomhed at udarbejde ESG-rapportering, er det Kristians klare forventning, at der skal afsættes ressourcer svarende til de ressourcer, man afsætter til den finansielle rapportering. Fordelen for en regnskabsklasse B-virksomhed ligger i, at forretningsmodellen typisk er mindre kompleks, og dermed er dataene tættere på. F.eks. vil produktionen lettere kunne danne overblik over affald. Omvendt

kan andre dataområder være sværere at indhente, f.eks. på leverandørsiden, hvor det miljømæssige aftryk fra leverandører til regnskabsklasse B-virksomheder kan være sværere at indhente. De forventede afsatte ressourcer fremgår også af nedenstående citat.

For de store virksomheder, plejer vi at sige det samme, som de skal bruge til at aflægge det finansielle regnskab... Afhængig af ambitionsniveauet for en regnskabsklasse B er det jo plus minus det samme – Citat Kristian Koktvedgaard

Der findes dog ingen anbefalede metoder til dataindsamling fra EFRAG, men der henvises i stedet til allerede eksisterende standarder og metodikker til dataindsamling på området. Her påpeges blandt andet forskellen på dataindsamling på CO2 og indflydelsen på biodiversitet. Derfor afhænger dataindsamlingsmetoden også af de områder, hvor man vurderer, at man efterlader størst aftryk. Områder indenfor det sociale vil typisk være tilgængeligt ved en HR-funktion, mens vandforbrug i forvejen måles.

Jeg tror ikke, man kommer i mål i det her uden på en eller anden måde at også få noget rådgivning eller sparring med andre virksomheder. Det kan jo også være gennem netværk eller andet. – Citat Kristian Koktvedgaard

Ovenstående citat viser også de økonomiske og ressourcemæssige konsekvenser af CSRD. Det er ifølge Kristians overbevisning nødvendigt at købe sig til hjælp for at kunne udarbejde ESG-rapporter, ud over det interne ressourcetræk. For at minimere omkostningerne hertil, anbefaler han derfor, at virksomhederne sætter sig ind i ESG, og de væsentligste aftryk i deres forretningsmodel, der er, forud for sparring, for at få en mere effektiv proces. Årsagen til, at han vurderer, at der behøves ekstern rådgivning, er kompleksiteten i målingen. Herunder vurderes det f.eks. nødvendigt at anvende forskellige rådgivere til eksempelvis CO2 og menneskerettigheder.

Uanset om det er til egen rapportering eller som levering af data til kunder eller leverandører, vurderer Kristian, at E og S vil være mest udfordrende. Hertil forventer han, at der er størst forståelse for E'et gennem blandt andet forståelsen af CO2 som aftryk. Dog kan det fortsat være svært at fremskaffe data på udledningen. Omvendt vurderer han, at S'et vil overraske i indhold. Et eksempel kan være en regnskabsklasse B-virksomhed, der producerer solceller, hvori der indgår litium. Eftersom litium typisk fremskaffes i dele af verden, der har udfordringer med menneskerettigheder, kræver dette altså, at det behandles i ESG-rapporten.

Dog ser Kristian ikke de store udfordringer for B-virksomhedernes G-rapportering, eftersom deres position på markedet typisk ikke kan ændre eller påvirke eksempelvis betalingsbetingelser væsentligt. Ligeledes vil politisk indflydelse sjældent være af relevans. Det handler derfor om, at der foretages en ordentlig væsentlighedsvurdering, og at virksomheden derefter tør fastholde den vurdering.

Det tror jeg er vigtigt at sige, at hele nøglen til det her bliver en succes også for SMV'erne er at man laver en ordentlig væsentlighedsvurdering og tør også at stå fast på, at noget af det her altså ikke væsentligt for os. – Citat Kristian Koktvedgaard

Som leverandør til en ESG-rapporterende kunde, vurderer Kristian dog ikke, at det bliver et konkurrenceparameter om, hvorvidt, man kan levere den nødvendige ESG-data, men nærmere om, hvorvidt man har forholdt sig til ESG og kan dokumentere vurderingen af virksomhedens aftryk samt handlinger herpå. Dette sker på baggrund af, at standarderne ikke påkræver ESG data fra alle i værdikæden. Igen er det dog en individuel vurdering, hvilke væsentligste aftryk som skal tages højde for, uanset om det er CO2 udledning eller udfordringer med menneskerettigheder.

Hvis man handler I B2B, hvis man har kunder der bliver omfattet af det her, så er man nødt til selv at forholde sig til, hvor man sidder henne i forhold til deres forretning – Citat Kristian Koktvedgaard

Ovenstående citat er også et vigtigt pejlemærke for, hvornår virksomhedslederen skal reagere på ESG. Det nuanceres yderligere af, at Kristian ved at præcisere de to kriterier, der ifølge ham bør medføre at man påbegynder arbejdet med ESG, indgår i en værdikæde hos en virksomhed omfattet af CSRD, og har man et væsentligt aftryk, bør man forholde sig til det. Dermed er store dele af regnskabsklasse B alligevel omfattet af CSRD, selvom der ikke stilles lovkrav om ESG-rapportering.

En indirekte konsekvens af CSRD er påvirkningen på fremskaffelse af kapital. Dog vil dette ikke få den største indflydelse for regnskabsklasse B-virksomhederne. På sigt vil det dog antages at være mere markant end på den korte bane. Her er det ønsket, at SMV'erne, blandt andet måles anderledes end regnskabsklasse store C og D, der er omfattet af CSRD. Ifølge Kristian vil det dog ikke opnå betydning af at der ikke kan fremskaffes kapital, men manglende ESG-rapportering vil formentlig påvirke prisen på kapital.

På den korte bane vil det her nok ikke have den store betydning, men man skal ikke langt ud på den mellemlange eller længere tidshorisont for bankerne, enten i form af kassekreditter, allerede nu omkring investeringen skal forholde sig til, hvordan deres profil er. – Citat Kristian Koktvedgaard

For at undgå trickle down effekter, anbefaler Kristian, at virksomheder påbegynder arbejdet med ESG, før det efterspørges af kunder eller leverandører. Herunder igen med en henvisning til, at forstå forretningsmodellen. Hvor er der væsentlige aftryk og risici og hvad er virksomhedens position i værdikæden. Det er yderligere hans vurdering, at ved at være proaktiv overfor den efterspørgende part, der omfattes af CSRD, minimerer man risikoen det for antal områder, man bliver bedt om data på. Dette ud fra væsentlighedsvurderingen og med reference til at turde stå fast på sin vurdering af væsentlige aftryk. I

det, at man som virksomhed udtaler sig om væsentlige aftryk, ligger også det andet aspekt at man også har taget stilling til, hvilke elementer der ikke har væsentligt aftryk og dermed, hvor det ikke er relevant at levere data. Dette kan altså minimere de indirekte omkostninger der tilføres virksomheder, der indgår i værdikæder og forventes at levere ESG-data.

9.0 Diskussion og overvejelser vedrørende CSRD

9.1 Diskussion om anvendt metode

Delkonklusionerne præsenteret i dette speciale afspejler sig i høj grad af den anvendte metode. Derfor er en diskussion om metodevalg, og konsekvenserne heraf, også relevant for den endelige konklusion. Rettes fokus på den retsdogmatiske tilgang, kan dette både anskues som en styrke og en svaghed. Netop dette bidrager positivt, eftersom det retsdogmatiske tager sit udgangspunkt i gældende ret, og derfor er bedste bud på, hvordan virksomhederne kan overholde CSRD og skal forholde sig til konsekvenserne heraf. Dog er der en naturlig usikkerhed på baggrund af, at der kun er tale om et direktiv. Det har som tidligere nævnt den konsekvens, at målet for medlemslandene er vedtaget, men at det endnu ikke er implementeret i dansk lovgivning. Det er derfor endnu usikkert, hvordan regnskabsklasse B-virksomhederne kan/vil tage CSRD-reglerne til sig i forhold til gældende dansk ret. Men også i forhold til at ESRS-standarderne endnu mangler den endelige implementering. Ved at denne usikkerhed er til stede, skabes en naturlig svaghed ved de præsenterede konklusioner, men metodevalget om at anvende gældende ret, som rummer implementeringen af NFRD, vurderes dog alligevel som hensigtsmæssig i virksomhedernes forberedelse og eventuelle bidrag til, hvordan direktivet skal indføres.

Endvidere er dataindsamlingsmetoden på spørgeskemaet genstand for kritik. Samarbejdet med Asnet, vedrørende spørgeskemadata er indgået efter at undersøgelsen er udarbejdet, hvorfor dataindsamlingsmetoden ikke har været mulig at tilpasse præcist til det undersøgte emne. Det havde været fordelagtigt at inddrage egen undersøgelse, som enten understøttende empiri eller som bærende empiri, da der her mere præcist kan opstilles et spørgeskema, der svarer til det undersøgte område, og dermed både påvirker reliabiliteten og validiteten positivt. Dog vurderes spørgsmålene og metoden for dataindsamling af høj kvalitet og yderst anvendelig. Dette vurderes både på baggrund af mængden af datapunkter, som øger anvendeligheden af supervised machine learning som metode, men også på baggrund af at undersøgelsen henvender sig til den rigtige målgruppe. Adgangen til 1.300 besvarelser og den rå data der medfølger her, er dog af særlig styrke. Ved at triangulering anvendes i specialet, får empirien fra spørgeskemaet sin berettigelse da det fremstår med en række vigtige nuancer, set fra virksomhedernes synspunkt, og indgår derfor også i en samlet vurdering af konsekvenserne for regnskabsklasse B-virksomhederne.

Anvendelsen af ekspertinterview er også genstand for kritik. Her kan der med fordel overvejes anvendelsen af fokusgruppeinterview eller udarbejdelsen af flere ekspertinterview. Dette ville bidrage med flere nuancer, afdækning af flere strukturer og mekanismer, samt yderligere kvalificerede bud på evt. konsekvenser. Grundet øvrige metodeovervejelser samt spørgeskemaets bidrag vurderes metodevalget dog som værende tilstrækkeligt som bidrag til konklusionen. Dette vurderes igen på baggrund af trianguleringen, hvor interview ikke er eneste måde at anskue problemet på, men udgør et bidrag i kombination med de andre metodevalg. Der er foretaget valg om at interviewe Kristian Koktvedgaard, som er medbestemmende i udarbejdelsen af ESRS, hvilket giver et positivt dybdegående kendskab til reglerne, men omvendt skaber manglende objektivitet i forhold til udtalelser om udarbejdelsen af standarderne. Til netop formålet om at undersøge juridiske forventninger, samt et indblik i de overvejelser og betragtninger der ligger i EFRAG's udvalg, er metodevalget dog kvalificeret og bidrager positivt. Herunder særligt hvordan man som virksomhed skal forholde sig til CSRD, og hvordan det ønskes implementeret i dansk lovgivning. Udtalelserne i interviewet understøtter derfor de øvrige delkonklusioner og bidrager med vigtige betragtninger.

Anvendelsen af triangulering som metodevalg har vist sig nyttig grundet de i afsnit 9.2 præsenterede overvejelser om delkonklusionerne. Styrken består i, at problemstillingen undersøges fra flere vinkler, og dermed minimerer risikoen for, at mulige fejl får afgørende betydning for den endelige konklusion. Den anvendte metode vurderes passende til besvarelse af problemstillingen og bidrager derfor til ny viden om emnet.

9.2 Diskussion af delkonklusioner

Den historiske udvikling bidrager med en for forståelse for de udarbejdede CSRD-standarder og viser relevansen af alle tre faktorer over en længere årrække. Grundet omfanget af emnet er det naturligvis ikke muligt eller hensigtsmæssigt at udarbejde et udtømmende dokumentstudie herpå. Afsnit 8.1 bidrager dermed med væsentlige nedfaldspunkter for forståelsen af ESG. Dette medfører dog også en række udfordringer, da andre væsentlige punkter kan være udeladt, eller der kan være nuancer af udviklingen, som der er blevet set bort fra. Der er dog forsøgt taget højde for netop dette, og figur 1 er således konklusionen på de historiske ting, som en virksomhedsejer bør forholde sig til, i forhold til forståelsen af ESG og begrebets mangeårige relevans og historik.

De anbefalede måltal fra FSR er i store træk i overensstemmelse med de ESRS-standarder, der er i udkast. Måltallenes relevans afhænger dog af den endelige implementering, da disse er afgivet som et bud på inspiration til at komme i gang med ESG-rapportering. Måltallene øger forståelsen af, hvordan ESG-data kan sammensættes og giver derfor også et kvalificeret bud for virksomheder, der måtte stå overfor at skulle indsamle ESG-data. Konklusionerne draget i afsnit 8.2 svækkes dog i de tilfælde, hvor beregningsmetoden af måltallene ikke stemmer overens med de i EFRAG givne udkast, da disse må forventes at være standarden for overholdelse af CSRD. Måltallene forventes derfor at skulle opdateres

på baggrund af EFRAG's udkast, og svækker dermed denne del af konklusionen. Det er dog fortsat et tvivlsspørgsmål hvordan ESG-rapportering implementeres i lovgivningen hvorfor måltallene potentielt fortsat vil have sin relevans. Dette har sin relevans i tilfælde af at den frivillige rapportering kan aflægges herefter, frem for de mere krævende CSRD-regler. Det bidrager dog positivt med indblik i de data, der må forventes at blive efterspurgt fra de omfattede virksomheder og styrker sikkerheden for danske virksomheder med brancheorganisationer der bidrager til udviklingen, og dermed bliver en essentiel sparringspartner.

Resultaterne i afsnit 8.5 om C25-virksomhedernes ESG-rapportering indeholder en analyserende rapport på emnet. Analysen er baseret på ESG-rapporterne blandt C25-virksomheder, og disse er gennemgået i rapporten. Dog er der enkelte analysepunkter hvor selskabet bag rapporten har måtte meningsfortolke eller kategorisere for at sikre data. Dermed er der usikkerheder i forhold til korrekt kategorisering ved anvendelsen heraf, men dette opvejes dog af en sammenlignelighed fra år til år fra selskabet selv. Analysen kunne derfor med fordel være foretaget som primær i stedet for sekundær empiri. Dog er der valgt også at anvende dokumentstudie som metode, og virksomhedens kompetencer indenfor ESG vurderes derfor som værende en styrke for analysen.

Anvendelsen af CSRD som empiri bidrager både positivt og negativt til den samlede konklusion. Fordi CSRD direkte omfatter en langt større række virksomheder, så vil en lang række indirekte konsekvenser også opstå. Analysen får derfor sin relevans ved at forstå indholdet af direktivet og ved at medvirke til diskussionen om muligheder for tilpas lempelige eller hensigtsmæssig implementering i lovgivning, inden dette udarbejdes færdigt. Virksomheder der ikke er direkte omfattet, må derfor forventes at have en vis interesse i også at beskytte egne interesser ved at bidrage på området, for at undgå for store trickle-down effekter, eller manglende mulighed for frivilligt tilvalg af ESG-rapportering. Særligt ved sidstnævnte er netop forståelsen af formålet med CSRD medvirkende til at inspirere og sikre den gode ESG-rapportering for virksomheder, der måtte vælge frivilligt at udarbejde dette. Derudover vil forståelsen af CSRD også bidrage positivt til, at virksomheder i værdikæden hos omfattede virksomheder bedre kan holde sig konkurrencedygtige, ved at kunne levere ESG-data men også at kunne sætte passende rammer, hvis forhandlingsstyrken tillader dette.

Analysen af EFRAG's udkast viser tydeligt de omfattende krav, der er til at skulle aflægge ESG-rapport efter CSRD, samt de indirekte konsekvenser for virksomheder som indgår i værdikæden, hos de omfattede virksomheder. Eftersom der er tale om et udkast, er analysen naturligt genstand for kritik, da det endnu ikke vides, hvordan dette endeligt kommer til at se ud. Dermed er analysen et kvalificeret bud på konsekvenserne, men med en vis usikkerhed. ESRS-standarderne er dog mere udviklet end de VSRS-standarder der også præsenteres. De er derfor forventeligt er genstand for større usikkerhed. Også inklusionen af EFRAG's egen cost-benefit-analyse er genstand for kritik, da der her analyseres på konsekvenser af deres egne udarbejdede standarder. Analysen har derfor risiko for at være påvirket af et ønske

om at vise færrest mulige konsekvenser trods deres egen beskrivelse. De virkelige økonomiske konsekvenser kan derfor formentlig blive større end de i afsnit 8.4 præsenterede tal. Dette afhænger dog af virksomhedens organisation og interne kompetencer.

Resultaterne i afsnit 8.6 afspejler besvarelsen fra 1.300 respondenter. Antal respondenter vurderes som værende en stor styrke i forhold til konklusionens validitet og reliabilitet. Dette skyldes blandt andet, at resultaterne var meget entydige, hvoraf særligt to faktorer havde høj relevans samt den høje grad af sikkerhed, ved forudsigelse, når man anvendte en algoritme. Alligevel er undersøgelsens resultater genstand for kritik, på baggrund af, at den undersøger historisk adfærd, mens CSRD fortsat er en fremtidig problemstilling. Resultaterne indikerer dermed blot hvor mange, der er i gang med forarbejdet med ESG-dataindsamling og rapportering. Endvidere er dataindsamlingsmetoden hensigtsmæssig, eftersom der her fremkommer en tilfældig udvalgt gruppe. Der er dog alligevel risiko for, at vægten af virksomheder der er i gang med ESG-tiltag, fremstår som for høj i analysen, eftersom de virksomheder, der allerede har taget stilling eller har kendskab til emnet, med al sandsynlighed vil være mere tilbøjelige til at deltage i en undersøgelse. Risikoen herfor vurderes dog ikke for at være ødelæggende i forhold til anvendelsen af analysen.

Interviewanalysen er bestående af analyse på baggrund af ét interview. Det medfører naturligt den kritik, at dette ikke nødvendigvis er repræsentativt. Resultaterne i afsnit 8.7 må derfor anses som værende udtryk for meninger, holdninger og forventninger på baggrund af denne ene ekspert. Der er dog tale om en ekspert, der både rådgiver virksomheder, der omfattes af CSRD, og som ikke gør, men også sidder med i EFRAG's udvalg for udarbejdelse af ESRS-standarder. Der er derfor tale om en kilde, der her taler med en vis vægt på baggrund af erfaring, både rapporteringsmæssigt og med viden fra virksomheder han samtaler med. Desuden er der ikke fundet store afvigelser i interviewets indhold sammenholdt med de øvrige analysepunkter hvorfor resultaterne ikke vurderes så kompromitterede af at det sker på baggrund af ét interview. Det vurderes derfor, at resultatet overvejende til fuldt er validt.

10.0 Konklusion

Som afslutning på undersøgelsen, præsenteret i de øvrige afsnit, præsenteres en samlet konklusion. Dette skal bidrage med væsentlige konklusioner fra analysen til brug for erhvervsledere, virksomhedsejere og øvrige interessenter, der har spørgsmål til CSRD, og de forventede konsekvenser det måtte medføre. Eftersom det forsøges besvaret hvilke væsentlige konsekvenser, der er ved implementering af CSRD i Danmark for regnskabsklasse B-virksomheder, så er rapporten af særlig relevans for netop regnskabsklasse B-virksomheder.

Den historiske udvikling af ESG-begrebet er ikke ubetydelig for implementeringen af CSRD. De grundlæggende tanker om socialt ansvar blev i særlig grad udviklet i 1950'erne, mens 1960'erne bød på et miljømæssigt fokus på virksomhederne. Dette er videreudviklet gennem årene og har resulteret i fælles målsætninger allerede i 1987 gennem FN's "Our common future". Senere hen er også de 17 verdensmål blevet en tæt tilknyttet del af ESG-rapporteringen. Også CSR har været udbredt og har skubbet positivt til udviklingen af bæredygtighedsrapportering.

Forud for vedtagelsen af CSRD udkom NFRD i 2014, der blev indarbejdet i dansk lovgivning i årene efter. NFRD anerkender øvrige rapporteringsstandarter, som for eksempel GRI, som fyldestgørende for overholdelse af NFRD. Dette er dog ikke længere fyldestgørende for overholdelse af CSRD, men er i høj grad kompatibelt med den nye lovgivning. CSRD er altså udviklet på baggrund af de seneste mange årtiers udvikling af bæredygtighedsrapportering, og de selskaber, der allerede anvender andre rapporteringsstandarter end ESRS, er derfor godt forberedt på implementeringen af CSRD.

Selvom CSRD's fastsatte størrelsesgrænser ikke omfatter regnskabsklasse B-virksomheder, er der stadig væsentlige punkter i indholdet af aftalen. Aftalen rummer blandt andet formålsbestemmelser om, at der ikke må påtvinges unødvendig administrativ byrde, og dermed kan regnskabsklasse B-virksomheder drage fordel af at sætte sig ind i hele aftalen, for at forstå og udarbejde et stærkt samarbejde i forhold til nødvendige grænser for dataudveksling. Dette sker blandt andet på baggrund af CSRD's bestemmelser om, at omfattede virksomheder skal rapportere på baggrund af væsentlige punkter, også for deres samlede værdikæde. Dermed omfattes regnskabsklasse B-virksomheder som indgår i værdikæden, i de af CSRD definerede virksomheder.

Det fremgår også af CSRD, at der ved rapportering efter CSRD er krav om erklæring, som minimum med begrænset sikkerhed, men det forventes på sigt at kravet øges til høj sikkerhed. Dog er kunden ikke afhængig af, at revisor kan udarbejde erklæring herpå, da erklæringen også må udarbejdes af tredjepart. Det skal dog ske på baggrund af den godkendte rapporteringsstandard, som udgivet af EFRAG, når disse godkendes. Øvrige rapporteringsstandarter er derfor ikke fyldestgørende for at overholde CSRD jf. aftalens indhold.

For regnskabsklasse B-virksomheder som indgår i værdikæden hos CSRD-omfattede virksomheder, forventes der en såkaldt trickle-down effekt. Denne forventes at ramme virksomhederne, uanset om de selv udarbejder ESG-rapporter eller ej. Ovennævnte virksomheder skal derfor forvente at kunne levere data på klimaaftryk, politik for forretningsledelse og interne kontroller. Afhængigt af hvor mange værdikæder virksomheden indgår i, dataindsamlingsmetoden og interne kompetencer forventes en meromkostning på 15.000 DKK ekstra årligt i gennemsnit. Skulle man som virksomhed undgå at blive berørt af CSRD på den korte bane, så er forventningen dog, at det alligevel på lang sigt vil få en indvirkning på virksomhederne.

De ekstra omkostninger kommer blandt andet fra scope 3, som flere og flere større virksomheder rapporterer på, således rapporterer 79% af C25-virksomhederne allerede herpå. Der er primært indhentet data på værdikædens upstream-aktiviteter, hvorfor man som en del heraf altså må forvente at skulle levere data. Potentielt vil man, som en del i downstream-aktiviteten, dog også blive bedt om udlevering af data, men dette måltal er endnu ikke så udviklet. Derudover forventes også dokumentation vedrørende medarbejderne. Her kontrolleres blandt andet for overholdelse af menneskerettigheder, og at der ikke anvendes uetisk arbejdskraft. Ovenstående data er med til at udgøre en meromkostning for virksomheder, som ikke er omfattet af CSRD.

Det er dog også denne viden der muliggør, at virksomheder kan minimere trickle-down effekten, eftersom man ved forståelse eller gennemlæsning af ESG-rapporter, bliver bedre klar over de forventninger, der formentlig stilles i fremtiden. Flere regnskabsklasse B-virksomheder er allerede begyndt at ændre strategi og forretningsmodel for at kunne inkorporere disse i brugen af ESG. Af de 719 respondenter svarer 13,35%, at de allerede aktivt arbejder med ESG, hvilket bidrager positivt til minimering af trickle-down effekt. Særligt videns baserede virksomheder har større tendens til at arbejde med ESG end øvrige, hvor servicevirksomheder har arbejdet mindst med ESG.

Af de 23 spørgsmål, som her analyseres, og som udspørger respondenterne indenfor både handlinger med E, S, G og motivation, er der ingen ubetydelige faktorer, hvis man ud fra virksomhedens motivation eller igangsatte handlinger skulle forudsige, hvorvidt de udarbejder ESG-rapporter eller ej. Dette er grundet en opnået sikkerhed på 96% ved forudsigelser i den trænede algoritme. Dog er der nogle faktorer, som har større indflydelse på virksomhedens handlinger. Det er virksomhedens opfattelse af ESG som styrkende for deres konkurrenceevne, og ligeledes efterspørgslen fra bestyrelse eller ejer. Begge disse parametre scorer væsentligt højere. For at øge sandsynligheden for at virksomheder påbegynder forberedelsen bedst muligt på samarbejdet med virksomheder, skal virksomheden dermed opfatte det som værende styrkende for deres konkurrenceevne eller også skal der efterspørges ESG fra bestyrelsen eller ejeren.

ESG-rapporteringen vil typisk møde udfordringer ved adgang til viden, ressourcer og kompetencer. Faktorer som også vil påvirke samarbejdet med virksomheder, der efterspørger ESG-data. Samarbejdet

styrkes dog ved, at virksomheden forbereder sig på det, før det efterspørges. Denne forberedelse kan blandt andet bestå i at læse sine kunders ESG-rapporter. Dette fremgår også af CSRD-aftalens punkt 21, hvortil forståelsen af indholdet af CSRD og ESRS kan udgøre en rimelighedsvurdering på data som forventes efterspurgt. Derudover bør virksomhederne forberede sig på samarbejdet ved grundigt at forstå egen forretningsmodel, og hvor de væsentligste aftryk er. Endvidere bør virksomheden proaktivt opsøge de omfattede virksomheder, som man forventer, man skal levere data til. Dermed er der mulighed for at minimere antal områder, der efterspørges data på, da man hjælper med at identificere væsentlige aftryk. Virksomheder, der lykkes med ovenstående forberedelser til samarbejdet, kan også forvente at minimere trickle-down effekten.

Ønsker en regnskabsklasse B-virksomhed at rapportere på ESG, kan de hente inspiration fra FSR's foreslåede måltal. Som redegjort er dette ikke fyldestgørende for en CSRD-rapportering, men er under den nuværende lovgivning, et godt sted efter de frivillige standarder at rapportere. Derudover angiver de foreslåede måltal også formler, som er med til at klarlægge indholdet af måltallet, og dermed øge forståelsen blandt virksomheder. Derudover kan virksomheder hente inspiration til den gode ESG-rapportering i C25-virksomhedernes ESG-rapporter, samt hvordan disse præsenteres både kvalitativt og kvantitativt.

Ved CSRD's implementering er der dog tvivl om, hvordan virksomhederne fremadrettet kan aflægge frivillig ESG-rapportering. Det vil alt andet lige være for omfattende for en regnskabsklasse B-virksomhed at aflægge ESG-rapportering ud fra de udkast, der er udgivet af EFRAG i ESRS. Dog er der i udkastet implementeret 'building blocks', som vil lette den frivillige rapportering betydeligt. Dermed vil regnskabsklasse B-virksomheder kunne anvende VSRS som standard. Og dermed styrke ESG-rapporteringen. Det afhænger dog af den endelige implementering i forhold til både de godkendte udkast fra EFRAG samt i den danske lovgivning. For at påbegynde ESG-rapportering skal virksomheden forvente at afsætte samme mængde ressourcer, som ved den finansielle rapportering.

Ovenstående afsnit afspejler de væsentlige konsekvenser en regnskabsklasse B-virksomhed i Danmark skal forholde sig til ved implementeringen af CSRD. Herunder både de muligheder for ESG-rapportering, samarbejde med leverandører og andre positive effekter der opstår. Men også de negative konsekvenser. De negative konsekvenser består i hovedtræk af den administrative byrde, omfattende dokumentation og økonomiske træk på ressourcer. Hver regnskabsklasse B-virksomhed må derfor forventes at skulle tage individuel stilling til effekten, men kan anvende betragtningerne præsenteret i de tidligere kapitler til inspiration for den korrekte risikovurdering og ESG-rapportering.

11.0 Kildeliste

11.1 Litteraturliste

- Akademikerbladet. (16. juni 2021). *Akademikerbladet.dk*. Hentet fra Danskerne dumper virksomheders forebyggelse af stress:
<https://www.akademikerbladet.dk/aktuelt/2021/juni/danskerne-dumper-virksomheders-forebyggelse-af-stress>
- Asnet. (November 2022). ESG i små og mellemstore virksomheder. Silkeborg, Danmark. Hentet fra <https://asnet.dk/esg-analyse-2022/>.
- Asnet. (06. marts 2023). *Asnet.dk*. Hentet fra VELKOMMEN TIL ASNET BESTYRELSESNETVÆRK: <https://asnet.dk>
- BDO. (04. oktober 2017). *bdo.dk*. Hentet fra Depechen-artikel: Tilvalg af regnskabsregler fra en højere regnskabsklasse: <https://www.bdo.dk/da-dk/faglig-info/depechen/depechen-artikler-2017/tilvalg-af-regnskabsregler-fra-en-hoejere-regnskabsklasse>
- Bowen, H. R. (2013). *Social Responsibilities of the Businessman*. Iowa City: University of Iowa Press.
- Breuning, A. B. (17. maj 2018). ESG-rapportering har lav pålidelighed. *Signatur #2*, s. 24-26.
- Brightest. (12. marts 2023). *The EU CSRD*. Hentet fra [brightest.io](https://www.brightest.io/csr/corporate-sustainability-reporting-directive): <https://www.brightest.io/csr/corporate-sustainability-reporting-directive>
- Coates, J. (11. Marts 2021). *ESG Disclosure – Keeping Pace with Developments Affecting Investors, Public Companies and the Capital Markets*. Hentet fra [sec.gov](https://www.sec.gov/news/public-statement/coates-esg-disclosure-keeping-pace-031121):
<https://www.sec.gov/news/public-statement/coates-esg-disclosure-keeping-pace-031121>
- Datacamp. (August 2022). *datacamp.com*. Hentet fra Supervised Machine Learning:
<https://www.datacamp.com/blog/supervised-machine-learning>
- Datamaran. (11. marts 2023). *datamaran.com*. Hentet fra The Non-Financial Reporting Directive: What You Need To Know: <https://www.datamaran.com/non-financial-reporting-directive>
- Den Europæiske Unions Tidende. (11. november 2014). *Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2014/95/EU af 22. oktober 2014*. Hentet fra [eur-lex.europa.eu](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/DA/TXT/?uri=CELEX%3A32014L0095): <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/DA/TXT/?uri=CELEX%3A32014L0095>
- Den Europæiske Unions Tidende. (14. december 2022). *Europa-parlamentets og rådets direktiv (EU) 2022/2464*. Hentet fra <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/DA/TXT/PDF/?uri=CELEX:32022L2464&from=EN>

EFRAG. (November 2022). *Cost-benefit analysis of the first set of draft European Sustainability Reporting Standards*. Hentet fra efrag.org:

<https://www.efrag.org/Assets/Download?assetUrl=%2Fsites%2Fwebpublishing%2FSiteAssets%2F05%2520EFRAGs%2520Cover%2520Letter%2520on%2520the%2520Cost-benefit%2520analysis.pdf>

EFRAG. (November 2022). *ESRS 1*. Hentet fra efrag.org:

<https://www.efrag.org/Assets/Download?assetUrl=%2Fsites%2Fwebpublishing%2FSiteAssets%2F06%2520Draft%2520ESRS%25201%2520General%2520requirements%2520November%25202022.pdf>

EFRAG. (November 2022). *ESRS 2*. Hentet fra efrag.org:

<https://www.efrag.org/Assets/Download?assetUrl=%2Fsites%2Fwebpublishing%2FSiteAssets%2F07.%2520Draft%2520ESRS%25202%2520General%2520disclosures%2520November%25202022.pdf>

EFRAG. (November 2022). *ESRS E1*. Hentet fra efrag.org:

<https://www.efrag.org/Assets/Download?assetUrl=%2Fsites%2Fwebpublishing%2FSiteAssets%2F08%2520Draft%2520ESRS%2520E1%2520Climate%2520Change%2520November%25202022.pdf>

EFRAG. (November 2022). *ESRS E3*. Hentet fra efrag.org:

<https://www.efrag.org/Assets/Download?assetUrl=%2Fsites%2Fwebpublishing%2FSiteAssets%2F10%2520Draft%2520ESRS%2520E3%2520Water%2520and%2520marine%2520resources%2520November%25202022.pdf>

EFRAG. (November 2022). *ESRS G1*. Hentet fra efrag.org:

<https://www.efrag.org/Assets/Download?assetUrl=%2Fsites%2Fwebpublishing%2FSiteAssets%2F17%2520Draft%2520ESRS%2520G1%2520Business%2520Conduct%2520November%25202022.pdf>

EFRAG. (November 2022). *ESRS S1*. Hentet fra efrag.org:

<https://www.efrag.org/Assets/Download?assetUrl=%2Fsites%2Fwebpublishing%2FSiteAssets%2F13%2520Draft%2520ESRS%2520S1%2520Own%2520workforce%2520November%25202022.pdf>

EFRAG. (17. november 2022). *EU Voluntary Sustainability Reporting Standard for non-listed SMEs outside the scope of CSRD - Issue Paper*. Hentet fra efrag.org:

<https://www.efrag.org/Assets/Download?assetUrl=%2Fsites%2Fwebpublishing%2FMeeting%20Documents%2F2211041503270617%2F04-01%20Issue%20Paper%20->

%20Approach%20to%20EU%20Voluntary%20Reporting%20Standard%20for%20SMEs%20outside%20the%20scope%20of%20CSRD%20and%20A

EFRAG. (7. april 2023). *First Set of draft ESRS*. Hentet fra efrag.org:

<https://www.efrag.org/lab6?AspxAutoDetectCookieSupport=1>

Emerick, D. (u.d.). *What Every Business in the United States Needs to Know About ESG*. Hentet fra esgthereport.com: <https://www.esgthereport.com/what-every-small-and-medium-business-in-the-united-states-needs-to-know-about-sustainability-and-esg/>

EnergyElephant. (21. juni 2022). *blog.energyelephant.com*. Hentet fra History of Sustainability Reporting: <https://blog.energyelephant.com/history-of-sustainability-reporting/>

Erhvervsstyrelsen. (08. februar 2022). *Erhvervsstyrelsen.dk*. Hentet fra Årsrapportens ESG taksonomi: <https://erhvervsstyrelsen.dk/vejledning-vejledning-om-esg-taksonomi>

Erhvervsstyrelsen. (10. maj 2021). *erhvervsstyrelsen.dk*. Hentet fra Lovpligtig redegørelse for samfundsansvar: <https://erhvervsstyrelsen.dk/vejledning-vejledning-om-lovpligtig-redegoerelse-samfundsansvar>

Erhvervsstyrelsen. (27. januar 2023). *Erhvervsstyrelsen.dk*. Hentet fra CSRD og europæiske bæredygtighedsstandarder: <https://erhvervsstyrelsen.dk/europaeiske-baeredygtighedsstandarder>

EU-oplysningen. (06. marts 2023). *eu.dk*. Hentet fra Fra EU-regler til dansk lov: <https://www.eu.dk/da/danmark-i-eu/eu-ret-i-danmark/fra-eu-regler-til-dansk-lov>

European Commission. (11. marts 2023). *Corporate sustainability reporting*. Hentet fra finance.ec.europa.eu: https://finance.ec.europa.eu/capital-markets-union-and-financial-markets/company-reporting-and-auditing/company-reporting/corporate-sustainability-reporting_en

Food and Agriculture Organization of the United Nations. (11. marts 2023). *Sustainable development goals*. Hentet fra fao.org: <https://www.fao.org/sustainable-development-goals/overview/en/>

Forbes. (8. juni 2020). *Demystifying ESG: Its history & current status*. Hentet fra forbes.com: <https://www.forbes.com/sites/betsyatkins/2020/06/08/demystifying-esgits-history--current-status/?sh=29f99ab42cdd>

Frederick, W. C. (1960). *The Growing Concern Over Business Responsibility*. California Management Review.

FSR. (30. oktober 2019). *Ny guide "ESG-hoved- og nøgletal i årsrapporten" hædret af FN*. Hentet fra fsr.dk: <https://www.fsr.dk/ny-guide-esg-hoved-og-noegletal-i-aarsrapporten-haedret-af-fn>

- FSR. (30. november 2022). *fsr.dk*. Hentet fra Endelig vedtagelse af EU-direktivet om bæredygtighedsrapportering: <https://www.fsr.dk/endelig-vedtagelse-af-eu-direktivet-om-baeredygtighedsrapportering>
- FSR, Finansforeningen, & Nasdaq. (januar 2022). *fsr.dk*. Hentet fra CSR og bæredygtighed: <https://www.fsr.dk/Files/Files/Dokumenter/Faglig/CSR/Publikationer/ESG%20dansk%20december%202020.pdf>
- Gatti, L., Seele, P., & Rademacher, L. (17. august 2019). Grey zone in – greenwash out. A review of greenwashing research and implications for the voluntary-mandatory transition of CSR. *International Journal of Corporate Social Responsibility*(6), 4.
- Glasow, P. A. (April 2005). *Fundamentals of Survey Research Methodology*. Hentet fra mitre.org: https://www.mitre.org/sites/default/files/pdf/05_0638.pdf?fbclid=IwAR398TbsNCfSZjk
- Gokten, S., Ozerhan, Y., & Gokten, P. (juli 2020). *ResearchGate.net*. Hentet fra The historical development of sustainability reporting: a periodic approach: https://www.researchgate.net/publication/342936097_The_historical_development_of_sustainability_reporting_a_periodic_approach
- Google. (03. marts 2023). *Google.com*. Hentet fra Få hurtig indsigt med Google Forms: <https://www.google.com/forms/about/>
- GRI, United Nations Global Compact, & wbcSD. (november 2016). *SDG Compass*. Hentet fra sdgcompass.org: https://sdgcompass.org/wp-content/uploads/2016/11/SDG_Compass_Guide_Danish.pdf
- Harvard Business School. (08. december 2020). *online.hbs.edu*. Hentet fra The Triple Bottom Line: What it is & why it's important: <https://online.hbs.edu/blog/post/what-is-the-triple-bottom-line>
- HEC Paris. (10. marts 2023). *hec.edu*. Hentet fra WHAT IS CORPORATE SOCIAL RESPONSABILITY (CSR)?: <https://www.hec.edu/en/faculty-research/centers/society-organizations-institute/think/so-institute-executive-factsheets/what-corporate-social-responsability-csr>
- Holbrook, E. (10. juni 2021). *Data shows broad differences in ESG reporting between europe and the US*. Hentet fra [environmentalleader.com](https://www.environmentalleader.com): <https://www.environmentalleader.com/2021/06/data-shows-broad-differences-in-esg-reporting-between-europe-and-the-us/>

- IBM. (10. marts 2023). *ibm.com*. Hentet fra What is supervised learning?:
<https://www.ibm.com/topics/supervised-learning>
- IFLR. (04. januar 2022). *iflr.com*. Hentet fra From the NFRD to the CSRD: long story short:
<https://www.iflr.com/article/2a647e1ubbp4gen3p7lz5/from-the-nfrd-to-the-csrd-long-story-short>
- KPMG. (06. marts 2023). *kpmg.dk*. Hentet fra Ved du, hvad der gemmer sig i din værdikæde? Det bør du: <https://kpmg.com/dk/da/home/indsigt/2023/02/ved-du--hvad-der-gemmer-sig-i-din-vaerdikaede--det-bor-du.html>
- Kvale, S., & Brinkmann, S. (2015). *Interview: det kvalitative forskningsinterview som håndværk*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Likert, R. (Juni 1932). *Legacy.voteview.com*. Hentet fra A technique for the measurement of attitudes:
https://legacy.voteview.com/pdf/Likert_1932.pdf?fbclid=IwAR20zkNujMtoy1XBogFA
- MIT. (21. april 2021). *mitsloan.mit.edu*. Hentet fra Machine learning, explained:
<https://mitsloan.mit.edu/ideas-made-to-matter/machine-learning-explained>
- Opensource. (10. marts 2023). *opensource.com*. Hentet fra What is Python?:
<https://opensource.com/resources/python>
- Plesner. (29. november 2022). *plesner.com*. Hentet fra Nyt EU-direktiv om bæredygtighedsrapportering (CSRD) vedtaget:
<https://www.plesner.com/Insights/Artikler/2022/11/Nyt-EU-direktiv-om-baeredygtighedsrapportering-CSRD-vedtaget>
- Publicity. (24. februar 2023). *Publicity.dk*. Hentet fra Her er de emner, som fylder på fagredaktionerne nu - og i fremtiden: <https://publicity.dk/nyheder/her-er-de-emner-som-fylder-pa-fagredaktionerne-nu-og-i-fremtiden/?fbclid=IwAR3XU5y-iBsWXx2ePB4GeOuKhiPvmLVXqkKHV0RHYS-nGMkruSxxdKsCKHk>
- Python. (06. marts 2023). *python.org*. Hentet fra What is Python? Executive summary:
<https://www.python.org/doc/essays/blurb/>
- Python. (10. marts 2023). *python.org*. Hentet fra What is Python? Executive summary:
<https://www.python.org/doc/essays/blurb/>
- QuestionPro. (06. marts 2023). *questionpro.com*. Hentet fra Rating Scale: Definition, Survey Question Types and Examples: <https://www.questionpro.com/blog/rating-scale/>

- Risma. (11. marts 2023). *rismasystems.com*. Hentet fra NFRD vs. CSRD - Bæredygtighedsrapportering i EU: <https://www.rismasystems.com/da/ressourcer/artikler/nfrd-csrd>
- Sampension. (01. december 2022). *Sampension.dk*. Hentet fra Investorer vil have øget fokus på menneskerettigheder i grønne sektorer: <https://www.sampension.dk/om-sampension/presse/nyheder/investorer-vil-have-oeget-fokus-paa-menneskerettigheder-i-groenne-sektorer>
- Silk, D., & Carmen, L. (26. januar 2023). *Environmental, Social & Governance Law USA*. Hentet fra iclg.com: <https://iclg.com/practice-areas/environmental-social-and-governance-law/usa>
- The Global Compact. (juni 2004). *Who cares wins*. Hentet fra unepfi.org: https://www.unepfi.org/fileadmin/events/2004/stocks/who_cares_wins_global_compact_2004.pdf
- Udenrigsministeriet. (06. marts 2023). *um.dk*. Hentet fra Danmark i EU: <https://um.dk/udenrigspolitik/eu-da/danmark-i-eu>
- UNDP. (11. marts 2023). *Background on the goals*. Hentet fra undp.org: <https://www.undp.org/sdg-accelerator/background-goals>
- Virksomhedsguiden. (24. marts 2022). *Sæt tal på det der tæller*. Hentet fra virksomhedsguiden.dk: <https://virksomhedsguiden.dk/content/temaer/energiforbrug/yardelser/klimakompasset/a193cadc-ab0d-4161-a8cc-272f046acd38/>
- We Love People. (2022). *ESG Barometer 2022*. København: We Love People.

11.2 Liste over anvendte love

- Bekendtgørelse af straffeloven, LBK nr 1360 af 28/09/2022
<https://www.retsinformation.dk/eli/lta/2022/1360>
- Bekendtgørelse af årsregnskabsloven, LBK nr 1441 af 14/11/2022
<https://www.retsinformation.dk/eli/lta/2022/1441>
- Europa-parlamentets og rådets direktiv (EU) 2022/2464 af 14/12/2022 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/DA/TXT/PDF/?uri=CELEX:32022L2464&from=EN>
- Europa-parlamentets og rådets direktiv (EU) 2014/95/EU af 22/10/2014 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/DA/TXT/?uri=CELEX%3A32014L0095>

11.3 Index over figurer

<i>Figur 1 – Opsamlende tidslinje for den historiske udvikling beskrevet i afsnit 8.1.....</i>	<i>25</i>
<i>Figur 2 - Udkast over building blocks til brug for bæredygtighedsrapportering.....</i>	<i>38</i>
<i>Figur 3 - Overblik over data.....</i>	<i>46</i>
<i>Figur 4 - Andel i hver branche der har arbejdet med ESG.....</i>	<i>46</i>
<i>Figur 5 - Fordeling af besvarelser hvor der arbejdes med ESG.....</i>	<i>47</i>
<i>Figur 6 - Fordeling efter upsampling.....</i>	<i>47</i>
<i>Figur 7 - PCA komponenternes akkumulerede og individuelle bidrag til den samlede data.....</i>	<i>48</i>
<i>Figur 8 - Korrelation i PCA-analyse.....</i>	<i>49</i>
<i>Figur 9 - Test af modeller.....</i>	<i>50</i>
<i>Figur 10 - Confusion matrix vedrørende udfald på ESG.....</i>	<i>51</i>
<i>Figur 11 - Vigtigste faktorer for arbejdet med ESG.....</i>	<i>52</i>

12.0 Bilag

12.1 Interviewguide

Temaer	Forskningsspørgsmål	Interviewspørgsmål
ESG-rapportering for regnskabsklasse B-virksomheder	Hvordan bør regnskabsklasse B-virksomhederne igangsætte rapportering på ESG, ved frivilligt tilvalg?	<i>Hvilke muligheder for ESG-rapportering ser du for regnskabsklasse B-segmentet?</i> <i>Hvis du var virksomhedsleder i en regnskabsklasse B-virksomhed, hvordan ville du så påbegynde arbejdet med ESG-rapportering?</i> <i>Hvilke ressourcer skal der forventes at afsættes for at udarbejde ESG-rapportering?</i>
Udfordringer ved indførsel af ESG for regnskabsklasse B-virksomheder	Hvilke udfordringer er der ved ESG implementering i Danmark for regnskabsklasse B-virksomheder?	<i>Hvilke udfordringer oplever/forventer du typisk en virksomhed i regnskabsklasse B vil møde i arbejdet med ESG-rapportering?</i> <i>Hvilke konsekvenser ser du for regnskabsklasse B-virksomheder efter vedtagelsen af CSRD?</i>

Forventninger til fremtidig dataindsamling og rapportering i regnskabsklasse B	Hvilke forventninger har regnskabsklasse B virksomhederne til ESG-rapportering?	<i>Hvor mange regnskabsklasse B-virksomheder forventer du vil påbegynde ESG-dataindsamling og rapportering?</i> <i>Forventer du at det bliver et konkurrenceparameter om en regnskabsklasse B-virksomhed kan levere ESG-data til kunderne?</i>
ESG-rapportering generelt	Hvad er den gode ESG-rapport?	<i>Hvilke metoder til dataindsamling anbefaler du? (Konsulent, egen data, revisors samarbejde)</i> <i>Hvilke forventninger har virksomhedsledelsen til ESG-rapportering?</i> <i>Hvordan oplever du at virksomhedsledelsens forventninger adskiller sig fra investorens?</i>

12.2 Eksempel på ESG-hoved- og nøgletalsoversigt fra FSR

ESG-hoved- og nøgletalsoversigt

	Enhed	Mål	2021	2020	2019	2018	2017
Environment - miljødata							
CO ₂ e, scope 1	Tons	4.200	4.389	4.479	4.658	4.751	4.870
CO ₂ e, scope 2	Tons	2.500	2.679	2.734	2.843	2.900	2.973
Energiforbrug	GJ	48.000	48.619	49.611	51.595	52.627	53.943
Vedvarende energiandel	%	52	51	49	46	39	32
Vandforbrug	m ³	1.325	1.352	1.380	1.435	1.464	1.501
Social - sociale data							
Fuldtidsarbejdsstyrke	FTE	4.450	4.498	4.510	4.690	4.971	5.369
Kønsdiversitet	%	40	40	38	37	33	32
Kønsdiversitet for øvrige ledelseslag	%	33	30	31	24	22	17
Lønforstel mellem køn	Gange	1,0	1,2	1,2	1,2	1,3	1,4
Medarbejderomsætningshastighed	%	10	11	11	12	12	13
Sygefravær	Dage/FTE	4,5	5,3	5,4	5,6	6,0	6,4
Fastholdelse af kunder	%	88	85	87	83	81	79
Governance - ledelsesdata							
Bestyrelsens kønsdiversitet	%	33	33	33	17	0	0
Tilstedeværelse på bestyrelsesmøder	%	98	95	92	92	90	92
Lønforstel mellem CEO og medarbejdere	Gange	22	23	22	21	21	20

Mål og data i ESG-hoved- og nøgletalsoversigten er eksempler for at illustrere, hvordan det kunne se ud for et givent selskabs årsrapport. I forhold til målsætninger bør mål og tidshorisont konkretiseres i selskabets guidance om forventninger til fremtiden, når sådanne gives.

¹⁷⁶ (FSR, Finansforeningen, & Nasdaq, 2022, s. 7)

12.3 Datasæt med spørgsmål – 5 rækker

Har I igangsat indsatser, der skal forbedre det fysiske arbejdsmiljø?	Har I – indenfor det seneste år – igangsat indsatser for at forbedre forholdet i hele værdikæden? Det kunne fx være underleverandører i ledelsen?	Har I igangsat gennemsligtighed omkring virksomhedens produktet fx gennem certificeringer, forbedret varedeklareration, oplysning om klimaatvarselsrettigheder, kontraktforhold eller lignende der informerer forbrugeren/kunden.	Har ESG indgået som en del af virksomhedens risikoprøvelse?	Oplever du, at bestyrelsen og ejerkredsen mere fokuserer på ESG i virksomheden?	Oplever du, at medarbejderne mere fokuserer på ESG fra ledelsens side?	Oplever du, at jeres kunder stiller krav til ESG-indsatser i virksomheden?	Oplever du, at jeres leverandører stiller krav til ESG-indsatser i virksomheden?	Oplever du, at der bliver stillet lovgivningsmæssige krav til virksomhedens håndtering af ESG?
4	5	5	6	7	6	2	4	5
3	3	4	3	4	4	4	4	5
3	5	5	3	5	3	4	4	3
5	5	3	4	2	3	3	5	2
4	3	2	3	5	6	6	6	6

Har I reduceret den indirekte Co2-udledning, der kommer fra virksomhedens aktiviteter (Scope 3)? Det kunne fx være udledningen fra rejseskiftet, købt produkter og services, waste-håndtering etc.	Har I arbejdet med jeres produkters footprint og virksomhedens livscyklus? Det kunne fx være ved brug af LCA (Life Cycle Analysis) eller lignende værktøjer.	Har I arbejdet med jeres produkters footprint og virksomhedens livscyklus? Det kunne fx være ved brug af LCA (Life Cycle Analysis) eller lignende værktøjer.	Har I arbejdet med jeres produkters footprint og virksomhedens livscyklus? Det kunne fx være ved brug af LCA (Life Cycle Analysis) eller lignende værktøjer.	Har I arbejdet med jeres produkters footprint og virksomhedens livscyklus? Det kunne fx være ved brug af LCA (Life Cycle Analysis) eller lignende værktøjer.	Har I arbejdet med jeres produkters footprint og virksomhedens livscyklus? Det kunne fx være ved brug af LCA (Life Cycle Analysis) eller lignende værktøjer.	Har I arbejdet med jeres produkters footprint og virksomhedens livscyklus? Det kunne fx være ved brug af LCA (Life Cycle Analysis) eller lignende værktøjer.	Har I arbejdet med jeres produkters footprint og virksomhedens livscyklus? Det kunne fx være ved brug af LCA (Life Cycle Analysis) eller lignende værktøjer.	Har I arbejdet med jeres produkters footprint og virksomhedens livscyklus? Det kunne fx være ved brug af LCA (Life Cycle Analysis) eller lignende værktøjer.
8	2	6	3	4	3	3	6	6
5	4	3	3	4	4	5	3	1
1	2	2	6	4	3	1	3	4
8	2	4	3	3	4	5	3	3
5	4	5	4	4	3	5	2	3
5	4	5	4	4	3	5	2	3

5 rows x 22 columns